

EASO praktiline juhend vanuse hindamise kohta

Teine väljaanne

EASO praktiliste juhendite sari

2018

Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiamet ega ükski tema nimel tegutsev isik ei vastuta käesolevas dokumendis sisalduva teabe kasutamise eest.

Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2018

© Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiamet, 2018

Paljundamine on lubatud tingimusel, et viidatakse allikale.

Euroopa Liidu autoriõigusega hõlmamata fotode või muu materjali kasutamiseks ja taasesitamiseks tuleb küsida luba otse autoriõiguse valdaja käest.

Print	ISBN 978-92-9476-983-1	doi:10.2847/394791	BZ-02-18-896-ET-C
PDF	ISBN 978-92-9476-985-5	doi:10.2847/824823	BZ-02-18-896-ET-N

EASO praktiline juhend vanuse hindamise kohta

Teine väljaanne

EASO praktiliste juhendite sari

Vanuse hindamist käsitleva EASO praktilise juhendi koostamisel on võetud aluseks vanuse hindamise menetluse teave ja sellekohased juhised ning ülevaade vanuse hindamise meetoditest, mida analüüsiti juba EASO 2013. aasta väljaandes vanuse hindamise tavade kohta Euroopas (*EASO age assessment practice in Europe, 2013*). Juhend pakub praktilisi juhiseid, peamisi soovitusi ja vahendeid lapse parimates huvides tegutsemiseks isiku vanuse hindamisel, lähtudes valdkonnaülesest ja terviklikust lähenemisviisist. Samuti annab see ajakohast teavet EL+ riikides kasutatud meetodite ja veel mitte kasutatavate uute meetodite kui võimalike või tulevaste alternatiivide kohta.

Sisukord

Lühendid	6
Kommenteeritud kokkuvõte	9
Sissejuhatus	11
1. peatükk Vanuse hindamise asjaolud	14
Vanuse hindamine põhiõiguste seisukohast	16
2. peatükk Lapse parimad huvid ja menetluslikud tagatised	18
Lapse parimad huvid	18
Lapse huvide hindamine vanuse hindamise kontekstis	18
Kahtluste taotleja kasuks tõlgendamise põhimõtte kohaldamine	20
Eestkostja/esindaja	24
Õigus saada teavet	26
Õigus väljendada oma seisukohti ja olla ära kuulatud	26
Teadlik nõusolek ja keeldumisõigus	27
Konfidentsiaalsuse põhimõte ja andmekaitse turvalisuse kaalutlustel	28
Lastega töötamisel kogenud kvalifitseeritud spetsialistid	29
Kõige vähem sekkuv meetod	29
Täpsus ja veapiir	32
Sekkuvuse ja täpsuse ühendamine	34
Õigus tõhusale õiguskaitsevahendile	35
3. peatükk Vanuse hindamise menetlus: valdkonnaülese ja tervikliku lähenemisviisi kasutamine	36
Tervikliku ja valdkonnaülese lähenemisviisi kasutamine vanuse hindamise protsessis	36
Vanuse hindamise protsessi vooskeem	38
Vanuse hindamise protsessi suunised	39
Kui kaalute, kas vanuse hindamine on vajalik või mitte	39
Vanuse hindamine	40
4. peatükk Ülevaade vanuse hindamise meetoditest	42
Meetodite vooskeem	42
Juhised meetodite järkjärguliseks rakendamiseks	43
A. Mittemeditsiinilised uurimismeetodid	45
B. Meditsiinilised uurimismeetodid (kiirusvabad)	49
C. Arstiteaduslikud uurimismeetodid (kiirguskoormus)	54
5. peatükk Lõplikud soovitused	58
I LISA. Sõnastik	61
II LISA. Lapse parimad huvid ja vanuse hindamine: praktilised vahendid	68
A. Parimate huvide hindamise vorm	70
B. Lapse parimate huvide hindamise kontroll-loend vanuse hindamiseks	72
III LISA. Õigus- ja poliitikaraamistik	76
IV LISA. Ülevaade vanuse hindamise protsessis kasutatavatest meetoditest ja menetluslikest tagatistest ..	103
V LISA. Kasutatud kirjandus	112

Lühendid

ADCS	Association of Directors of Children’s Services Ltd on Inglismaa juhtide liit, kuhu kuuluvad lastekaitseteenistuste seadusjärgsed direktorid ja kõrgema juhtkonna liikmed
AGFAD	Saksamaa kohtuarstide assotsiatsioon
ALARA	kiirusohutuse valdkonnas kasutatav akronüüm väljendist „as low as reasonably achievable“ („nii madal, kui on mõistlikult võimalik saavutada“)
AMIF	Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifond
Varjupaigamenetluse direktiiv (uuesti sõnastatud)	Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiiv 2013/32/EL rahvusvahelise kaitse seisundi andmise ja äravõtmise menetluse ühiste nõuete kohta. Seda on nimetatud ka uuesti sõnastatud varjupaigamenetluse direktiiviks
Varjupaigamenetluse määruse ettepanek	Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega loouakse rahvusvahelise kaitse ühine menetlus liidus ja tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2013/32/EL
AT	Austria
Inimkaubanduse vastase võitluse direktiiv	Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. aprilli 2011. aasta direktiiv 2011/36/EL, milles käsitletakse inimkaubanduse tõkestamist ja selle vastast võitlust ning inimkaubanduse ohvrite kaitset ja millega asendatakse nõukogu raamotsus 2002/629/JSK. Seda on nimetatud ka inimkaubanduse vastase võitluse direktiiviks.
BE	Belgia
BG	Bulgaaria
BIA	parimate huvide hindamine
BIC	lapse parimad huvid
BID	parimate huvide kindlaksmääramine
CEAS	Euroopa ühine varjupaigasüsteem
CFR	Euroopa Liidu põhiõiguste harta
COI	päritoluriigi teave
CRC	lapse õiguste konventsioon
KT	kompuutertomograafia
CY	Küpros
DE	Saksamaa
DK	Taani
Dublini III määrus (uuesti sõnastatud)	Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta määrus (EL) nr 604/2013, millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest (uuesti sõnastatud)
EASO	Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiamet
EE	Eesti
EMN	Euroopa rändevõrgustik

ES	Hispaania
EL+ riigid	ELi liikmesriigid, Norra ja Šveits
EL	Euroopa Liit
Eurodac	Euroopa varjupaigataotlejate sõrmejälgede andmebaas
Eurodaci määrus (uuesti sõnastatud)	Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta määrus (EL) nr 603/2013, millega luuakse sõrmejälgede võrdlemise Eurodac-süsteem määruse (EL) nr 604/2013 (millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest) tõhusaks kohaldamiseks ning mis käsitleb liikmesriikide õiguskaitseasutuste ja Europoli taotlusi sõrmejälgede andmete võrdlemiseks Eurodac-süsteemi andmetega õiguskaitse eesmärgil ning millega muudetakse määrust (EL) nr 1077/2011, millega asutatakse Euroopa amet vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suuremahuliste IT-süsteemide operatiivjuhtimiseks (uuesti sõnastatud)
FRA	Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet
FI	Soome
FR	Prantsusmaa
1951. aasta Genfi konventsioon	ÜRO 1951. aasta pagulasseisundi konventsioon (ja 1967. aasta pagulasseisundi protokoll)
HU	Ungari
ICRC	Rahvusvaheline Punase Risti Komitee
IE	Iirimaa
Rakendusmäärus nr 118/2014	komisjoni 30. jaanuari 2014. aasta rakendusmäärus (EL) nr 118/2014, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1560/2003, millega kehtestatakse üksikasjalikud rakenduseeskirjad nõukogu määrusele (EÜ) nr 343/2003, millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku esitatud varjupaigataotluse läbivaatamise eest
IOM	Rahvusvaheline Migratsiooniorganisatsioon (ÜRO migratsiooniagentuur)
IP	rahvusvaheline kaitse
IT	Itaalia
JRC	Teadusuuringute Ühiskeskus on Euroopa Komisjoni teaduse ja teadmiste talitus, mille ülesandeks on pakkuda sõltumatut tõenduslohist teaduslikku ja tehnilist tuge ELi poliitikale
LT	Leedu
LU	Luksemburg
LV	Läti
MRT	magnetresonantstomograafia
LR	ELi liikmesriik/-riigid
MT	Malta
NGO	valitsusväline organisatsioon
NIDOS	sihtasutus NIDOS Foundation (saatjata alaealiste rahvusvahelise kaitse taotlejate eestkosteinstituut Madalmaades)

NL	Madalmaad
NO	Norra
OHCHR	ÜRO inimõiguste ülemvoliniku büroo
PL	Poola
Miimumnõuete direktiiv (uuesti sõnastatud)	Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiiv 2011/95/EL, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule (uuesti sõnastatud). Seda on nimetatud ka uuesti sõnastatud miimumnõuete direktiiviks
Vastuvõtutingimuste direktiiv (uuesti sõnastatud)	Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiiv 2013/33/EL, millega sätestatakse rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtu nõuded (uuesti sõnastatud). Seda on nimetatud ka uuesti sõnastatud vastuvõtutingimuste direktiiviks
RO	Rumeenia
SCEP	programm „Vanematest eraldatud lapsed Euroopas“ („Separated Children in Europe Programme“)
SE	Rootsi
SIS	ulatuslik infosüsteem, mis toetab välispiiride kontrolli ja õiguskaitsealast koostööd Schengeni alal
SI	Sloveenia
SK	Slovakkia
SLTD	andmebaas, mis sisaldab andmeid varastatud, kaotatud või tühistatud reisidokumentide, nt passide, ID-kaartide, ÜRO reisilubade või viisatemplite kohta
THB	inimkaubandus
SA	saatjata alaealine (alaealised)
UK	Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik
UNHCR	ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet
Unicef	ÜRO Lastefond
VIS	viisainfosüsteem

Kommenteeritud kokkuvõte

Vanuse hindamine on keeruline protsess, mille tagajärjed hinnatavatele taotlejatele võivad olla kaugeleulatuvad. Vanuse hindamise meetodid ja protsessid on liikmesriigiti erinevad ning usaldusvärsus, valdkonnaülesus ja õiguste kaitse ei ole vanuse hindamise protsessides alati tagatud. Neid probleeme silmas pidades kutsus komisjon oma 12. aprilli 2017. aasta teatises Euroopa Parlamendile ja nõukogule „Lapsrändajate kaitse“ (COM(2017) 211) Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiametit (EASO) üles ajakohastama 2017. aastal oma vanuse hindamise suuniseid.

Käesolevas väljaandes antakse suuniseid, kuidas arvestada lapse parimate huvidega vanuse kindlaksmääramise vajaduse hindamisel, samuti vanuse hindamise kavandamisel ja korraldamisel, kasutades terviklikku ja valdkonnaülest lähenemisviisi ning pöörates erilist tähelepanu isiku vajadustele ja olukorrale.

Et toetada asutusi laste parimate huvide kaitse põhimõtte rakendamisel, sisaldab käesolev väljaanne järgmist:

- analüüsitakse vanuse hindamise mõju taotleja teistele õigustele ja hindamise põhjendust;
- antakse suuniseid hindamisprotsessis vajalike põhimõtete ja tagatiste kohaldamise kohta;
- kirjeldatakse, kuidas rakendada hindamisprotsessi, kasutades terviklikku ja valdkonnaülest lähenemisviisi;
- nähakse ette võimaliku protsessi visuaalne mudel, milles rõhutatakse meetodite järkjärgulist kasutamist ebavajalike läbivaatuste ärahoidmiseks;
- uuritakse taotleja vanuse hindamiseks kasutatavaid uusi meetodeid, juba kasutusel olevate meetodite uusimaid arengusuundi ning iga meetodi mõju menetlustagatistele ja taotleja õigustele;
- antakse soovitusi, kuidas lahendada praktilisi probleeme, mis võivad ilmnedä enne protsessi, pärast seda ja protsessi eri etappides;
- esitatakse vahendite komplekt ja viitedokumendid, mis täiendavad käesolevas praktilises juhendis esitatud teavet:
  - põhimõistete sõnastik,
  - teemaga seotud rahvusvaheline, Euroopa ja riiklik õigusraamistik ning poliitilisi suuniseid sisaldavad dokumendid,
  - praktilised vahendid lapse huvide kaitse tagamiseks (vorm ja kontroll-loend) ning
  - ajakohastatud ülevaade EL+ territooriumil kasutatavatest meetoditest ja menetluslikest tagatistest.

Tuvastatud on mitmeid vanuse hindamise käigus tekkinud probleeme, mida käsitletakse käesolevas väljaandes, näiteks (eba)piisav põhjendus vanuse hindamiseks, kasutatavate meetodite puudused, mis on seotud privaatsuse rikkumise ja meetodite täpsusega, ebatäielikud hinnangud, mis põhinevad üksnes füüsilisel välimusel, peamiselt meditsiiniliste meetodite kasutamine (mõnel juhul ainult ioniseeriva kiirgusega meetodid), sama taotleja korduv kontrollimine eri liikmesriikides või põhitagatiste vähene rakendamine protsessis (st eestkostja/esindaja või tõhusate õiguskaitsevahendite puudumine).

Nende probleemide lahendamiseks on EASO välja töötanud põhisoovitused, mida käsitletakse käesolevas väljaandes üksikasjalikult. Need võib kokku võtta järgmiselt:

- Lapse parimaid huve tuleks kaitsta mitte ainult siis, kui on kindlaks tehtud, et tegemist on lapsega, vaid ka siis, kui on kahtlusi, kas taotleja on laps.
- Vanuse hindamine ei tohiks olla tavapärane praktika. Hindamise vajalikkust tuleks nõuetekohaselt põhjendada, lähtudes põhjendatud kahtlustest väidetava vanuse suhtes.
- Lapse parimate huvide kaitse põhimõtte rakendamiseks peab vanuse hindamine olema lapsekeskne, kusjuures last peetakse esmatähtsaks ja hindamine on kohandatud taotleja konkreetsetele vajadustele (sugu, vaidlusalune vanusevahemik, kultuuritaust jne).

- Kui väidetava vanuse suhtes tekivad kahtlused, tuleb neid tõlgendada vanuse hindamise ajal taotleja kasuks, kuni veenva tulemuse selgumiseni. Taotlejat tuleks käsitada ja kohelda lapsena, kuni ta leitakse olevat täiskasvanu.
- Lapsele või oletatavale lapsele tuleb määrata eestkostja/esindaja, kes tagab, et laps saab hindamisprotsessis osaleda, et teda on teavitatud vanuse hindamise protsessist lapsesõbralikul, sootundlikul ja eakohasel viisil keeles, millest laps aru saab, ja et ta hindamisprotsessist ka tegelikult täiel määral aru saab. See teave on oluline, et laps saaks väljendada oma seisukohti, soove ja arvamusi ning teha teadlik otsus protsessis osaleda.
- Vanuse hindamise käigus tuleb kasutada terviklikku ja valdkonnaülest lähenemisviisi, millega tagatakse, et kõik vajalikud tagatised ja põhimõtted on arvesse võetud ning taotleja õigused on kaitstud.
- Kuna ühegi praegu kasutatava meetodiga ei suudeta isiku täpset vanust kindlaks määrata, võib meetodite kombineerimine, mille käigus hinnatakse mitte ainult taotleja füüsilist arengut, vaid ka tema küpsust ja psühholoogilist arengut, vähendada kõnealust vanusevahemikku.
- Vanuse hindamisel ei tohi kasutada ühtegi meetodit, millega kaasneb alasti võtmine või suguelundite ja intiimkehaosade uurimine, vaatlemine või mõõtmine.

Sissejuhatus

Miks käesolev teine väljaanne välja töötati?

Lähtuvalt saatjata alaealisi käsitlevast ELi tegevuskavast (2010–2014) ja arvestades kahtlusi seoses taotlejate vanuse hindamise meetodite küsitava usaldatavuse ja sekkuvusega, tehti Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiametile (EASO) ülesandeks koostada väljaanne, kuhu oleksid koondatud vanuse hindamise parimad tavad. Esimene väljaanne ilmus 2013. aasta detsembris. Samu kahtlusi seoses vanuse hindamise protsessi probleemidega väljendasid riiklikud ametiasutused ka 2015. aasta detsembris Maltal toimunud EASO kolmandal iga-aastasel lasteteemalisel konverentsil. Praktikast on vanuse hindamise protsess ja eelkõige teatud meetodid alates 2013. aastast kiiresti arenenud. Seega on sobiv aeg viimaste arengusuundade vaagimiseks ja analüüsimiseks. Kooskõlas konverentsi järelduste ja komisjoni teatisega lapsrändajate kaitse kohta ⁽¹⁾ on EASO koostanud käesoleva uue väljaande, mis sisaldab ajakohastatud teavet ja täiendatud soovitusi vanuse hindamise protsessi kohta. Selleks kaardistas EASO 2016. aastal EL+ riikide territooriumil kasutatavad vanuse hindamise meetodid ja menetluslikud tagatised. Selle uuringu peamised järeldused on väljaandes avaldatud lahtris „Peamised järeldused EL+ riikide tavade kohta“ ning vajaduse korral on toodud praktilisi näiteid, mis on esitatud IV lisas.

Kuidas on teine väljaanne seotud EASO muude abivahenditega?

EASO ülesanne on toetada ELi liikmesriike ja assotsieerunud riike (Liechtenstein, Norra ja Šveits) Euroopa ühise varjupaigasüsteemi rakendamisel. Toetust antakse osaliselt ühise koolituse, ühtse kvaliteeditaseme ja päritoluriigi teabe jagamise näol. Nagu kõik EASO abivahendid, põhineb ka käesolev väljaanne Euroopa ühise varjupaigasüsteemi ühistel standarditel. See väljaanne peaks täiendama teisi EASO vahendeid, mis käsitlevad lastega arvestavaid varjupaiga taotlemise menetlusi, eelkõige EASO praktilist juhendit pereliikmete otsimise kohta ⁽²⁾ ja EASO koolitusmoodulit laste käsitlemise kohta ⁽³⁾.

Mida käesolev väljaanne sisaldab?

Teine väljaanne sisaldab võrdlus- ja juhendmaterjale vanuse hindamise kohta ning ülevaadet hetkeolukorrast EL+ riikides.

Lühidalt öeldes on väljaanne rajatud viiele omavahel seotud sambale.

- Esimene peatükk „**Vanuse hindamise asjaolud**“ on teema sissejuhatus, milles käsitletakse vanuse hindamise protsessi eeltingimusi, ajendeid ja eesmärgi.
- Teises peatükis „**Lapse parimad huvid ja menetluslikud tagatised**“ vaadeldakse, kuidas kohaldada Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni lapse õiguste konventsiooni ja ELi varjupaigaõigustikus sätestatud lapse parimate huvide põhimõtet ning rakendada vanuse hindamise käigus menetluslikke tagatisi.
- Kolmandas peatükis „**Vanuse hindamise protsess: valdkonnaülese ja tervikliku lähenemisviisi kasutamine**“ analüüsitakse, kuidas protsess peab valdkonnaülest ja terviklikku lähenemisviisi ning käesolevas väljaandes esitatud juhiseid arvestades toimuma. Peatükk sisaldab ka vooskeemi, kus on esitatud põhietapid, mida tuleb vanuse hindamisel järgida.
- Neljandas peatükis „**Ülevaade vanuse hindamise meetoditest**“ vaadeldakse juba esimeses väljaandes uuritud meetodite arengut, aga ka uusi meetodeid, käsitledes nende võimalikku (positiivset ja negatiivset) mõju tagatistele. Erilist tähelepanu pööratakse meetoditele, mida 2013. aastal ei kasutatud või mida on sellest ajast peale oluliselt edasi arendatud.

⁽¹⁾ Komisjoni 12. aprilli 2017. aasta teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule „Lapsrändajate kaitse“, COM (2017) 211, internetiaadressil <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:52017DC0211&from=EN>.

⁽²⁾ Kätesaadav EASO veebilehel.

⁽³⁾ Lisateave on EASO veebilehel.

- Viiendasse peatükki „**Lõplikud soovitused**“ on koondatud põhisooitused, mis sõnastati selleks, et tõhustada vanuse hindamise protsessi, aga et laste õigused oleksid samas tagatud.

Käesoleva väljaande lõpus on mitu **lisa**.

- I lisa. Sõnastik
Lisas tutvustatakse kõige tavalisemaid mõisteid, mida vanuse hindamisel kasutatakse, et aidata neist ühtemoodi aru saada.
- II lisa. Lapse parimad huvid ja vanuse hindamine: praktilised vahendid
Lisa koosneb parimate huvide hindamise vormist ja lapse parimate huvide kontroll-loendist, mille eesmärk on hinnata, kas konkreetsetes vanuse hindamises menetluses on olemas vajalikud menetluslikud tagatised, millega tagatakse lapse õiguste piisav kaitse.
- III lisa. Õigusraamistik ja poliitilised suunised
Lisa eesmärk on aidata kindlaks teha asjakohased õigusaktid ja sätted rahvusvahelisel, Euroopa ja riigi tasandil. Lisaks sisaldab see soovituslikke õigusakte ja asjakohast kohtupraktikat. Lisas on esitatud ka asjakohased poliitilised suunised kõnealusel teemal.
- IV lisa. Ülevaade EL+ riikide vanuse hindamise tavadest
Lisa sisaldab meetodikat ja menetluslike tagatise, mida EL+ riigid protsessi läbiviimisel kasutavad.
- V lisa. Kasutatud kirjandus
Teave allikatest, mida kasutati väljaande sisu väljatöötamiseks või millest saadi inspiratsiooni.

Milline on teise väljaande kohaldamisala?

Käesolevas väljaandes antakse lisasuuniseid vanuse hindamise protsessi kesksete aspektide kohta, nagu terviklik ja valdkonnaülene lähenemisviis, lapse parimate huvide põhimõtte rakendamine ja väljaande esimese versiooni jaoks kogutud teabe ajakohastamine. Kuigi käesolev väljaanne käsitleb vanuse hindamist konkreetsetel eesmärgil, milleks on rahvusvahelise kaitse menetlus, võib see olla abiks ka muus kontekstis, kus nõutakse vanuse hindamist (lapsrändajad, miinimumvanus kriminaalvastutusele võtmiseks jne).

Kuna olulised aspektid, nagu kohaldatavad meetodid, arenevad kiiresti, ei ole käesoleva juhendi näol tegemist vanuse hindamise teema põhjapaneva käsitlusega. Seepärast võib sõltuvalt sihtgrupi vajadustest osutada tarvilikuks avaldada juhendist täiendavaid väljaandeid.

Kuidas teine väljaanne välja töötati?

Väljaande töötas välja EASO ning selle vaatasid läbi Euroopa Komisjon, ELi ametid, EL+ riikide eksperdid ning rahvusvahelised ja valitsusvälised organisatsioonid. Väärtuslikku materjali saadi ka 2016. aasta septembris toimunud kahel ajutise töörühma koosolekul. Töörühmade mitmekesine koosseis tagas ekspertide laiahaardelise ja valdkonnaülese panuse. Töörühmadesse kuulusid sotsiaaltöötajad, kohtuantropoloogid ja radioloogiateadurid, samuti poliitika- ja vastuvõtuametnikud. Samuti kuulusid sinna varjupaigaküsimustega tegelevad, laste valdkonna eksperditeadmistega ametnikud EL+ riikidest (BE, IE, NL, LT, NO), Euroopa Liidu Põhiõiguste Ametist (FRA) ja ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametist (UNHCR), samuti asjaomastest rahvusvahelistest organisatsioonidest ja valitsusvälistest organisatsioonidest, kellel on valdkonnas kogemusi, näiteks Rahvusvaheline Migratsiooniorganisatsioon (IOM), sihtasutus Nidos Foundation (NIDOS), Ühendkuningriigi Punane Rist ja programm „Vanematest eraldatud lapsed Euroopas“ (SCEP) rahvusvahelise organisatsiooni Defence for Children International raames. Käesolev väljaanne on eksperditeadmiste koondamise tulemus, mis kajastab ühiseid standardeid ja ühist eesmärki saavutada ohutu ja tõhus vanuse hindamise protsess kvaliteetsete rahvusvahelise kaitse menetluste raames.

Kuidas tuleb juhendit kasutada?

Juhendis on mõned mõisted, mida harilikult käesoleva väljaande teemavaldkonnas kasutatakse (vanuse hindamine, bioloogiline vanus, kronoloogiline vanus, laps, eestkostja, EL+ riigid) ja millel on oma konkreetne tähendus, arusaamise lihtsustamiseks allpool määratletud. Sõnastikus (I lisa) on lisateave nende mõistete kohta ja täiendav terminoloogia, mis võib vanuse hindamisel osalejatele kasuks tulla.

Vanuse hindamine on protsess, mille käigus püüavad ametiasutused kindlaks teha isiku kronoloogilise vanuse või vanusevahemiku, otsustamaks, kas isik on laps või täiskasvanu.

Bioloogiline vanus näitab, millises oma võimaliku eluea punktis isik hetkel asub, mis tähendab seda, et isik võib olla oma kronoloogilisest vanusest noorem või vanem.

Kronoloogilist vanust mõõdetakse aastates, kuudes ja päevades alates isiku sünnihetkest.

Last ja alaealist peetakse sünonüümideks (alla 18 aasta vanused isikud) ning käesolevas väljaandes kasutatakse mõlemat mõistet. EASO eelistab kasutada mõistet „laps“, ehkki mõistet „alaealine“ kasutatakse, kui sellele on selgesõnaliselt viidatud õigusnormiga. Käesolevas väljaandes, milles keskendutakse varjupaika taotlevatele lastele, kasutatakse mõistet „**taotleja**“, viitamaks isikule, kelle vanus ei ole kindlaks määratud.

Nagu eelnevalt märgitud, kasutatakse väljendit „**saatjata laps**“ sünonüümina väljendile „**saatjata alaealine**“ ja see tähistab last/alaealist, kes saabub EL+ riigi territooriumile tema eest õigusjärgselt või asjaomase riigi tava kohaselt vastutava täiskasvanuta, kuni selline isik/täiskasvanu ei ole teda tegelikult oma hoole alla võtnud. See mõiste hõlmab ka last/alaealist, kes on pärast EL+ riigi territooriumile saabumist jäänud saatjata.

Puudub üldine üksmeel **eestkostja** määratlemise osas ning praktikas on eestkostja sageli samastatav lapse **esindaja** või sotsiaaltöötajaga. Käesolevas juhendis on **eestkostja** siiski sõltumatu isik, kelle on määranud liikmesriigi ametiasutus, kes kaitseb lapse huve ja üldist heaolu. Euroopa ühise varjupaigasüsteemi reformi kontekstis ⁽⁴⁾ on Euroopa Komisjon teinud ettepaneku asendada mõiste „esindaja“ praeguses ELi varjupaigaõiguses mõistega „eestkostja“. Kuna Euroopa ühise varjupaigasüsteemi reform oli selle väljaande avaldamise ajal veel arutlusel, kasutatakse tekstis läbivalt mõisteid **eestkostja/esindaja**.

ELi varjupaigalaste õigusaktide hulka kuuluvad järgmised ELi õigusaktid: uuesti sõnastatud vastuvõtutingimuste direktiiv, uuesti sõnastatud varjupaigamenetluse direktiiv, uuesti sõnastatud miinimumnõuete direktiiv, ajutise kaitse direktiiv, Dublini III määrus ja uuesti sõnastatud Eurodaci määrus ⁽⁵⁾. Vanuse hindamisega seotud rahvusvaheliste, Euroopa ja riiklike sätete ning õigusaktide kogumik on esitatud käesoleva väljaande 3. lisas „Õigusraamistik ja poliitilised suunised“.

Käesolevas juhendis nimetatakse ELi liikmesriike ning Norrat ja Šveitsi järgmiselt: **EL+ riigid**

⁽⁴⁾ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse rahvusvahelise kaitse ühine menetlus liidus ja tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2013/32/EL (COM(2016) 467 final, 2016/0224 (COD)), internetiaadressil <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/EN/1-2016-467-EN-F1-1.PDF>. Kirjutamise ajal ei ole teada, kas komisjoni ettepaneku tulemuseks on uus määrus ning millised on selle täpsed tingimused. Lugeja peaks seega arvestada, et mingil hetkel võidakse uuesti sõnastatud varjupaigamenetluse direktiiv tunnistada kehtetuks ja asendada määrusega, mille mõned sätted on muudetud.

⁽⁵⁾ Õigustekstid ja nende tõlked on kättesaadavad järgmistel internetiaadressidel:
[vastuvõtutingimuste direktiiv](#) (uuesti sõnastatud);
[varjupaigamenetluse direktiiv](#) (uuesti sõnastatud);
[miinimumnõuete direktiiv](#) (uuesti sõnastatud);
[Dublini III määrus](#);
[Eurodaci määrus](#).

1. peatükk Vanuse hindamise asjaolud

Vanus on lapse identiteedi oluline osa. ELi õigustikus⁽⁶⁾ ja lapse õiguste konventsioonis (artikkel 1) määratletakse lapsepõlve vanuse järgi:

Laps/alaealine on iga alla 18 aasta vanune isik.

Sellest määratlusest tuleneb kaks peamist tagajärge. Esimene on see, et konventsiooni kohaldatakse iga alla 18aastase isiku suhtes. Teiseks, nagu on sätestatud ELi õigustikus, on igal rahvusvahelise kaitse taotlejal, kes on alla 18 aasta vanune, õigus lastega arvestavatele menetluslikele tagatistele ja erilistele vastuvõtutingimustele.

Ehkki vanus pidevalt muutub, on vanus üheks **inimese identiteedi** iseloomulikuks tunnuseks. Vanus kui inimese isikliku seisundi osa määrab kindlaks riigi ja isiku vahelised suhted. Seega võib vanuse muutusega kaasnedagi eriõiguste ja -kohustuste teke, näiteks loetakse isikut täiskasvanuks, kui ta saab 18-aastaseks. Siiski ei ole 18 aastat alati määrav tegur uute õiguste ja kohustuste või täieliku teovõime omandamiseks sellistes aspektides nagu sõjaväeteenistus, vanematest sõltumatuse saavutamine ja kriminaalvastutusele võtmise miinimumvanus, vanuse alampiir abiellumiseks, tööle võtmiseks või seksuaalvahekorraks nõusoleku andmiseks. Olenevalt riigi õigusaktidest võidakse jõuda nende künnisteni varasemas kronoloogilises vanuses.

Isiku vanus, kui see on teada, määrab isiku ja riigi suhte ning sellest tulenevalt sätestatakse lapse õiguste konventsiooni artiklites 7 ja 8 järgmised vanusega seotud põhikohustused osalisriikidele:

- registreerida laps pärast sündi;
- austada lapse õigust säilitada oma identiteet;
- taastada kiiresti lapse identiteet.

Nende sätete kohaselt peavad kõik lapsed olema sündides registreeritud ja varustatud dokumentidega, mis tõendavad nende isikut. ÜRO statistika⁽⁷⁾ näitab siiski, et ajavahemikul 2003–2007 teatas elussündide koguarvust alla 10 % Aafrika riikidest⁽⁸⁾, samas kui Euroopa riikidest oli teatajaid 90 %. Madal sündide registreerimise määr päritoluriikides on üks põhjustest, miks rahvusvahelise kaitse taotlejad võivad saabuda Euroopa Liitu **ilma dokumentideta** või dokumentidega, mida peetakse ebausaldusväärseks. Sündide registreerimise määr ei ole rahvusvahelise kaitse taotlejate päritoluriikide lõikes ühtlane. Näiteks Somaalias registreeriti sünnijärgselt ainult 3% alla 5 aastastest lastest, kuid Afganistanis ulatub see arv 37 %-ni⁽⁹⁾ (protsendid kajastavad praegust sündivust). ÜRO statistika järgi langeb see arv alla 6–10 % laste puhul, kes sündisid 14–18 aastat tagasi (Euroopasse saabuvate saatjata laste vanus). Lisaks võivad sünni registreerimisele juurdepääsu takistada ka muud tegurid, nagu näiteks pärinemine maapiirkonnast, kuulumine vähemusse või teatud sotsiaalsesse gruppi (kasti, hõimu jne). Vähene teadlikkus sünni registreerimise tähtsusest või teadmatus, kuidas sündi registreerida, süvendab ka samas riigis asetleidvate sündide registreerimise erinevusi. Madal sündide registreerimise määr tähendab seda, et lastel on raskusi oma isiku ja vanuse dokumentaalse tõendamise ja seetõttu võivad nad jääda kaitseta ja neile kohalduvate õigusteta. Lisaks sündide puudulikule registreerimisele ei pruugi sünnitunnistuste väljastamine olla võimalik riikides, kus on sõda või relvastatud konflikt, või mille ametiasutused ei soovi neid väljastada. Kui puuduvad dokumendid, mis tõendavad, et laps on noorem kui 18aastane, võib see otseselt mõjutada lapse tunnistamist isikuks, kellele tuleb tagada lapse õigused. Seetõttu võib juhtuda, et lapsi peetakse täiskasvanuteks sellistes valdkondades nagu sõjaväeteenistus, abielu ning juurdepääs tööturule ja õigusemõistmisele.

⁽⁶⁾ Vt vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 2 punkt d, varjupaigamenetluse direktiivi artikli 2 punkt l, miinimumnõuete direktiivi artikli 2 punkt k, Dublini III määruse artikli 2 punkt i ja inimkaubanduse vastase võitluse direktiivi artikli 2 lõige 6.

⁽⁷⁾ http://unstats.un.org/unsd/demographic/CRVS/VS_availability.htm

⁽⁸⁾ *Ibid.*, aluseks on võetud täielikud registreerimissüsteemid.

⁽⁹⁾ http://data.unicef.org/wp-content/uploads/2015/12/Birth_registration_May-2016.xlsx

Kuna kronoloogilisel vanusel ei ole täiskasvanu staatuse omandamisel kõigis kultuurides olulist rolli, on oluline võtta arvesse kultuuritegurit. Mõnes kultuuris koheldakse lapsi täiskasvanutena niipea, kui neil tekivad teatud füüsilised muutused või nad saavad eraldi perekonna osaks (näiteks laste abielude tava kaudu). Seepärast on tavaline, et nad ei pruugi teada oma kronoloogilist vanust ja neil on raske mõista selle tähtsust lääne kultuuris. Kuna kronoloogiline vanus ei pruugi määrata isiku positsiooni kogukonnas või suhteid teiste inimestega (mõnes piirkonnas kantakse lapsed sündiregistrisse alati nii, nagu nad oleksid sündinud oma sünniaasta esimesel jaanuarikuu päeval olenemata sellest, mis kuus nad tegelikult sündisid), võib selline **kultuuriline erinevus** põhjustada ebamääraseid ütlusi sünniaja ja vanuse kohta.

Rahvusvahelise kaitse kontekstis on taotleja vanus **erikaitsevajaduste** (lapsed, vanurid) ⁽¹⁰⁾ oluline näitaja. Teatud vanuserühmadesse kuulumine toob kaasa spetsiaalsete või täiendavate menetluslike tagatiste kohaldamise nii rahvusvahelise kaitse menetlustes kui ka vastuvõtu eritingimused (näiteks õigus saada paigutatud sobivatesse ja turvalistesse majutuskohtadesse, õigus haridusele ja eritervishoiule, erandjuhtudel haldusaresti piiramine rände eesmärgil ning kohustus otsida kõigepealt otstarbekaid alternatiive haldusarestile). Kui tegemist on lastega või on kahtlusi taotleja vanuse suhtes, tuleb kogu menetluses lähtuda lapse parimatest huvidest. Lisaks on vanus äärmiselt asjakohane ka lapsi puudutavate taotluste korral (sund- või varajane abielu, sunniviisiline värbamine, naiste suguelundite moonutamine, lastega kaubitsemine, pere- ja koduvägivald, sunniviisiline töö, prostitutsioon ja lastepornograafia) ⁽¹¹⁾.

Lisaks rahvusvahelise kaitse kontekstile on isiku vanus oluline muude ametiasutuste menetlustes, näiteks nõusoleku andmine abiellumiseks, alaealiste seksuaalsuhetest teatamine, tervishoiuteenuste heakskiitmine või tagasilükkamine, pääs tööturule, õiguste kättesaadavus (õigus haridusele jne) ja mõju seoses kriminaalvastutusega (kriminaalvastutusele võtmise miinimumvanus jne).

Seega, kui vanus on teadmata ja vanuse suhtes on **põhjendatud kahtlusi**, võivad ametiasutused pidada vajalikuks hinnata isiku vanust, et teha kindlaks, kas ta on täiskasvanu või laps. Kui taotleja on ilmselgelt laps või vasturääkivaid tõendeid ei ole ja taotleja füüsiline välimus, käitumine ja psühholoogiline küpsus viitavad kaheldamatult sellele, et taotleja on üle 18 aasta vana, ei pruugi vanuse hindamine olla vajalik. Kui aga esineb vasturääkivaid tõendeid, mis ei ole seotud füüsilise välimusega, näiteks kui isik näeb välja märkimisväärselt vanem kui 18 aastat, kuid tal on dokumente, mis näitavad, et ta on laps, võib siiski nõuda vanuse hindamist. Tegelikult viitab vanuse hindamise vajadus kahtlustele vanuse suhtes ja seega võimalusele, et taotleja näol on tegemist lapsega.

Kahtlused võivad tekkida mitte ainult siis, kui taotleja kinnitab, et ta on laps, vaid ka siis, kui ta kinnitab end olevat täiskasvanu. Lapsrändajad võivad teeselda, et on täiskasvanud, et **vältida** ametiasutuste võetavaid **kaitsemeetmeid**. Nad võivad seda teha mitmesugustel motiividel, näiteks soovivad nad jätkata liikumist kavandatud sihtkohta ja seega vältida järelevalvega majutusasutust, mis võib mõnel juhul tähendada piiratud liikumisvabadust või saatjaks olevatest täiskasvanutest eraldamist. Sageli võivad lapsed väita, et nad on täiskasvanud, et nad saaksid töötada või abielluda, või nad peavad ennast täiskasvanuks, kes vastutab mahajäänud perekonna heaolu eest. Muudel juhtudel võivad lapsed aga lihtsalt järgida inimeste ebaseaduslikult üle piiri toimetajate või inimkaubitsejate juhiseid. Sellistel juhtudel püüavad inimeste ebaseaduslikult üle piiri toimetajad ja inimkaubitsejad lapsi ametiasutuste huviorbiidist väljas hoida, et lapsed jääksid kaitseta, mistõttu on neid lihtne hiljem ära kasutada. Kui sellest ollakse teadlik, on inimkaubanduse ohvrit või võimalikku ohvrit võimalik varakult tuvastada ⁽¹²⁾ ja sel viisil ärakasutamise ahel lõhkuda.

Vanuse hindamine on protsess, mille käigus püüavad ametiasutused kindlaks teha isiku kronoloogilise vanuse või vanusevahemiku, otsustamaks, kas isik on laps või täiskasvanu.

On väga oluline, et isik tuvastataks õigesti kas lapsena või täiskasvanuna, et kindlustada laste õiguste kaitse ja tagamine; samuti aitab see vältida selliste täiskasvanute paigutamist laste hulka, kes soovivad saada

⁽¹⁰⁾ Vt näiteks haavatavate taotlejate ebatäielik nimekiru uuesti sõnastatud vastuvõtutingimuste direktiivi artiklis 21.

⁽¹¹⁾ UNHCR, *Guidelines on international protection: child asylum claims under Articles 1(A)2 and 1(F) of the 1951 convention and/or 1967 protocol relating to the status of refugees*, 22. detsember 2009, HCR/GIP/09/08, internetiaadressil <https://www.refworld.org/docid/4b2f4f6d2.html>.

⁽¹²⁾ EASO on töötanud välja veebivahendi (IPSN), et aidata liikmesriikide ametiasutustel tuvastada õigeaegselt spetsiaalsete menetluslike vajadustega ja/või vastuvõtuvajadustega isikuid; (IPSN).

kasu lisaõigustest või -tagatistest (näiteks juurdepääs haridusele, eestkostja/esindaja määramine), mida neile ei ole ette nähtud.

Vanuse hindamine põhiõiguste seisukohast

Mitu lapse õiguste konventsioonis ja Euroopa Liidu põhiõiguste hartas sätestatud põhiõigust⁽¹³⁾ on vanuse hindamisel eriti olulised.

Lapse parimad huvid (lapse õiguste konventsiooni artikkel 3 ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 24)

Kõikides lastega seotud toimingutes tuleb esikohale seada lapse huvid. Seetõttu tuleb neid kohaldada alates hetkest, mil leitakse, et taotleja võib olla noorem kui 18aastane, kogu vanuse hindamise ajal, kui selline hindamine on vajalik, kuni jõutakse veenvale järeldusele, et taotleja on täiskasvanu.

Õigus mittediskrimineerimisele (lapse õiguste konventsiooni artikkel 2 ja põhiõiguste harta artikkel 21)

Igat isikut tuleks kohelda objektiivselt ja talle läheneda individuaalselt. Vanuse hindamisel on väga oluline vältida eelarvamusi teatavate rahvuste, etnilise päritolu jms suhtes.

Õigus identiteedile (lapse õiguste konventsiooni artiklid 1, 7 ja 8)

Vanus on samamoodi isiku identiteedi osa nagu ka isiku nimi, rahvus, kodakondsus ja perekonnaseis. See määrab kindlaks isiku õigused ja kohustused ning riigi kohustused isiku suhtes (nt selleks, et tagada kaitse, haridus, tervishoid). Üks neist kohustustest on taastada sellise isiku identiteet, kes on sellest ebaseaduslikult ilma jäänud, kohustades riiki tõendama isiku identiteeti ning tagama, et teised isikud neid õigusi tunnustavad ja austavad. Eksimine vanuse hindamisel võib põhjustada püsivat kahju, kui see takistab isiku juurdepääsu oma õigustele, võimalust neid õigusi kasutada ning õiguste tunnustamist teiste poolt. Kui vanuse hindamine viiakse läbi ebakorrektselt, võib juhtuda, et lapsed satuvad haavatavasse olukorda. Selle tulemusel võib juhtuda, et lapsed hakkavad lävima täiskasvanutega või nad paigutatakse täiskasvanute hulka või täiskasvanud paigutatakse ekslikult laste hulka, ning selline stsenaarium on eriti murettekitav.

Õigus väljendada vabalt oma seisukohti ja õigus olla ära kuulatud (lapse õiguste konventsiooni artiklid 12 ja 14 ning põhiõiguste harta artiklid 24 ja 41)

Tegemist on põhiõigusega, millel on kaugeleulatuv mõju. See hõlmab lapse õigust väljendada vabalt oma seisukohti ja õigust sellele, et tema seisukohti võetaks arvesse ning neid peetaks piisavalt oluliseks vastavalt tema vanusele ja küpsusele. Juhul kui taotleja vanus on kahtluse all, tuleb olla eriti ettevaatlik, et vältida subjektiivseid või meelevaldseid arusaamu (näiteks millises vanuses suudab laps iseseisvaid seisukohti kujundada) lapse seisukohtade arvesse võtmisel vastavalt lapse küpsusastmele. Eriti tähelepanelik tuleks olla ka siis, kui tegemist on puuetega ja muude erivajadustega (nt kirjaoskamatute) inimestega.

Õigusega väljendada oma seisukohti ja õigusega tõhusale õiguskaitsevahendile on tihedalt seotud õigus olla ära kuulatud enne mis tahes üksikmeetme rakendamist, mis võib isikut haldus- või kohtumenetluses negatiivselt mõjutada.

Õigus saada teavet

⁽¹³⁾ Euroopa Liidu põhiõiguste harta on kättesaadav aadressil <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A12012P%2FTXT>.

Teave on vanuse hindamise protsessi ning sellega kaasnevate õiguste ja kohustuste mõistmiseks väga oluline. Kui vajalik on nõusoleku andmine, peab isik olema sealjuures võimeline lähtuma täpselt ja igakülgselt teabest ning andma oma nõusoleku vabatahtlikult ilma mis tahes surve või tingimusteta.

Inimväärikuse ja isikupuutumatus austamine (lapse õiguste konventsiooni artiklid 3 ja 37 ning põhiõiguste harta artiklid 1, 3 ja 5)

Vanuse hindamise protsessi vältel tuleb austada taotleja inimväärikust ja tema kehalist puutumatus. Kuna vanuse hindamise eesmärgil tehtavad uuringud, mille puhul nõutakse intiimkehaosade ettenäitamist või alasti võtmist, on väga pealetükkivad ja neil ei ole meditsiinilist otstarvet, tuleb neid vältida. Kehaosade näitamine on laste, noorukite ja teistsuguse kultuuritaustaga taotlejate jaoks eriti traumaatiline ja raskesti mõistetav. Sellised uuringud põhjustavad suurt ärevust ja võivad uuesti traumeerida lapsi, kes on oma rännaku ajal võinud kogeda väärkohtlemist või muid ohtlikke olukordi, kellele on osaks saanud tagakiusamine või kellele on tekitatud suurt kahju.

Eraelu austamine ja isikuandmete kaitse (lapse õiguste konventsiooni artikkel 16 ning põhiõiguste harta artiklid 7 ja 8)

See õigus kaitseb laste eraelu avaliku sektori asutuste ja eraõiguslike organisatsioonide, näiteks meedia omavalilise sekkumise eest. Kaitse hõlmab nelja konkreetset valdkonda: eraelu, perekonnaelu, kodu ja kirjavahetus. Ametiasutuste sekkumine eraellu peab olema põhjendatud, piirduma maksimaalselt lubatuga ja seda peavad reguleerima täpsed normid. ELi õiguse kohaselt võib isikuandmeid seaduslikult koguda üksnes rangetel tingimustel ja õiguspärasel eesmärgil, isiku või tema esindaja nõusolekul või õiguslikult põhjendatud juhtudel. Vastasel korral muutub sekkumine meelevaldseks või ebaseaduslikuks. Isikud või organisatsioonid, kes koguvad ja haldavad isikuandmeid, peavad tagama andmete kaitse väärkasutuse eest ja austama andmete omanike ELi õigusaktidega tagatud õigusi. Lapsi ja nende eestkostjaid/esindajaid tuleks teavitada andmetest, mida vastava riikliku õigusraamistiku alusel kogutakse. Rahvusvahelise kaitse kontekstis tuleb andmete kogumisel olla ettevaatlik, et vältida mis tahes teabega seotud rikkumist, mis võib ohustada taotlejat või tema perekonda.

Õigus tõhusale õiguskaitsevahendile (põhiõiguste harta artiklid 12 ja 47)

See õigus tähendab, et protsessi tulemusi on võimalik vaidlustada ja et selle õiguse kasutamiseks vajalik teave ja abi on lastele kättesaadav. Vanuse hindamise tulemuse vaidlustamisega seotud rahalisi kulutusi ei tohiks kanda taotleja, vastasel juhul rikutakse õigust tõhusale õiguskaitsevahendile.

Enamik neist põhiõigustest on sõnastatud põhimõtetenähtena (lapse parimad huvid) ja menetluslike tagatistena rahvusvahelistes ja Euroopa õigusaktides, eelkõige ELi varjupaigalases õigustikus, nagu näeme järgmises peatükis.

2. peatükk Lapse parimad huvid ja menetluslikud tagatised

Lapse parimad huvid

Lapse parimate huvide põhimõtte on inimõiguste- ja varjupaigalastes Euroopa õigusaktides ning rahvusvahelises õigusraamistikus sügavalt juurdunud ⁽¹⁴⁾.

„Kõikides lastega seotud toimingutes, mida teevad avalik-õiguslikud asutused või eraõiguslikud institutsioonid, tuleb esikohale seada lapse huvid“ (Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 24).

Lapse parimate huvide üldist põhimõtet tuleb pidevalt järgida alates hetkest, mil laps leitakse, kuni ajani, millal on lapse jaoks valitud püsiv lahendus.

Rahvusvahelise kaitse kontekstis tuleb niipea, kui on alust arvata, et taotleja võiks olla laps, viivitamata hakata arvestama lapse parimate huvidega kõikides teda mõjutavates toimingutes ning seega kogu varjupaigamenetluse jooksul. Sellest tulenevalt on vastuvõtvad EL+ riigid kohustatud järgima lapse parimate huvide põhimõtet mitte ainult varjupaigamenetlustes, vaid ka kõikides muudes lapsi mõjutavates protsessides ja otsustes, näiteks vanuse hindamise protsessis.

Nagu ÜRO Lapse Õiguste Komitee märkis,⁽¹⁵⁾ on lapse parimate huvide kontseptsioon kolmetasandiline.

(a) Materiaalõigus: lapse õigus tema parimate huvide hindamisele ja esikohale seadmisele, kui arutluse all oleva küsimuse otsustamiseks kaalutakse erinevaid huve. Garantii, et seda õigust rakendatakse nii last, tuvastatud või tuvastamata lastegruppi või lapsi üldiselt puudutavate otsuste tegemisel.

(b) Õiguse tõlgendamise aluspõhimõtte: kui õigusnormi võib tõlgendada mitmeti, tuleb valida tõlgendus, mis teenib kõige paremini lapse parimaid huve.

(c) Menetlusreegel: kui tuleb teha otsus, mis puudutab konkreetset last, kindlat lasterühma või lapsi üldiselt, peab otsustusmenetlus sisaldama hinnangut selle otsuse võimalikust mõjust (positiivsest või negatiivsest) asjasse puutuval lapsele või lastele.

Lapse parimate huvide hindamine ja väljaselgitamine nõuab menetluslike tagatise. Veelgi enam, otsuse põhjenduses peab olema välja toodud, et lapse õigust on otseselt arvesse võetud. Eelnevat silmas pidades peavad ametiasutused selgitama, kuidas on otsuses nimetatud õigust arvesse võetud, st mida on käsitletud lapse parimatele huvidele vastavana, mis kriteeriumidel otsus põhineb ja kuidas on lapse huve kaalutud teiste asjaolude suhtes, olgu need laiemad poliitikaküsimused või üksikjuhtumid.

Sellest tulenevalt ja kooskõlas ÜRO Lapse Õiguste Komitee üldkommentaariga tuleks ka vanuse hindamise otsuse tegemisel ja vanuse hindamiseks valitud meetodite valikul esmatähtsaks pidada lapse parimaid huve.

Lapse huvide hindamine vanuse hindamise kontekstis

Parimate huvide hindamisel kontrollitakse, kas vanuse hindamise protsess teenib lapse parimaid huve, kas paigas on vajalikud menetluslikud tagatised, kas konkreetse lapse õigused on kaitstud ning kas tulemused hajutavad kahtlused taotleja vanuse suhtes. Parimate huvide hindamisel tuleks arvesse võtta lapse

⁽¹⁴⁾ Lapse õiguste konventsiooni artikkel 3, Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 24; ELi varjupaigalastes õigusaktid: uuesti sõnastatud vastuvõtutingimuste direktiivi artiklid 23 ja 11, uuesti sõnastatud varjupaigamenetluse direktiivi artikli 25 lõige 6, miinimumnõuete direktiivi artikli 20 lõige 5 ja uuesti sõnastatud Dublini III määruse artikkel 6.

⁽¹⁵⁾ Lapse õiguste konventsiooni üldkommentaar nr 14 (2013), mis käsitleb lapse õigust tema parimate huvide esikohale seadmisele (artikli 3 lõige 1), on kättesaadav internetiaadressil https://www2.ohchr.org/English/bodies/crc/docs/GC/CRC_C_GC_14_ENG.pdf.

konkreetselt olukorda ning tagada, et otsustamisel, kas ja kuidas lapse vanust hinnata, peetaks esmatähtsaks lapse parimaid huve. Sel põhjusel peab vanuse hindamise protsess olema lapsekeskne, võttes arvesse taotleja konkreetset olukorda ja vajadusi.

Seda silmas pidades tuleks parimate huvide hindamine teha enne last mõjutavate otsuste langetamist, seega ka enne otsust teostada vanuse hindamise protsess.

Kui on vaja võtta lisameetmeid, tuleb rakendada parimate huvide hindamise järelmeetmeid, et tagada selliste huvidega arvestamine. Vanuse hindamise teostamise üle otsustades tuleb arvesse võtta parimate huvide hindamise vestluse tulemusi ja kogu lapse toimikus sisalduvat teavet. Kui vanuse hindamist ei peeta oodatavate tulemuste seisukohalt vajalikuks ja kasulikuks, **ei tohiks seda teostada**.

Lapse parimate huvide kaalumisel vanuse hindamiseks rahvusvahelise kaitse kontekstis on eriti tähtsad ka järgmised tegurid:

- **Ohutus- ja julgeolekukaalutlused** ⁽¹⁶⁾: mõnikord väidavad lapsed saabumisel või hilisemas etapis, et nad on täiskasvanud, et vältida laste majutusasutusi. Sellistes majutusasutustes on rohkem kaitsemeetmeid, näiteks liikumisvabaduse piirangud ja konkreetsed töötajad, kes laste eest hoolt kannavad. Sellise käitumise põhjusi võib olla mitu, näiteks soov jääda avastamata, et jätkata liikumist kavandatud sihtkohta. Vahel võivad nad väita, et on täiskasvanud, kuna neid on õpetatud seda ütleva, kui ametiasutus või keegi muu nende vanust küsib. Selliste taustalugude põhjused võivad olla väga erinevad. Lapsele võisid niisuguseid juhiseid anda sugulased või nende saatjaks olevad täiskasvanud, kes soovivad vältida üksteisest lahutamist, aga ka inimkaubandusvõrgustiku liige, kes soovib säilitada kontrolli lapse üle ja hõlpsat juurdepääsu lapsele tema viibimise ajal riigi territooriumil. Seetõttu on väga oluline meeles pidada, et kui isiku väide täiskasvanuikka jõudmise kohta äratub kahtlusi, võib see olla märk, et taotleja võib olla inimkaubanduse ohver, ning ametiasutused peaksid vastavalt tegutsema (äramärkimine ja suunamine asjakohastesse riiklikesse asutustesse, sealhulgas võimalikule hindamisele inimkaubanduse ohvrina).
- **Lapse heaolu** ⁽¹⁷⁾: kui vanuse hindamine on põhjendatud, peavad kasutatavad meetodid olema lapse jaoks vähim sekkuvad, nendega peab olema võimalik kõige täpsemalt vanust hinnata, nad peavad olema läbipaistvad, neid tuleb kohaldada vastavalt kinnitatud standarditele ning neid peab olema võimalik kontrollida ja läbi vaadata. Et meetodite oodatavad tulemused oleks realistlikud, tuleb kindlaks teha ja dokumenteerida veapiir. Lapse kahtlused ja mured tuleb ära kuulata ning kõiki vanuse hindamisest keeldumise põhjusi tuleb uurida ja võimaluse korral esitada alternatiivid. Lapse või tema eestkostja/esindaja soov tuleb võimalikult suures ulatuses arvesse võtta, et säilitada lapse heaolu ja vähendada uuringutega seotud kannatusi (piirata inimeste arvu ruumis, kus läbivaatus või vestlus toimub; võimaldada eestkostja/esindaja juuresviibimist, kui laps seda nõuab, jne).
- **Lapse taust** ⁽¹⁸⁾: on oluline, et protsessi kohandataks vastavalt lapse kultuuritaustale (läbivaatust teostava isiku ja tõlgi eelistatav sugu) ja kogemustele (lapse põgenemine ja ränne Euroopasse võib põhjustada või süvendada tema haavatavust).
- **Konkreetsed asjaolud**: ametiasutused hindavad taotleja konkreetset olukorda (vaidlusalust vanusevahemikku, taotleja sugu jne) ja vajadusi, võimalikku positiivset ja negatiivset mõju, taotleja seisukohti ning seda, kas kasutatavad konkreetsed meetodid on juhtumi jaoks sobivad.

⁽¹⁶⁾ Vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 23 lõige 2, Dublini III määruse artikkel 6 ja põhjendus 13 ning miinimumnõuete direktiivi põhjendus 18.

⁽¹⁷⁾ Nagu on sätestatud vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 23 lõikes 2, Dublini III määruse artiklis 6 ning miinimumnõuete direktiivi põhjenduses 18, varjupaigamenetluse direktiivi põhjenduses 33, Dublini III määruse põhjenduses 13 ning varjupaigamenetluse määruse ettepaneku põhjenduses 20.

⁽¹⁸⁾ Vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 23 lõige 2, varjupaigamenetluse direktiivi põhjendus 33, Dublini III määruse põhjendus 13 ning miinimumnõuete direktiivi põhjendus 18.

Eelöeldut arvesse võttes määratakse nii rahvusvahelistes kui ka Euroopa õigusraamistikes kindlaks järgmised vanuse hindamiseks vajalikud standardid ja tagatised.

Saatjata lastele, kelle puhul on dokumentaalsete tõendite olemasolu vähem tõenäoline, kohaldatakse võimalikult suures ulatuses **kahtluste taotleja kasuks tõlgendamise põhimõtet**.

Vahetu juurdepääs kvalifitseeritud, sõltumatule **esindajale ja/või eestkostjale**, kes tegutseb lapse parimates huvides, kaitseb tema üldist heaolu ja teostab tema õigus- ja teovõimet.

Õigus saada eakohast **teavet** keeles, millest ta aru saab.

Õigus osaleda ja õigus sellele, et tema **seisukohti kuulatakse** ja võetakse arvesse vastavalt tema vanusele ja küpsusele.

Teadlik nõusolek ja õigus keelduda arstlikest läbivaatustest.

Konfidentsiaalsuse, andmekaitse ja ohutuse kaalutlused.

Lapsesõbralikud menetlused, mida teostavad **kvalifitseeritud spetsialistid**, kes on teadlikud kultuurilistest ja etnilistest iseärasustest.

Kõige vähem sekkuv meetod, kõige vähem sekkuv protsess (meetodite järkjärguline kasutamine), kus võetakse arvesse soolist ja kultuuritausta.

Taotleja kasuks kohaldatav **täpsus ja veapiir**.

Õigus **tõhusale õiguskaitsevahendile**, kui see on kohaldatav.

Kui protsessi ja olemasolevate ressurssidega ei tagata nimetatud tagatisi, nagu võib juhtuda pagulaste massilise sissevoolu või maaletoometamise korral, võib vanuse hindamine toimuda hilisemas etapis või kahes etapis (esialgne taustakontroll saabumisel ja täielik vanuse hindamine siis, kui tingimused seda võimaldavad). Selle stsenaariumi korral kohaldatakse täielikult kahtluste taotleja kasuks tõlgendamise põhimõtet ja väidetavat vanust aktsepteeritakse seni, kuni tingimused võimaldavad vanust ohutult ja tõhusalt hinnata ⁽¹⁹⁾.

Tuleb märkida, et kuigi käesolevas väljaandes esitatud suunistes ja vahendites keskendutakse üksnes vanuse hindamise protsessile, tuleb parimate huvide hindamist jätkata seni, kuni lapse jaoks on leitud püsiv lahendus. Pealegi ei asenda parimate huvide hindamise menetlus parimate huvide kindlaksmääramise menetlust, mis on nõutav lapse jaoks püsivate lahenduste leidmisel.

Kahtluste taotleja kasuks tõlgendamise põhimõtte kohaldamine

Kahtluste tõlgendamine taotleja kasuks on oluline põhimõte ja tagatis vanuse hindamisel, kuna ühegi praeguse vanuse hindamise meetodiga ei suudeta konkreetset vanust täpselt kindlaks määrata.

Selle põhimõtte tähtsuse tõttu on kahtluste taotleja kasuks tõlgendamine sageli peamine menetluslik tagatis lastega seotud küsimustes ja ka ELi varjupaigalaases õigustikus sätestatud vanuse hindamise protsessis (uuesti sõnastatud varjupaigamenetluse direktiivi artikli 25 lõige 5). Peale selle on inimkaubanduse vastase

⁽¹⁹⁾ Lisajuhised ja praktilised soovitusel on 4. peatükis ja 2. lisas (lapse parimate huvide hindamise vahendid).

võitluse direktiivis ⁽²⁰⁾ selgelt sätestatud, et kui vanus ei ole teada, tuleb kohaldada kahtluste taotleja kasuks tõlgendamise põhimõtet.

„Liikmesriigid tagavad, et kui inimkaubanduse ohvriks langenud isiku vanus ei ole teada ja on põhjust arvata, et isik on laps, käsitatakse isikut lapsena, et ta saaks kooskõlas artiklitega 14 ja 15 viivitamata abi, toetust ja kaitset“ (inimkaubanduse vastase võitluse direktiivi artikli 13 lõige 2).

Küsimus muutub keerulisemaks, sest kahtlused taotleja vanuse suhtes tulenevad sageli dokumentaalsete tõendite puudumisest. See on eriti tavaline laste puhul. Vanuse hindamise protsess ei pruugi praeguste meetodite piiratuse tõttu kõiki kahtlusi siiski hajutada (tulemused näitavad vanuseks sageli umbes üks või kaks aastat noorem või vanem kui 18 aastat).

Vanuse hindamine ei tohiks olla tavapärane praktika. Vanuse hindamise vajadust tuleks **põhjendatud kahtluste** korral **nõuetekohaselt põhjendada**, vanust tuleks hinnata üksnes juhul, kui puuduvad tõendid ja/või kui mitmed kogutud tõendid on vastuolus taotleja väidetava vanusega. Kui olemasolevad tõendid ei ole vanusega vastuolus või kinnitavad väidetavat vanust, tuleks vanust aktsepteerida.

Juhtudel, kus puuduvad dokumentaalsed tõendid (nt passid, isikutunnistused, elamisloakaardid või reisidokumendid, nagu ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti väljastatud dokumendid, teiste riikide tunnistused, vaimuliku või avalik-õigusliku asutuse väljastatud tunnistused, mis tõendavad perekonnaseisu – abielu, sünnid, taotleja või mis tahes pereliikme perekonnaseisuaktide raamat — mis tahes viide taotleja vanusele), võivad ametiasutused olla isiku vanuse suhtes ebakindlal seisukohal või neil võivad olla selle suhtes **lihtsad kahtlused**.

Lihtsad kahtlused

Kehtivate dokumentide puudumisel, kui (taotleja ütluste kohast) väidetavat vanust toetab või kinnitab vähemalt üks järgmistest ametiasutuste kogutud tõenditest, võib väidetavat vanust aktsepteerida ilma vanust hindamata.

- Teave teistest andmebaasidest
- Teiste pereliikmete, sugulaste või lapse eestkostja ütlused
- Füüsilise välimuse esmahinnang

Tõenditel võib olla erinev kaal, sõltuvalt konkreetse tõendi usaldusväärsusest võrreldes teiste tõenditega.

Muudel juhtudel, kui dokumentatsioon puudub ja väidetav vanus ei ole tõendatud või on ametiasutuste kogutud tõenditest mitmega vastuolus, loetakse kahtlused **põhjendatuks**. Kui isiku ekslikult lapseks või täiskasvanuks lugemise tagajärjel võib isik kannatada kahju, tuleks nõuda vanuse hindamist, tingimusel et see on lapse parimates huvides.

⁽²⁰⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. aprilli 2011. aasta direktiiv 2011/36/EL, milles käsitletakse inimkaubanduse tõkestamist ja sellevastast võitlust ning inimkaubanduse ohvrite kaitset ja millega asendatakse nõukogu raamotsus 2002/629/JSK, internetiaadressil <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:101:0001:0011:ET:PDF>.

Põhjendatud kahtlused

Kehtivate dokumentide puudumisel, kui mitmed ametiasutuste kogutud tõendid (taotleja ütluste kohast) väidetavat vanust ei toeta või on sellega vastuolus, ei saa seda vanust aktsepteerida ja vajalik on vanuse hindamine.

- Teave teistest andmebaasidest
- Teiste pereliikmete, sugulaste või lapse eestkostja ütlused
- Füüsilise välimuse esmahinnang (seda tuleb kaaluda üksnes koosmõjus eelmiste tõenditega, mitte eraldi võetuna)

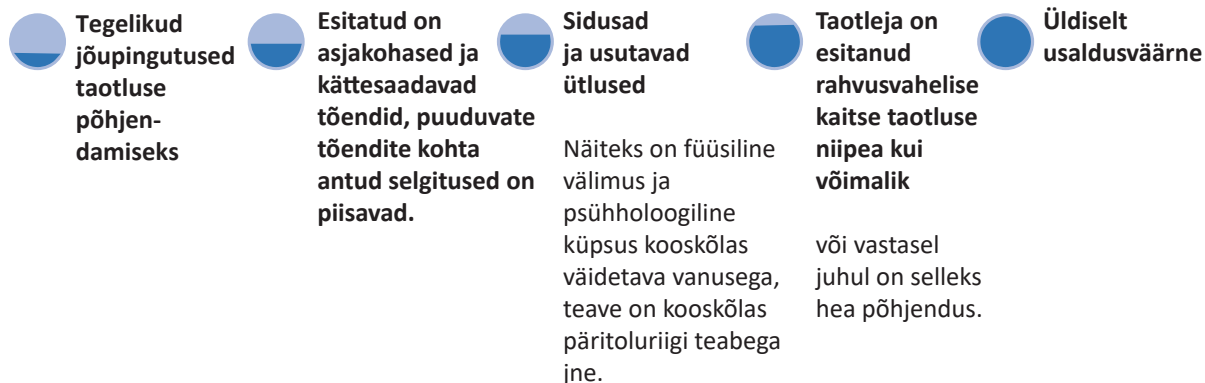
Tõendeid võib kaaluda erinevalt, sõltuvalt konkreetse tõendi usaldusväärsusest võrreldes teiste tõenditega.

Pärast eelmiste tõendite analüüsi võib ametiasutustel olla põhjendatud kahtlusi väidetava vanuse suhtes, mistõttu võib taotleja vanuse määramisel osutada vajalikuks vanuse hindamise protsessi läbiviimine.

Taotleja vanus kui oluline fakt

Mõnel konkreetsel juhul, näiteks lapsi käsitlevate rahvusvahelise kaitse andmise aluste puhul (sundabielud, lapssõdurid jne), on taotleja vanus oluline fakt ⁽²¹⁾ ning seega on see rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamisel oluline. Sellistel juhtudel – isegi kui taotleja ütlust vanuse kohta ei toeta dokumentaalsed või muud tõendid – leitakse, et ütlused on usutavad ja neid aktsepteeritakse ilma täiendava (vanuse) hindamiseta, kui on täidetud järgmised tingimused (nagu on sätestatud miinimumnõuete direktiivi artikli 4 lõikes 5).

Nõutavad tingimused, mille puhul peetakse taotleja ütlusi usaldusväärseks, isegi kui tõendid neid ei toeta

See on eriti oluline säte saatjata laste puhul, kellel ei pruugi suurema tõenäosusega olla dokumentaalseid tõendeid, eriti rahvusvahelise kaitse taotlejate puhul.

Teavet peaksid hindama varjupaiga- või rändeametnikud, võttes arvesse taotleja isiklikku ja kontekstipõhist olukorda. Laste või oletatavate laste puhul, eriti kui tegemist on saatjata alaealistega, peaksid olemasolevate tõendite ja selgituste sidususe ootused olema väiksemad.

⁽²¹⁾ Dokumendi „EASO praktiline juhend: tõendite hindamine“ järgi on olulised faktid (väidetavad) faktid, mis on seotud pagulase või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastava isiku määratluses sisalduva ühe või mitme kriteeriumiga.

Kahtluste taotleja kasuks tõlgendamine kogu vanuse hindamise protsessi vältel

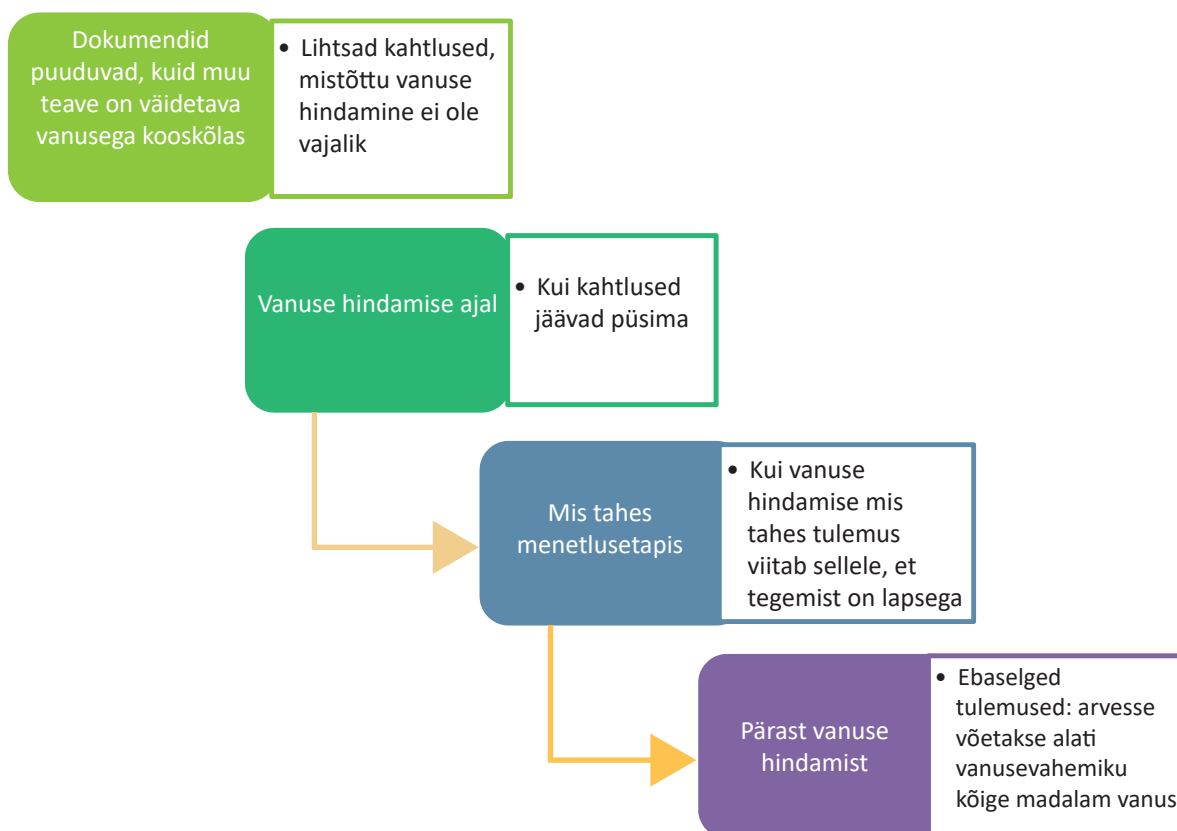
Praegu kasutatavate meetodite ebatäpsuse ja võimaliku sekkuvuse tõttu on äärmiselt oluline, et kogu vanuse hindamise protsessi vältel kohaldataks süstemaatiliselt kahtluste taotleja kasuks tõlgendamise põhimõtet. Protsessi käigus on vaja tunnistada praeguste meetodite veapiiri, see kindlaks määrata ja määratleda selle mõju tulemustele. Need puudused ei tohiks avaldada taotleja õigustele või ütlustele kahjulikku mõju; vastupidi, kahtluste taotleja kasuks tõlgendamise põhimõtte kohaldamisel peaksid ametiasutused tõlgendama ebaselgeid tulemusi taotleja kasuks, *in dubio pro refugio* või *in dubio pro minore*.

„Liikmesriigid võivad rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise raames teha saatjata alaealise vanuse kindlaks arstliku läbivaatuse teel, kui üldiste väidete või muude asjakohaste märkide põhjal liikmesriik kahtleb taotleja vanuses. Kui liikmesriigid kahtlevad ka seejärel taotleja vanuses, eeldavad nad, et taotleja on alaealine.“ (varjupaigamenetluse direktiivi artikli 25 lõige 5)

Selle põhimõtte rakendamise eelis laste tuvastamise etapis seisneb selles, et see põhimõte annab viivitamata lahenduse mis tahes kahtluste korral ja ei nõua kulukat ega aeganõudvat protsessi. Pealegi võib ja tuleks seda kohaldada enne iga hindamisetappi ja igas etapis, kui protsessi kaasatud (vanust hindavatel või tulemusi tõlgendavatel) ekspertidel tekivad mis tahes kahtlused. See on eriti asjakohane pagulaste massilise sissevoolu korral, kui ametiasutused peavad tegema kiireid otsuseid ja spetsialistid on ülekoormatud. Kui aga on võimalus, et tegemist on lapsega, ei tohi teda käsitada täiskasvanuna ning seetõttu ei tohi teda enne hindamist või selle ajal paigutada täiskasvanute majutus- või kinnipidamisasutusse.

Taotlejat käsitatakse ja koheldakse lapsena kõigis järgmistes etappides:

Kahtluste taotleja kasuks tõlgendamise põhimõtte praktiline rakendamine

Kahtluste taotleja kasuks tõlgendamise põhimõtet kohaldatakse seega järgmistel juhtudel:

Kui (taotleja ütluste kohast) väidetavat vanust ei toeta dokumendid, kuid vanus on kooskõlas ametiasutuste kogutud muude tõenditega, on kahtlustest hoolimata usaldamise põhimõte otseselt kohaldatav, mis tähendab, et vanuse hindamist ei ole vaja.

- Vanuse hindamisel tuleks kahtlusi isiku kasuks tõlgendada ja teda lapsena käsitada **kogu protsessi vältel ja seni, kuni on veel kahtlusi**.
- Kui mis tahes **vanuse hindamise** meetodiga saadakse tulemus, mis viitab sellele, et tegemist on lapsega, siis tuleb hindamine peatada ning kehtivaks vanuseks loetakse **vanusevahemiku kõige madalam vanus**.
- Kui **pärast protsessi lõppu** on tulemused ikkagi **ebaselged**, tuleb vanuse hindamisel lugeda **kehtivaks vanuseks vanusevahemiku kõige madalam vanus** ⁽²²⁾.

Peamised järeldused EL+ riikide tavade kohta

Taotlejat käsitatakse vanuse hindamise ajal lapsena 17 EL+ riigis.

Üks liikmesriik kohaldab taotleja kasuks kahe aasta suurust veapiiri, kui tulemused on kätte saadud.

Kahes EL+ riigis ei kohaldata kahtluste taotleja kasuks tõlgendamise põhimõtet.

Lisateave on käesoleva dokumendi 4. lisas.

Eestkostja/esindaja

Saatjata laste peamise tagatisena tuleks oletatavale lapsele **määrata võimalikult kiiresti sõltumatu ja kvalifitseeritud eestkostja/esindaja** (vt varjupaigamenetluse direktiivi artikli 25 lõige 1).

Esindaja on isik või organisatsioon, kelle pädevad asutused on määranud saatjata lapse abistamiseks ja esindamiseks menetlustes. Esindaja tagab lapse parimate huvide kaitse ja teostab vajadusel lapse nimel õigus- ja teovõimet ⁽²³⁾. Esindaja tuleks määrata nii kiiresti kui võimalik ja enne kui alustatakse vanuse hindamist. Lisaks peab esindaja olema **sõltumatu**, et vältida mis tahes huvide konflikti, tagamaks, et ta tegutseb lapse huvides, nagu on sätestatud uuesti sõnastatud varjupaigamenetluse direktiivi artikli 24 lõikes 1 ja artikli 25 lõike 1 punktis a ning uuesti sõnastatud vastuvõtutingimuste direktiivi artiklis 24. Kui alalist eestkostjat ei ole praktilistel põhjustel võimalik lapsele kohe määrata, tuleks määrata isik, kes täidab eestkostja ülesandeid ajutiselt. Sellistel juhtudel tuleb ajutisele eestkostjale kohaldada samu tingimusi (kvalifikatsioon ja sõltumatus) kui alalisele eestkostjale. Esindajat tuleks **teavitada** ja temaga tuleks **konsulteerida** vanuse hindamise kõigi aspektide osas ning ta peaks lapse soovil läbivaatustele kaasa tulema. Kui vanuse hindamist peetakse lapse parimates huvides vajalikuks, kuid laps ei ole sellega nõus, võib eestkostja/esindaja **anda** selleks omapoolse **nõusoleku**. Esindaja peab sellest lapsega siiski põhjalikult rääkima, et mitte seada ohtu nendevahelisi usalduslikke suhteid.

Võimaluse korral peaks parimate huvide hindamise vestlusel olema kohal ka eestkostja/esindaja. Samuti tuleks võimaluse korral ühendust võtta lapse õigusnõustajaga ning anda talle võimalus vestlusel osaleda ⁽²⁴⁾.

Protsess peaks jätkuma eestkostja/esindaja juuresolekul, v.a juhul, kui laps nõuab teisiti. Hooldaja/esindaja peaks igal juhul seda protsessi tähelepanelikult jälgima, et ta saaks vajaduse korral taotlejale nõu anda.

⁽²²⁾ Vt uuesti sõnastatud varjupaigamenetluse direktiivi artikli 25 lõige 5 ja ÜRO Lapse Õiguste Komitee üldkommentaar nr 6.

⁽²³⁾ Varjupaigamenetluse direktiivi artikli 2 punkt n.

⁽²⁴⁾ Sel eesmärgil võib kasutada 2. lisas esitatud parimate huvide hindamise kontroll-loendit.

Peamised järeldused EL+ riikide tavade kohta

Taotluse esitajat uuringute ajal toetava sõltumatu isiku kohalolek on lubatud 23 EL+ riigis. Neist 12 riigis täidab seda rolli eestkostja või esindaja.

Üks EL+ riik lubab sõltumatu isiku kohalolekut ainult Dublini süsteemi juhtumite korral.

Üks EL+ riik lubab toetava isiku kohalolekut kohtumeditiinilise läbivaatuse käigus.

Üks EL+ riik ei luba seda.

Lisateave on käesoleva dokumendi IV lisas.

Lisasuunised eestkostja rolli kohta vanuse hindamise protsessis on Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti käsiraamatus „Vanemliku hoolitsuseta laste eestkoste“⁽²⁵⁾, mis sisaldab järgmist teavet.

Eestkostja võimalikud tegevused vanuse hindamisel:

- kontrollida, et vanuse hindamiseks on **seaduslik alus**, ja nõuda, et ilmselgelt alaealistel lastel sellist hindamist ei tehtaks;
- veenduda, et laps saab vanuse hindamise menetluse kohta kogu **vajaliku teabe**, sh selge teabe menetluse eesmärgi, protsessi ja võimalike tagajärgede kohta; teave tuleks esitada lapsepärasel viisil ja lapsele arusaadavas keeles;
- kanda hoolt selle eest, et vanuse hindamine toimub lapse ja eestkostja **teadlikul nõusolekul**;
- veenduda, et vanust hindavad sõltumatud spetsialistid, kellel on **sobivad teadmised** ning kes on tuttavad lapse etnilise ja kultuurilise taustaga, viisil, mis on ohutu, lapsega arvestav ja sootundlik, austades nõuetekohaselt lapse inimväärikust;
- kui pärast vanuse hindamise lõpuleviimist esineb endiselt kahtlusi lapse vanuse suhtes, nõuda, et isikut käsitataks **lapsena**;
- kanda hoolt selle eest, et lapsele selgitatakse menetluse **tulemust** lapsepärasel viisil ja talle arusaadavas keeles;
- nõuda, et temaga jagatakse hindamise **tulemusi**, ja lisada need lapse toimikusse;
- uurida koos lapsega **võimalust** vanuse hindamise **otsus** vastavalt riigisisestele õigusaktidele **edasi kaevata**;
- **viibida** lapse nõusolekul vanuse hindamise **juures**.

Näiteid praktikast

DK – Saatjata laste puhul võivad viivitused eestkostja määramisel tuleneda vaidlustest vanuse üle. See võib juhtuda siis, kui vanuse hindamise menetlus on vaja lõpule viia enne eestkostja määramist. Selle viivituse ületamiseks on antud Taani Punasele Ristile ülesandeks nimetada ametisse vaatleja, taani keeles „bisidder“.

UK – Scottish Guardianship Service (Šotimaa eestkosteteeenistus, mis tegutseb õiguslikult reguleerimata alusel) tegeleb laste ja noortega, kes saavad Šotimaale saatjata ja on perekonnast eraldatud. Organisatsioon pakub tuge alla 18aastastele noortele, kes taotleavad varjupaika või on sattunud ELi inimkaubanduse ohvrina. Teenistus tegeleb ka iga isikuga, keda käsitataks alla 18aastase lapsena, kuid kelle vanus on vaidlustatud ja hindamisel. Lastele ja noortele määratakse eestkostja, kes aitab neil aru saada keerulistest sisserände-, õiguslikest ja sotsiaalmenetlustest, neis osaleda ja orienteeruda.

⁽²⁵⁾ Käsiraamat on kättesaadav internetiaadressil https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-guardianship-children_en_0.pdf.

Õigus saada teavet

Enne rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamist peab laps saama kogu **vajaliku teabe lapsesõbralikul viisil** ja keeles, millest ta on võimeline aru saama. Enne hindamist tuleb tagada, et laps teabest aru saab. Selline teave antakse tasuta ning kui taotlejal või eestkostjal/esindajal on küsimusi, tuleb neile tähelepanu pöörata. On väga oluline tagada, et taotleja mõistab protsessi, selle eesmärki ja tagajärgi (nt ta suudab seda oma sõnadega väljendada). Mõned taotlejad ei julge esitada küsimusi kas oma vanuse, kultuuritausta või psühholoogilise seisundi tõttu. Protsessi mõistmisel võivad olla abiks lapsesõbralikud või isiku erivajadustele kohandatud materjalid; praktikas on õnnestumiseks ülimalt olulised teavet andva isiku suhtlemisoskus, empaatiavõime ja toetav suhtumine. Teavet tuleb anda süstemaatiliselt kogu protsessi vältel ja teabe andmise tõendid tuleb dokumenteerida (millal teavitati, kes teavitas jne). Antav teave peab käsitlema vähemalt järgmist:

- kahtlused vanuse suhtes ja nende kahtluste põhjused;
- võimalus, et vanuse tuvastamiseks toimub vanuse hindamine, mis võib tähendada muu hulgas arstlikku läbivaatust, kui taotleja annab selleks nõusoleku;
- teave meetodi ja protsessi kohta (mis meetodeid kasutatakse, miks eelistatakse just neid meetodeid, meetodi täpsus ja sekkumus, konkreetse meetodi mõju jne);
- nõusoleku saamise hõlbustamiseks tuleb hajutada kahtlused ja mured, tagada teabe süstemaatiline esitamine ning hea arusaamine protsessist ja selle eesmärkidest;
- protsessiga kaasnevad õigused ja kohustused (tagajärjed ei tohi olla liiga kahjulikud, sest vastasel korral mõjutaks need taotleja nõusoleku andmist);
- õigus keelduda arstlikust läbivaatusest ja keeldumise tagajärjed;
- võimalus vaidlustada vanuse hindamise tulemused;
- edasised sammud.

Peamised järeldused EL+ riikide tavade kohta

Enamik vastajaid (15 EL+ riiki) annavad teavet kõigi vanuse hindamisel kasutatavate meetodite kohta, samas kui üheksa EL+ riiki annavad teavet vaid arstiteaduslike uurimismeetodite kasutamise kohta.

22 EL+ riiki annavad taotlejale teavet keeles, millest ta aru saab või peaks aru saama.

Üks EL+ riik teavitab tulemustest ainult siis, kui taotleja hinnatakse vanemaks kui väidetav vanus.

Üks EL+ riik tagab, et ametlikku otsust selgitavad taotlejale sotsiaaltöötajad.

Lisateave on käesoleva dokumendi IV lisas.

Õigus väljendada oma seisukohti ja olla ära kuulatud

Nagu on märgitud lapse õiguste konventsioonis (artikkel 12) ja analüüsitud ÜRO Lapse Õiguste Komitee üldkommentaaris nr 12, kohaldub õigus olla ära kuulatud igale lapsele, kes on võimeline iseseisvaks seisukohavõtuks. Väga tähtis on anda teavet ja väljendada toetust, et aidata lapsel arendada suutlikkust iseseisvaid seisukohti kujundada.

Kui taotlejat on teavitatud ja ta on teabest aru saanud, tuleks koguda teavet tema seisukohtade kohta kõigis teda mõjutavates asjaoludes ja neid vastavalt tema küpsusastmele arvesse võtta. Seda õigust tuleb süstemaatiliselt kohaldada kogu menetluse vältel ja vähemalt järgmistel asjaoludel.

- Kui ametiasutustel on **kahtlusi** taotleja esitatud ütluste või tõendite suhtes, tuleks koguda teavet tema seisukohtade kohta. Lihtne püüde vahetada arvamusi ja selgitada konstruktiivselt põhjusi, miks väidetavat vanust ei aktsepteerita või miks teave ei ole piisav, võib aidata taotlejal protsessist aru saada ja suurendada tema koostöövalmidust.

- Kui taotleja vanusega seoses on võimalikke **vasturääkivusi**, tuleb anda talle võimalus ja aeg neid kas suuliselt või kirjalikult selgitada.
- Mõnikord on taotlejal võimalik **väidetavat vanust tõendada** täiendavate dokumentide, tõendite või usaldusväärsete selgitustega. Sellisel juhul muudavad need selgitused ja asjaolud vanuse hindamise ebavajalikuks.
- Kui taotleja **keeldub** arstlikust läbivaatusest, tuleb põhjusi uurida ja seetõttu ka taotleja ära kuulata. Mõnikord võib selline vastumeelsus olla ületatav, kui anda rohkem teavet või kohandada menetlust taotleja vajadustele, valides näiteks alternatiivse meetodi.
- Et isiku tuvastamisel täiskasvanuna või lapsena on kaugeleulatuvad tagajärjed, tuleks taotlejale anda võimalus **vaidlustada tulemused** kiiresti ja kättesaadaval viisil, kui vanuse hindamise lõplikud tulemused erinevad väidetavast vanusest.
- Pidev kaasamine ja protsessis osalemine aitavad vähendada ebakindlust ja stressi ning luua taotleja ja vastuvõtva EL+ riigi ametiasutuste vahel usaldust. Lapsed, keda küsitletakse, tunnevad sageli ärevust, sest nad kardavad, et neid peetakse valetajaks. Lisaks võivad nad olla traumajärgses stressis. Esindaja kohalolek on väga oluline, et tagada taotleja seisukohtade **ärakuulamine ja arvessevõtmine** vastavalt tema küpsusastmele ning seeläbi aidata lapsel teha teadlik otsus konkreetset meetodit kasutavas uuringus osalemise kohta.

Kuna väga tähtis on last julgustada oma vanust avaldama, et hinnata, kas vanuse hindamine on vajalik, siis peavad lapsega vahetult suhtlevad ametnikud läbima **lapsesõbralike küsitlustehnikate kasutamise** koolituse. Samuti peaks neil olema vajalik taustteave ja lapse päritoluriiki (sh laste olukorda) käsitlev oskusteave ⁽²⁶⁾, mis on vajalik lapse väidetava vanuse nõuetekohaseks hindamiseks. Võimaluse korral peaks ka tõlgil olema kogemusi laste küsitlemisel.

Teadlik nõusolek ja keeldumisõigus

Teadlik nõusolek tähendab iseseisvat, vabatahtlikku ja teadlikku otsust. Uuesti sõnastatud varjupaigamenetluse direktiivi artikli 25 lõike 5 kohaselt peavad taotlejad ja/või nende esindajad andma nõusoleku arstlikuks läbivaatuseks. Kuigi nõusolek ei ole õiguslik kohustus, on nõusoleku küsimine muude kui meditsiiniliste meetodite kasutamisel alati soovitatav. Nõusolekut on võimalik saada, kui teavet antakse süstemaatiliselt ja tõhusalt ning aidatakse protsessi ja selle eesmärgi paremini mõista.

Taotlejalt ja/või tema esindajalt peab teadliku nõusoleku saama enne vanuse hindamist ning pärast kogu vajaliku teabe esitamist tuleb anda taotlejale võimalus langetada **teadlik otsus**. Eelkõige tuleks selgitada arstliku läbivaatuse võimalikku mõju, õigust keelduda ning arstlikust läbivaatusest keeldumise tagajärgi, nii et taotleja saaks sellest hästi aru.

Nagu eespool märgitud, on taotlejal õigus keelduda mis tahes arstlikust läbivaatusest. Mõnel juhul saab taotleja tõrksust ületada, kui anda rohkem teavet või kohandada protsessi tema vajadustele, mõnikord alternatiivse meetodi valimise teel. Asjaolu, et taotleja on läbivaatusest keeldunud, ei tohiks takistada menetleval ametiasutusel vastu võtmast otsust rahvusvahelise kaitse taotluse kohta (varjupaigamenetluse direktiivi artikli 25 lõige 5). Lisaks ei tohiks rahvusvahelise kaitse taotlust tagasi lükata üksnes arstlikust läbivaatusest keeldumise alusel. Keeldumisest ei tohiks automaatselt midagi järeldada, samuti ei tohiks keeldumisel olla automaatseid tagajärgi. Keeldumise korral ei tohiks taotluse esitajat ka automaatselt täisealiseks lugeda, selle asemel tuleks keeldumise põhjusi uurida; isiku olukorda tuleks hinnata iga juhtumi puhul eraldi ning keeldumise tagajärjed ei tohiks olla niivõrd ebaproportsionaalselt ebasoodsad, et taotlejat nõusoleku suunas kallutada. Kui taotleja otsustab vanuse hindamisest keelduda ilma seda põhjendamata, tuleb hindamist võimaluse korral jätkata ametiasutuste käsutuses olevate tõendite alusel.

⁽²⁶⁾ EASO kogub ja täiendab [päritoluriikide teavet](#).

Peamised järeldused EL+ riikide tavade kohta

- 11 EL+ riiki saavad taotlejalt teadliku nõusoleku, olenemata vanuse hindamise meetodist.
- 12 EL+ riiki küsivad taotleja nõusolekut ainult juhul, kui kasutatakse meditsiinilisi meetodeid.
- Neli EL+ riiki ei küsi nõusolekut ühegi meetodi kohta (kaks neist ei küsi nõusolekut ka seetõttu, et nad ei kasuta meditsiinilisi meetodeid).
- Samas taotlevad kuus EL+ riiki kõigil juhtudel esindaja nõusolekut.
- Seitse EL+ riiki küsivad esindaja nõusolekut ainult juhul, kui kasutatakse arstlikku läbivaatust.
- Üks EL+ riik küsib esindaja nõusolekut, kui taotleja tundub olevat alla 14aastane.
- Viis EL+ riiki ei küsi ühelgi juhul esindaja nõusolekut.
- 15 EL+ riiki annavad taotlejale võimaluse keelduda vanuse hindamisest, olenemata meetodist.
- Seitse EL+ riiki pakuvad seda võimalust üksnes seoses arstlike läbivaatustega.
- Kolm EL+ riiki ei anna seda võimalust.
- Arstlikust läbivaatusest keeldumise tagajärjed:
  - 15 EL+ riiki ei loe taotlejat automaatselt täiskasvanuks;
  - kuus EL+ riiki käsivad taotlejat täiskasvanuna, kui keeldumist ei põhjendata või kui miski muu ei viita sellele, et taotleja oleks laps;
  - kuus EL+ riiki loevad taotleja automaatselt täiskasvanuks, kui ta keeldub vanuse hindamisest.
- Rahvusvahelise kaitse taotluse kohta otsuse tegemisel ei võta seitse EL+ riiki vanuse hindamisest keeldumist arvesse, samas kui 14 EL+ riiki võtavad seda arvesse.
- Üks EL+ riik selgitas, et nad võtavad keeldumist arvesse ainult siis, kui alaealisus on taotluse sisu seisukohast asjakohane (põhjus tagakiusamiseks või tõsise kahju tekkimiseks, sest tegemist on lapsega).

Lisateave on käesoleva dokumendi 4. lisas.

Konfidentsiaalsuse põhimõtte ja andmekaitse turvalisuse kaalutlustel

Konfidentsiaalsus puudutab teabe töötlemist. Kui teave on esitatud konfidentsiaalselt ja on seetõttu konfidentsiaalne, saab seda jagada ainult teabe subjekti nõusolekul või ainult volitatud isikutele, kui see on siseriiklikus õiguses lubatud. Teavet jagatakse ainult ulatuses, mis on nendele isikutele oma ülesannete täitmiseks vajalik. Kui see ei ole seadusega lubatud, peab teabe valdaja saama teabe omaniku nõusoleku teabe jagamiseks kolmanda isikuga. Enne teadliku teabe avaldamist tuleb eakohasel viisil taotleda lapse nõusolekut teabe jagamiseks. Kõik vanuse hindamise protsessis osalejad peaksid andmekaitseõudeid mõistma ja võtma endale kohustuse neid täita. Lisaks sellele tuleb enne teabe jagamist saada isikult teadlik nõusolek. Teavet tohib koguda ja kasutada ainult vanuse hindamiseks.

Konfidentsiaalsuse põhimõtte on lahutamatu seotud turvalisuse kaalutlustega. Vanuse hindamisel tuleb kehtestada olulised tagatised turvalisuse ja konfidentsiaalsuse tagamiseks. See kehtib eriti juhul, kui tegemist on saatjata lastega, kes võivad vajada rahvusvahelist kaitset.

See on veelgi olulisem, kui päritoluriigist otsitakse teavet lapse kohta, kes taotleb rahvusvahelist kaitset.

Kui taotlejal ei ole vanuse tõendamiseks dokumente ja tema ütlusi ei peeta vanuse tõendamiseks piisavaks, peaksid ametiasutused püüdma seda teavet muude vahendite abil ennetavalt otsida. Seda saab teha mitmel erineval viisil, näiteks kasutades riiklikke või EL+ riikide andmebaase, küsitledes pereliikmeid, kellel võib olla lisadokumente, või pöördudes teiste riikide saatkondade poole.

Kuid nagu on rõhutatud ÜRO lapse õiguste komitee üldkommentaaris nr 6⁽²⁷⁾, ei tohiks vanuse hindamisel viidata lapse staatusele varjupaigataotlejana või pagulasena (punkt 80). Kui konfidentsiaalsuse põhimõtet

⁽²⁷⁾ ÜRO Lapse Õiguste Komitee lapse õiguste konventsiooni üldkommentaaris nr 6 (2005) saatjata ja vanematest eraldatud laste kohtlemise kohta väljaspool nende päritoluriiki.

ei järgita, võivad ohtu sattuda lapse sugulased, kes on veel päritoluriigis. Lapsest võib saada pagulane *sur place* (punkt 23), mis tähendab, et kui laps taotleb rahvusvahelist kaitset, võib selle teabe avaldamine päritoluriigi ametiasutustele tähendada, et tagasipöördumisel võidakse taotlejat taga kiusata või talle võidakse põhjustada tõsist kahju.

Rahvusvahelise kaitse menetluses kogutud teabe, sealhulgas vanuse hindamiseks kogutud teabe konfidentsiaalsuse põhimõtte rikkumise kahjulikud tagajärjed võivad tõsiselt mõjutada mitte ainult konkreetset last ja tema perekonda, vaid ka varjupaigasüsteemi usaldusväarsust.

Lastega töötamisel kogunud kvalifitseeritud spetsialistid

Kõik, kes töötavad lastega või nende heaks, peaksid saama asjakohast alg- ja täiendõpet laste õiguste ja vajaduste kohta. Nad peaksid tõendama pädevust oma valdkonnas, kui nad kasutavad seda vanuse hindamiseks, või saama väljaõppe.

Kõige vähem sekkuv meetod

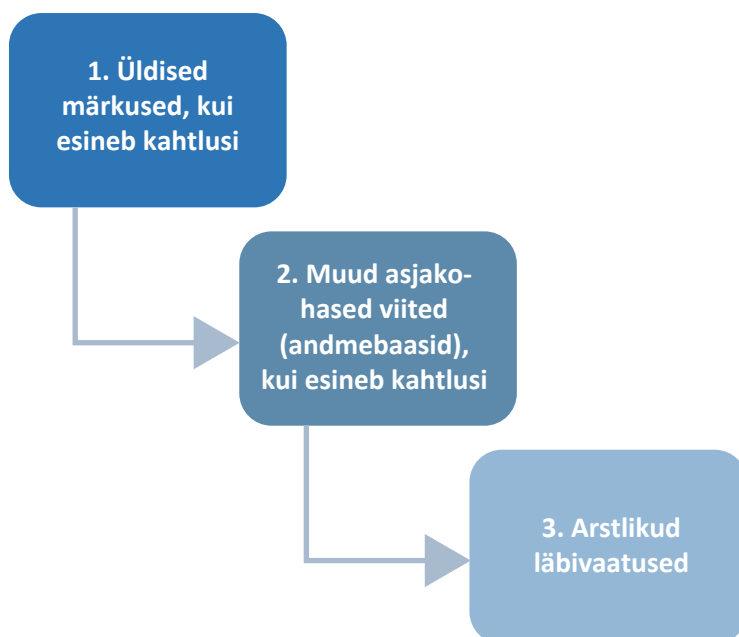
Nagu uuesti sõnastatud varjupaigamenetluse direktiivis on öeldud, tuleks vanuse hindamisel kasutada läbivaatusmeetodit, mis on niivõrd vähesekkuv, kui see on nõutava kindluse saavutamiseks võimalik. Läbivaatust tuleks teha isiku inimväarikust täielikult austades.

Mõistet „**invasiivne**“ kasutatakse tavaliselt arstlike protseduuride kohta, mille puhul sisestatakse arstiriist või muu ese kehasse või kehaõõnsusesse. See hõlmab ka kudede lõikamist. Seda mõistet võib kasutada mõiste „sekkuv“ sünonüümina, kuid käesolevas kontekstis võib mõlemat mõistet kasutada vaheldumisi. Kuna vanuse hindamise meetodite negatiivne mõju ei tähenda alati nimetatud füüsilist mõju, vaid inimese eraelu puutumatus rikkumist, on „**sekkuv**“ oma laiema **tähendusvälja** tõttu eelistatav.

Sekkumise ulatus sõltub meetodi mõjust eraelu puutumatusel (põhjalik intervjuu), mis erineb mõjust inimese füüsilisele tervisele (nt ioniseeriva kiirgusega mõjutamine) või vaimsele tervisele (nt traumeerivate sündmuste meenutamine). Nende konkreetsete aspektide tõttu on väga raske saavutada üksmeelt, millised meetodid on sekkuvad kui teised, ja seega neid sekkuvuse alusel objektiivselt reastada. Seepärast tuleks sekkumist hinnata iga juhtumi puhul eraldi, sõltuvalt konkreetse taotleja asjaoludest. Näiteks mõne taotleja puhul, kellel on varem olnud traumeerivaid kogemusi, ei saa randme röntgenuurikut pidada psühholoogiliselt sekkuvaks, samas kui vestlus, millel on tugev psühholoogiline element, näiteks minevikusündmuste meenutamine, võib neile stressi tekitada. Muudel juhtudel võib silindrilise seadme kasutamine magnetresonantstomograafia (MRT) sooritamiseks tekitada klaustrofoobiat ja seetõttu olla mõne taotleja jaoks ebasobiv.

Seetõttu seisavad ametiasutused keerulise ülesande ees valida kõige vähem sekkuv meetod ja vanuse hindamise protsess, mis rahuldab konkreetse taotleja vajadusi. Uuesti sõnastatud varjupaigamenetluse direktiivi artikli 25 lõikes 5 on siiski antud selles küsimuses kasulikke juhiseid.

„Liikmesriigid võivad [...] teha saatjata alaealise vanuse kindlaks arstliku läbivaatuse teel, kui üldiste väidete või muude asjakohaste märkide põhjal liikmesriik kahtleb taotleja vanuses“ (uuesti sõnastatud varjupaigamenetluse direktiivi artikli 25 lõige 5).

Selle tulemusena peavad ametiasutused kõigepealt uurima kõiki olemasolevaid tõendeid, sealhulgas ütlusi ja asjakohaseid viiteid, ja alles seejärel otsustama, kas on vaja teha täiendav hindamine.

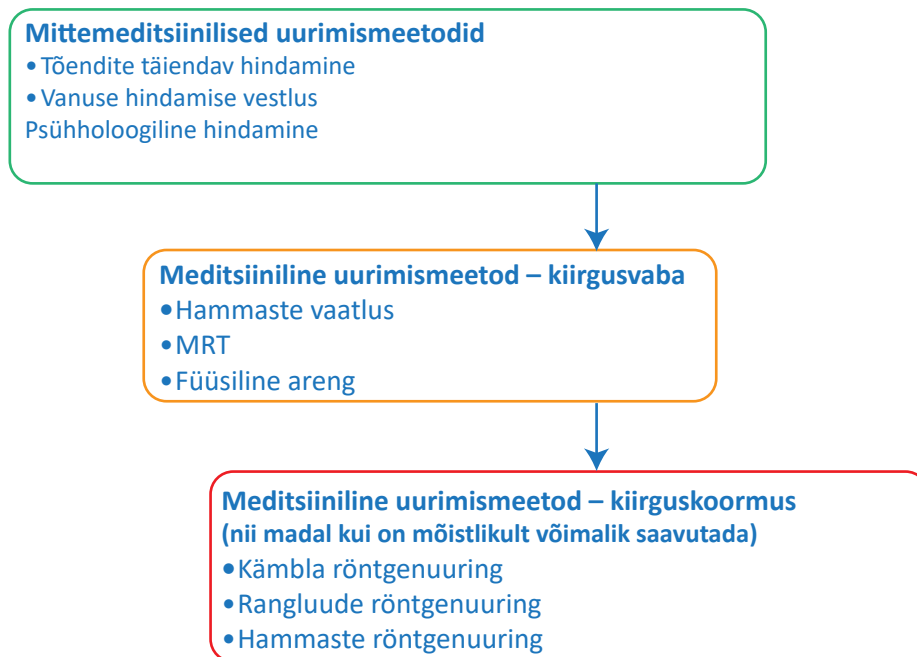
Seetõttu peavad ametiasutused kasutama ennetavat lähenemisviisi, et **koguda ja analüüsida kõiki** nende käsutuses olevaid **tõendeid**. See ei puuduta mitte ainult isikut tõendavaid dokumente, vaid ka teavet, mis pärineb teistelt pereliikmetelt, kellel võib olla teavet ja tõendeid isiku vanuse kohta (nt vanem õde või vend ja tema vanust tõendav dokument), muud andmebaasid jne. Seda teavet kogutakse tingimusel, et taotleja või tema perekond ei satu seetõttu ohtu. Sellise teabe kogumisel ei teosta ametiasutused vanuse hindamist; tegemist on hoopis tavapärase tõendite analüüsiga varjupaiga- või rändeameti töö raames.

Kui kättesaadavad dokumendid või tõendid ei anna otseselt teavet vanuse kohta, on vaja põhjalikumalt analüüsi või uurimist, millele järgneb **täiendav tõendite analüüs**. Seda tuleks pidada vanuse hindamise meetodiks, mis erineb eelmises lõigus nimetatud korrapärasest teabe kogumisest. Seda meetodit on üksikasjalikumalt käsitletud 4. peatükis, kus analüüsitakse iga üksiku meetodi eeliseid ja puuduseid.

Mõne vanuse hindamise meditsiinilise meetodi puhul kasutatakse kiirgust (kämbla, rangluude, vaagnaluu või hammaste röntgenuuring). Nende meetoditega on oht, et nad võivad avaldada kahjulikku mõju taotleja tervisele. Seepärast tuleks kõigepealt kasutada vähem sekkuvaid meetodeid (mittemeditsiinilisi meetodeid) ja kui meditsiinilised uuringud osutuvad vajalikuks, tuleb eelistada kiirgusvabu meetodeid neile, mille puhul kasutatakse kiirgust. Allpool on esitatud visuaalne juhend, kuidas tuleks meetodeid prioriteedi alusel järjestada.

Vanuse hindamise meetodite prioriseerimine

Selliste meetodite kasutamist, millega kaasneb kiirguskoormus, tuleks pidada üksnes äärmiseks abinõuks. Kui neid meetodeid on vaja kasutada, tuleb võtta kõik ettevaatusabinõud ja meetmed, et vältida võimalikku negatiivset mõju. Taotleja kiirgusdoosi suurus varieerub praktikas sõltuvalt kiiritatavast kehapiirkonnast, seadmest ja siseriiklikest õigusaktidest. Siin on väga oluline rakendada põhimõtet, mille kohaselt peab kiirgus olema „nii madalal tasemel, kui on mõistlikult võimalik saavutada“ (ALARA). ALARA on kiirgusohutuse põhimõte, mis põhineb kiirgusdooside minimeerimisel ja radioaktiivsete ainete keskkonda sattumise piiramisel, kasutades kõiki nn mõistlikke meetodeid. ALARA ei ole mitte ainult kiirgusohutuse põhimõte, vaid ka regulatiivne nõue kõikides kiirguskaitseprogrammides. Aeg, kaugus ja kaitsevahendid on kolm peamist tegurit, mida kasutatakse kiirgusdooside hoidmiseks nii madalal tasemel, kui on mõistlikult saavutatav.

1. Aeg: kiiritamise kestuse piiramine vähendab kiirgusdoosi.
2. Kaugus: uuritava isiku ja kiirgusallika vahelise kauguse suurendamine vähendab kiiritust vahemaa ruudu võrra. Keha ja kiirgusallika vahelise kauguse kahekordistamine hajutab kiiritust neli korda.
3. Kaitsevahendid: kiirituse vähendamisel kasutatakse eri liiki kaitsevahendeid, sh pliiõlled, liigutatavad pliiist sirmid, pliiprillid ja pliiitõkked; suure kiirgusega aladel on oluline kasutada kaitsevahendeid, kui see on vähegi võimalik.

Sekkuvuse seisukohast on tähtis arvesse võtta mitte üksnes valitud meetodit, vaid ka seda, kuidas läbivaatust tehakse.

- Läbivaatus ei tohiks kunagi olla pealesunnitud või kultuuritaustaga sobimatu; spetsialistid peaksid olema kvalifitseeritud ning koolitatud soolist ja kultuuritausta arvestama.
- Läbivaatuse teostamise sisesuunistes peaks olema esitatud vajalikud meetmed, kuidas tagada vajadusel läbivaatust tegeva arsti ja tõlgi eelistatud sugu või vähendada läbivaatust tegevate arstide arvu kahe inimeseni, et olukord oleks taotleja jaoks vähem hirmutav.
- Ruumides, kus vastavat meetodit kasutatakse või arstikabinet asub, peavad olema asjakohased tingimused maksimaalse privaatsuse tagamiseks, mille puhul võetakse arvesse konfidentsiaalsuse põhimõtet ja lapse õigusi, sealhulgas laste kaitset.
- Välistada tuleks läbivaatused, millega kaasneb alasti võtmine, suguelundite või intiimkehaosade vaatlemine või antropomeetriselised mõõtmised, sest need on äärmiselt sekkuvad. See kehtib eriti teistsuguse taustaga või väärkohtlemise all kannatanud isikute kohta.

i Sel põhjusel ei tohiks vanuse hindamiseks kasutada ühtegi meetodit, mis nõuaks alasti võtmist või suguelundite vaatlust või uurimist suguküpsuse hindamiseks.

Näiteid praktikast

FR – vastavalt 14. märtsi 2016. aasta lapse kaitse seadusele on röntgenkiirguse kasutamisele nüüd seatud piirangud ja suguküpsuse vaatlus alla 18aastaste isikute vanuse hindamise meetodina on sõnaselgelt keelatud

UK – sissereändeametnikel on saatjata noorega esmasel kokkupuutel lubatud teha esmane hindamine isiku enda ütluse, kättesaadavate dokumentide ja sissereändeametniku hinnangu alusel isiku füüsilise välimuse ja käitumise kohta. See ei ole siduv, sest isik saab seda vaidlustada või selle kohta pretensiooni esitada. Lisaks võib sissereändeametnik nõuda lisaselgitusi seoses isiku vanuse kohta kujundatud seisukohaga. Mõlemas olukorras, kui isik on esitanud sellekohase vastuväite või sissereändeametnik kahtlustab, et ta on noorem kui 18aastane, kohaldatakse kahtluste taotleja kasuks tõlgendamise põhimõtet ja isikut käsitletakse lapsena. See tähendab, et ta saadetakse kohaliku omavalitsuse lastekaitseteenistusse, kellel palutakse seejärel teha vanuse hindamine. Mis vahendeid kohalik omavalitsus selleks kasutab, ei ole õigusaktides sätestatud, kuid tavaks on kasutada isiku hindamiseks kaht sotsiaaltöötajat, kes teevad hindamise põhjal otsuse. Otsuse langetamiseks kasutavad nad oma erialast ettevalmistust ja kogemusi noortega töötamisel.

CY – asjakohases menetluses kasutatakse terviklikku lähenemisviisi ning see hõlmab nii meditsiinilisi kui ka muid meetodeid.

Mitte-meditsiinilised meetodid on

1. taotleja esitatud dokumendid;
2. piirkonna sotsiaalhoolekandeametuse teatis;
3. varjupaigateenistuse korraldatud vanuse hindamise vestlused.

Kui varjupaigateenistus, kes on kasutanud kõiki muid meetodeid kui arstlikud läbivaatused (1–3), kahtleb endiselt taotleja vanuses, võib ta taotleja vanuse kindlaksmääramiseks kasutada arstlikku läbivaatust vastavalt riigi pagulasseaduse artikli 10 lõike 1 punktile G.

Kõik arstlikud läbivaatused toimuvad tõlgi ja alaealise eestkostja juuresolekul.

Täpsus ja veapiir

„Täpne“ tähendab „**korrektnet või tegelikkusele vastav**“. Tegemist on vanuse hindamise protsessi põhiküsimusega. Siiani ei ole ühtegi vanuse hindamise meetodit, mis määraks täpselt ära isiku kronoloogilise vanuse. Praegused meetodid võivad anda vanuse kohta vaid ligikaudse hinnangu, mistõttu tuleks väljendile „vanuse kindlaksmääramine“ eelistada väljendeid „vanuse hindamine“ või „vanuse ligikaudne hindamine“. Et kõigil meetoditel on veapiir, tuleks see alati dokumenteerida, eriti ebaselgete tulemuste korral. Kuna kõigi meetodite puhul ei ole võimalik hinnata kõiki vanusevahemikke, peaks meetodi valik sõltuma asjaomasest vanusevahemikust (mõned meetodid on teatud vanuserühmade puhul teistest täpsemad). Samuti tuleks arvesse võtta hinnatava taotleja sugu, sest sõltuvalt uuritava soost võib meetodi veapiir olla erinev⁽²⁸⁾.

Vastavalt Ritz-Timme jt pakutud suunistele⁽²⁹⁾ peab vanuse hindamise meetod vastama järgmistele nõuetele, et meetodit loetaks vastuvõetavaks:

⁽²⁸⁾ Tscholl, P.M, Junge, A., Dvorak, J. ja Zubler, V., „MRI of the wrist is not recommended for age determination in female football players of U-16/U-17 competitions“, Scand J Med Sci Sports, 2015, doi:10.1111/sms.12461.

⁽²⁹⁾ Ritz-Timme, S., Cattaneo, C., Collins, M.J. et al., „Age estimation: the state of the art in relation to the specific demands of forensic practice“, Int J Legal Med, 2000, kd 113 nr 3, lk 129–136.

1. Meetod peab olema läbipaistev ja tõestatav ning reeglina teadusringkondadele esitatud publikatsioonina eelretsenseeritud väljaandes.
2. Saadaval peab olema selge teave vanuse hindamise meetodi täpsuse kohta.
3. Meetod peab olema piisavalt täpne, et lahendada hindamise ajendiks olevad küsimused ja vastata konkreetse juhtumi erinõuetele.
4. Elava inimese vanuse hindamisel tuleb arvesse võtta kutse-eetikat ja õigusnorme, eriti kui tegemist on meditsiinilise sekkumisega.

Schmeling jt (2011) ⁽³⁰⁾ leiavad, et selleks, et meetodit peetaks **täpseks**, peavad kõik kasutatavad võrdlusmaterjalid vastama teatud nõuetele (Solarí, A. C. ja Ambramovitch, K., „The accuracy and precision of third molar development as an indicator of chronological age in Hispanics“, *Journal of Forensic Sciences*, 2002, kd 47, nr 3, lk 531–535):

- piisavalt suur valim,
- katseisikute kontrollitud vanus,
- ühtlane vanuseline jaotumine,
- liigitamine soo alusel,
- läbivaatuse kuupäev,
- uuritud omadused on selgelt määratletud,
- meetodika täpne kirjeldus,
- vaadeldava üldkogumi geneetilise ja geograafilise päritolu andmed,
- sotsiaal-majanduslik staatus,
- tervislik seisund,
- grupi suurus, iga uuritud omaduse keskmine või mediaanväärtus ja varieeruvuse näitaja.

Hindamise veapiir tuleks dokumenteerida ja lisada aruandele lugejasõbralikul viisil, tagamaks, et teised spetsialistid, kellel ei ole meditsiinilist pädevust, näiteks õiguskaitseametnikud, kohtunikud, prokurörid, eestkostjad/esindajad või varjupaiga- ja rändeametnikud, tulemusi õigesti tõlgendaksid ja neist aru saaksid.

DE – kui esimese kontrolli tulemused ei ole veenvad, tuleks kahtlusi tõlgendada siiski taotleja kasuks ning kasutada protsessi jooksul järk-järgult muid vanuse hindamise meetodeid. Sel viisil põhineb otsus suuremal arvul tõenditel, mis muudab selle usaldusväärseks. Liidumaad (*Länder*) vastutavad saatjata laste vanuse kindlaksmääramise eest, mis toimub nende hoole alla võtmise (*Inobhutnahme*) ajal niipea, kui nad võtavad mõne Saksamaa ametiasutusega ühendust. Nende vastav otsus on ka varjupaigamenetluse aluseks.

Sotsiaalkindlustusseadustikku muutva 2015. aasta seaduse preambulis viidatakse noorsooametite föderaalsete töörühma (*Bundesarbeitsgemeinschaft landesjugendämter*) soovitudele.

Seega on vanuse kindlaksmääramise protsessi aluseks sotsiaalkindlustusseadustiku § 42, mis näeb ette järkjärgulise menetluse. Noorsooametite föderaalne töörühm soovitab tutvuda kohtumediitsiinilise vanusediagnostika uurimisrühma (*Arbeitsgemeinschaft für Forensische Altersdiagnostik*, AGFAD) soovitustega (http://campus.uni-muenster.de/fileadmin/einrichtung/agfad/empfehlungen/empfehlungen_ausserhalb_strafverfahren.pdf) vanuse kindlaksmääramiseks.

NO – Oslo Ülikooli kliinikumi kohtumediitsiini osakonnas on välja töötatud uus meetod kämbla ja tarkusehammaste röntgeniülesvõtete tulemuste lugemiseks. See koosneb statistilisest mudelist, mis koondab kahe radioloogilise meetodi andmed: Demirjani meetod kolmanda molaari arengustaadiumi kohta ning Greulichi ja Pyle'i kämbla- ja randmeluude atlas. Andmeid koguti üle 14 000 isikult (mõlemast soost). Statistiline mudel põhineb üleminekumudeli kohaldamisel mitmele andmekogule, mis on

⁽³⁰⁾ Schmeling, A., Garamendi, P. M., Prieto, J. L. ja Landa, M. I., „Forensic age estimation in unaccompanied minors and young living adults“, *Forensic medicine – From old problems to new challenges*, Vieira, D. N. (toim.), InTech, (2011), internetiaadressil <https://www.intechopen.com/books/forensic-medicine-from-old-problems-to-new-challenges/forensic-age-estimation-in-unaccompanied-minors-and-young-living-adults>.

omavahel kombineeritud/koondatud (vastavalt soole), ning kronoloogilise vanuse jaotuse saamiseks arengustaadiumide alusel kasutatakse Bayes'i teoreemi. Tulemused on esitatud 95 % ja 75 % suuruste prognoositavate intervallidena ning alla 18aastaseid ja alla 16aastaseid isikuid käsitlevate juhtumite protsendina. Suurte bioloogiliste erinevuste tõttu, mida võrdlusmaterjal ei kata, ei saa tulemused olla täiesti veenvad. Üldhindamisel võib selgetele tulemustele omistada siiski suhteliselt suurt kaalu. Oslo Ülikooli kliinikum avaldas hiljuti selle vanuse hindamise meetodi (BioAlder) kohta põhjaliku juhendi.

Peamised järeldused EL+ riikide tavade kohta

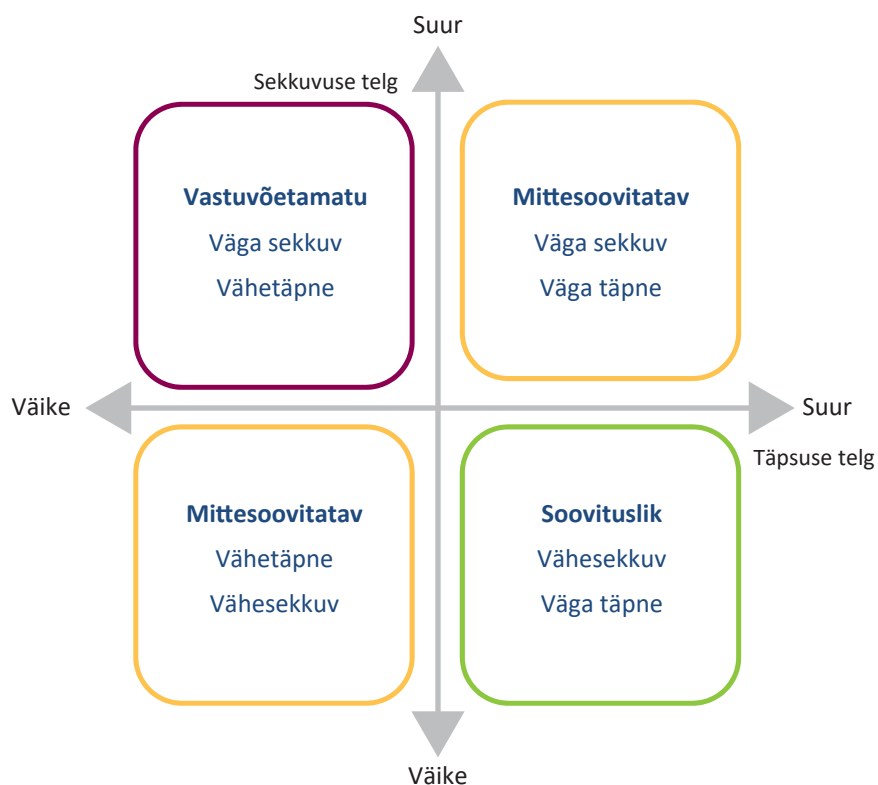
Vanuse hindamise protsessi ebaselgete tulemuste puhul kohaldavad 16 EL+ riiki kahtluste taotleja kasuks tõlgendamise põhimõtet, samas kui kuus EL+ riiki seda ei kohalda ja võtavad arvesse üksnes kättesaadavaid tõendeid või teavet.

Lisateave on käesoleva dokumendi IV lisas.

Sekkvuse ja täpsuse ühendamine

Meetodite valikul tuleb kaaluda nende sekkvust ja täpsust. Eelistada tuleks meetodeid, mis on vähem sekkuvad ja täpsemad, ning viimasena valida meetodid, mis on vähem sekkuvad, kuid ka vähem täpsed. Hindamine tuleks peatada, kui meetod muutub väga sekkuvaks, isegi kui see võib olla täpne. Kuigi alasti võtmine või suguelundite näitamine on kõigile inimestele äärmiselt stressirohke, on see veelgi traumeerivam laste jaoks, keda on võidud tagakiusamise käigus päritoluriigis või rände ajal kuritarvitada. Asjaolu, et nende meetodite kasutamine on ülimalt sekkuv ja suureneb traumaht, muudab need läbivaatused vanuse hindamisel vastuvõetamatuks.

Sekkvuse ja täpsuse hindamine

Õigus tõhusale õiguskaitsevahendile

Negatiivse otsuse korral (tulemus lahkneb väidetavast vanusest) peaksid ametiasutused selgitama otsuse põhjusi ja teatama taotlejale, kuidas seda vaidlustada. Et taotleja alaealisus/täisealisus võib mõjutada rahvusvahelise kaitse menetluse teostamist (prioriseerimine, tagatised jne), tuleks vanuse hindamise otsus teha rahvusvahelise kaitse otsusest eraldi ja enne seda. Kui vanuse hindamise otsuse kohta eraldi kaebuse esitamiseks ei ole õigust, peaks olema võimalik tulemus vaidlustada kohtuliku kontrolli või üldise kaitsetaotluse läbivaatamise käigus. Isikul peaks olema juurdepääs esindajale või õigusabile, et teda selles protsessis abistataks. Eraldi otsuse tegemisel tuleks otsuse vaidlustamise teave anda tasuta ja vastavalt taotleja arusaamisvõimele. Taotlejal peaks siis olema võimalus väljendada oma seisukohta.

Peamised järeldused EL+ riikide tavade kohta

Mis puutub õiguskaitsevahenditesse, mida taotleja saab vanuse hindamise otsuse vastu kasutada, siis

- kaheksa EL+ riiki pakuvad võimalust vanuse hindamise otsust eraldi vaidlustada;
- üheksas EL+ riigis on võimalus vanuse hindamise otsus vaidlustada rahvusvahelise kaitse otsuse osana või sellega samal ajal;
- kaks EL+ riiki ei paku taotlejale õiguskaitsevahendeid vanuse hindamise tulemuste vaidlustamiseks.

Lisateave on käesoleva dokumendi 4. lisas.

3. peatükk Vanuse hindamise menetlus: valdkonnaülese ja tervikliku lähenemisviisi kasutamine

Tervikliku ja valdkonnaülese lähenemisviisi kasutamine vanuse hindamise protsessis

Terviklik lähenemisviis võtab arvesse tervikut või kogu süsteemi, mitte ainult selle osi. Erinevalt lihtsast vanuse hindamisest, mille põhieesmärk on kronoloogilise vanuse ligikaudne hindamine, ei keskendu nn terviklikul lähenemisviisil põhinev vanuse hindamise protsess üksnes vanusele, vaid võtab arvesse ka paljusid muid tegureid. See lähenemisviis võtab kronoloogilise vanuse hindamisel arvesse ka laste ja noorte vajadusi rände kontekstis. Seetõttu jätab terviklik vanuse hindamine ruumi paindlikkusele ja individuaalsele lähenemisele vanuse hindamise protsessis, mis võimaldab hindamisprotsessis tugineda taotleja konkreetsele olukorrale ja vajadustele (nt kas vanuse hindamist teha või mitte, mõju meetodite ja läbivaatuse läbiviijate valikule jne).

Seega tagatakse tervikliku vanuse hindamise korral kogu protsessi vältel jõuliselt lapse huvide kaitse. Lapse huvidega peab süstemaatiliselt ja pidevalt arvestama kõigi meetmete võtmisel, mis neid mõjutavad. Seepärast tuleks vanuse hindamise protsessis eelkõige kaaluda, kuidas rakendada põhimõtet, mille kohaselt tuleb lapse isik nõuetekohaselt ja eelisjärjekorras tuvastada (eelkõige saatjata laste puhul). Lapse vajadustest täieliku ülevaate saamiseks tuleb võtta meetmeid, näiteks

- lastega kokku puutuvad isikud (sh õpetajad, hooldajad, eestkostjad/esindajad, tervishoiutöötajad, vastuvõtuasutused, varjupaiga- ja rändeametid ning õiguskaitseorganid) peaksid ennetavalt koguma vajalikku teavet probleemsete või huvipakkuvate asjaolude (nagu näiteks varasema väärkohtlemise või traumaatiliste kogemuste) kindlakstegemiseks, et kogu protsessi vältel võetaks lapsi kuulda vanuse hindamise küsimuses ja samas vastataks ka nende vajadustele ja muredele;
- et viia vestluste arv miinimumini ja vältida korduvaid küsimusi, tuleks see teave teha võimalusel kättesaadavaks teistele asjaomastele osalejatele (eestkostjad/esindajad, tervishoiutöötajad, vastuvõtuasutused, varjupaiga- ja rändeametid ning õiguskaitseorganid) kogu protsessi vältel, järgides andmekaitse eeskirju;
- lisaks on neil kutsetöötajatel võimalus avaldada arvamust oma pädevuste ja kogemuste põhjal ning vahetada vajaduse korral seisukohti;
- kõnealune protsess tuleks välja töötada kõigi asjaomaste sidusrühmadega konsulteerides – selle punkti puhul ühendatakse terviklik lähenemisviis valdkonnaülese lähenemisviisiga järgmiselt.

Valdkonnaülene lähenemisviis tähendab, et teema või probleemiga tegeletakse mitme teadusharu või kitsama eriala raames.

Valdkonnaülene lähenemisviis vanuse hindamisel tähendab erinevate aspektide või tegurite uurimist, nagu füüsilised, psühholoogilised, arengu-, keskkonna- ja kultuuritegurid⁽³¹⁾. Valdkonnaüleseks ei saa samas pidada vanuse hindamise protsessi, mis põhineb üksnes meditsiinilistel meetoditel. Kuna mitte ühegi meetodiga ei saa isiku vanust kindlalt välja selgitada, tuleb eri tegureid hinnata erinevate meetodite abil. Sellega tagatakse, et otsus põhineb suuremal hulgal tõenditel, mis suurendab hindamise usaldusväärsust. Sellega seoses eeldatakse valdkonnaülesel hindamisel, et kogu protsessi vältel, uuringute ajal ja otsuse langetamisel pärast eri uuringute tulemuste selgumist on kaasatud oma valdkonnas vanuse hindamisel pädevad spetsialistid. Sõltuvalt meetodist võib see hõlmata sotsiaaltöötajaid, arste, radiolooge, (laste) psühholooge, lastearste või muid sobiva kvalifikatsiooniga isikuid, kellel on eriteadmised lapse arengu

⁽³¹⁾ Vt nt programmi „Vanematest eraldatud lapsed Euroopas“ väljaanne „Statement of good practice“ (2009), eestikeelne tõlge varasemast, 2004. aasta väljaandest („Hea tava akt“).

ja vanuse hindamise valdkonnas. Eri ekspertide panuse koordineerimiseks peaks valdkonnaülese lähenemisviisi praktilise rakendamise ajaks olema loodud koordineerimisvahend.

Kõikides rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamisega seotud küsimustes tuleks vastavalt uuesti sõnastatud miinimumnõuete direktiivi artiklile 4 arvesse võtta kõiki kättesaadavaid tõendeid. Kui langetatakse otsus, millised spetsialistid peaksid hindamisel osalema, tuleks lähtuda eesmärgist hindamise üleüldist täpsust võimalikult suurendada, säilitades samas võimalikult vähese sekkumise.

Otsustades, mis meetodeid vanuse hindamiseks valida, tuleks eelkõige lähtuda lapse parimatest huvidest. Uuesti sõnastatud varjupaigamenetluse direktiivis on täpsustatud, et kui liikmesriikidel on üldiste ütluste või muude asjakohaste märkide põhjal kahtlusi taotleja vanuse suhtes, võivad nad rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise raames teha saatjata laste vanuse kindlaks arstliku läbivaatuse teel. Kuna taotleja psühholoogiline areng ja küpsus on olulised aspektid, mida tuleb protsessi käigus uurida, tuleks enne teisi meetodeid valida psühhosotsiaalne hinnang.

Kui liikmesriik kahtleb ka pärast valdkonnaülest hinnangut taotleja vanuses, tuleb eeldada, et taotleja on alaealine.

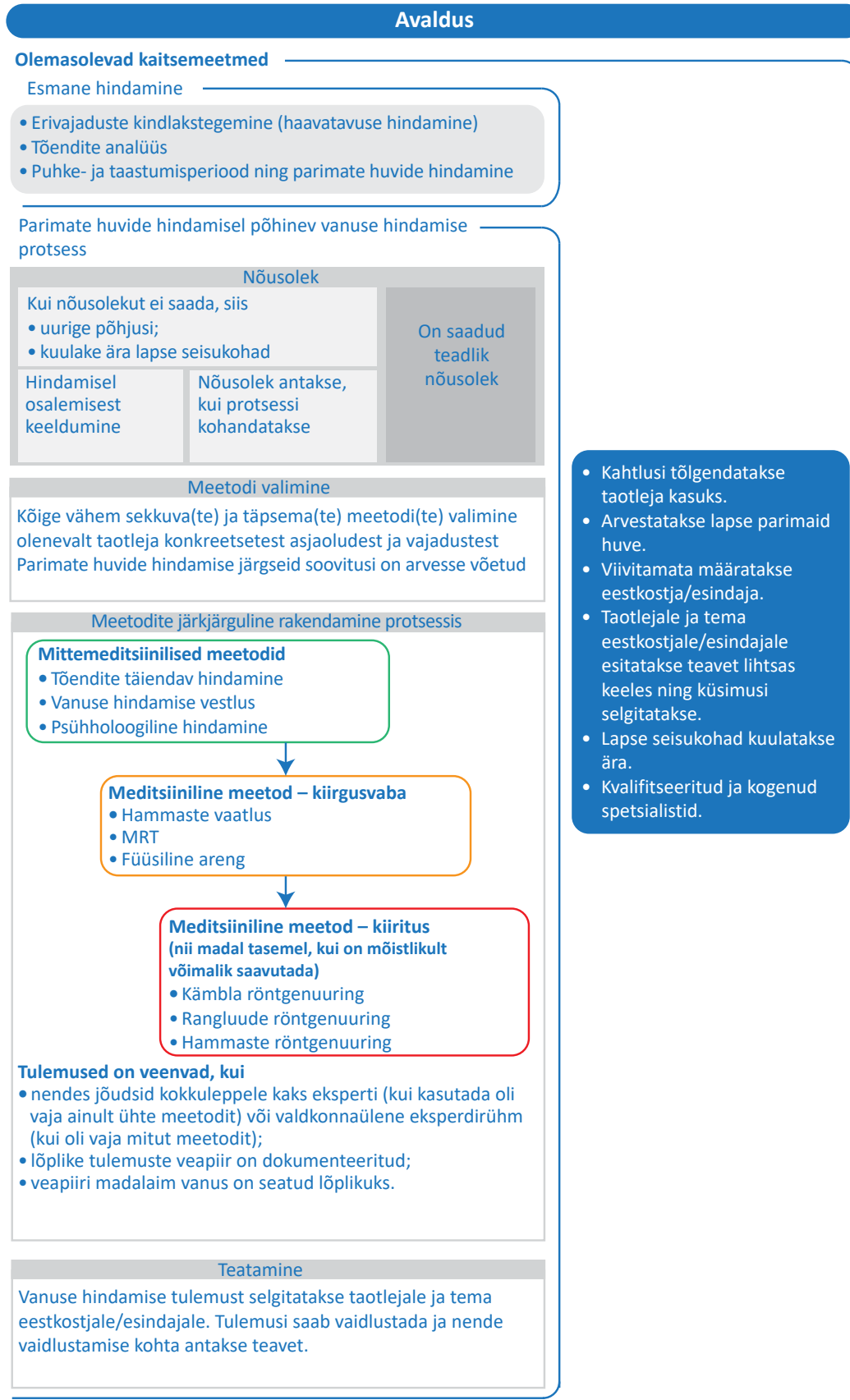
Rahvusvahelise Migratsiooniorganisatsiooni ⁽³²⁾ andmetel kasutatakse vanuse hindamisel praegu kolme peamist lähenemisviisi:

- esimene, mida saab kõige paremini kirjeldada väljendiga **mittemeditsiiniline**, hõlmab olemasolevate dokumentide hindamist, füüsilise välimuse visuaalset hindamist ja vestlusi, mis annavad ülevaate isiku elust ja olukorrast;
- teine lähenemisviis on põhiliselt **meditsiiniline** ning hõlmab füüsilist läbivaatust ning luude ja/või hammaste röntgenuuringut;
- kolmanda lähenemisviisi eesmärk on integreerida nii meditsiinilise kui ka mittemeditsiinilise lähenemise teel saadud andmed, tunnistades, et **valdkonnaülene koostöö** on haavatavate laste ja noorte jaoks positiivsete lahenduste saavutamise eeltingimus.

⁽³²⁾ EASO vanuse hindamise tööühm, 2016. aasta september.

Vanuse hindamise protsessi vooskeem

Eelmises jaotises kirjeldatud protsess koos vajalike sammude ja tagatistega, mis on vajalikud tõhusa ja turvalise vanuse hindamise tagamiseks, on visuaalselt esitatud allpool vooskeemis.

Vanuse hindamise protsessi suunised

Kui kaalute, kas vanuse hindamine on vajalik või mitte

Enne protsessi kohta otsuse tegemist või enne vanuse hindamist peavad paigas olema teatavad eeltingimused ja tagatised.

- Taotleja on esitanud **rahvusvahelise kaitse** taotluse ning registreeritud on isikuandmed, nagu identiteet, vanus ja perekondlikud sidemed.
- Taotleja väidetavat vanust (täis- või alaealisena) **ei toeta** dokumendid ja ühtegi muud tõendit, mis seda vanust kinnitaks, ei ole esitatud.
- Taotleja väidetava vanuse suhtes on **kahtlused**.
- Taotlejalt võidakse ajutiselt **võtta sõrmejäljed**, kui kahtluse all olev vanusevahemik on selgelt kõrgem kui ELi ja/või liikmesriigi õigusaktides sätestatud, ning need kantakse ELi varjupaiga sõrmejälgede andmebaasi (Eurodac) ⁽³³⁾.
- **Kahtluste tõlgendamisel taotleja kasuks** loetakse taotleja alla 18 aasta vanuseks ja kui tal ei ole saatjat, siis määratakse viivitamata **eestkostja/esindaja**.
- Sellest hetkest alates tuleb lähtuda **lapse parimatest huvidest**, kuni veenvad tulemused osutavad sellele, et taotleja on täiskasvanu.

Isiku vanus on tegur, mis võib muuta ta haavatavaks (laps, vanur) või veelgi rõhutada teisi olemasolevaid kaitsetuse põhjusi (mis on tingitud soost, perekondlikust olukorrast, seksuaalsest sättumusest, sooidentiteedist, puudest, raskest haigusest või piinamisest või muudest tõsistest vägivallavormidest). Arvestades, et selline haavatavus võib vähendada taotleja suutlikkust esitada rahvusvahelise kaitse taotlust ja seda põhjendada, sisaldab ELi varjupaigaõigustik täiendavaid tagatisi, et pakkuda erivajadustega taotlejatele õiglast varjupaigamenetlust. Et erivajadustega taotlejad saaksid oma taotluse täielikult esitada ja seda põhjendada, tuleb kasutusele võtta varajase **tuvastamise mehhanism** ja vajaduse korral teostada hiljem haavatavuse hindamine. Ametiasutused peavad siiski olema valvsad, et teha kiiresti kindlaks haavatavuse märgid, mis võivad ilmneda menetluse hilisemates etappides, ja vastavalt sellele reageerida. See mehhanism peab olema kättesaadav kogu menetluse jooksul, tagamaks, et hilisem tuvastamine on võimalik ja seega pakutakse viivitamata asjakohast toetust.

Haavatava taotleja erivajadustel peaks olema määrav roll, kui otsustatakse selle üle, mis meetodeid tuleks kasutada, kuidas hindamist läbi viia ja kas see avaldaks konkreetsele taotlejale negatiivset mõju. Vanuse hindamisel võib kasutada osa erivajaduste hindamisel kogutud teabest. Seda tehes välditakse viivitusi ja sama isikut käsitlevate menetluste kordamist. Vanuse hindamine terviklikult ja valdkonnaülevalt aitab kindlaks teha ka muid vajadusi ja haavatavust, mida varasemate haavatavuse hindamistega ei tuvastatud.

Selles etapis, kui väidetavat vanust ei ole võimalik tõestada ning on tagatud, et uurimine ei ohusta taotlejat ega tema perekonda, peaksid ametnikud otsima ennetavalt teavet muudest allikatest. Selles esialgses etapis, mida nimetatakse **tõendite analüüsiks**, võetakse arvesse kõiki ametiasutuste käsutuses olevaid tõendeid (dokumendid, taotleja ja tema pereliikmete ütlused taotleja vanuse ja identiteedi kohta, eestkostja ütlused, muudes andmebaasides olev teave ja füüsilisel välimusel põhinevad esialgsed hinnangud). Varjupaika taotlevate laste, eelkõige saatjata laste puhul peaks ametnike hoiak olema eriti ennetav ja empaatiline.

Eespool nimetatud analüüsi tulemuste põhjal peaksid vastutavad asutused tegema vahet juhtumitel, kus väidetav vanus on kahtlustäratav, ja juhtumitel, kus see seda ei ole.

Niipea, kui väidetava vanuse suhtes on kahtlusi, tuleb **kahtlusi tõlgendada taotleja kasuks**. Seetõttu tuleks taotlejat käsitleda lapsena seni, kuni edasiste uuringutega on saadud veenvad tulemused.

⁽³³⁾ Praegu on Eurodaci määruses sätestatud, et sõrmejäljed tuleb võtta kõikidelt vähemalt 14-aastastelt isikutelt. Määruse uuesti sõnastamise ettepanekus pannakse ette alandada seda piiri vanuseni kuus aastat.

Kuna taotlejat käsitletakse lapsena, tuleks viivitamata määrata **eestkostja/esindaja**, et tagada lapse parimate huvide põhimõtte järgimine kõikides last mõjutavates otsustes. See hõlmab vanuse hindamise vajalikkuse väljaselgitamist.

Kuigi vanuse hindamise peamine eesmärk on hinnata taotleja küpsust ja sealjuures tuleb võtta arvesse kõiki hindamise jaoks asjakohaseid tegureid, tuleb arvestada ka lapse heaoluga. Seetõttu on oluline tagada, et tõendite esmase analüüsi, mis võib toimuda saabumisel, ja täieliku vanuse hindamise vahel oleks **puhke- ja taastumisperiood**. Seega leitakse, et kaheetapiline vanuse hindamise protsess on kõige asjakohasem tõhusaks ja turvaliseks vanuse hindamiseks. See on eriti oluline pagulaste massilise sissevoolu korral, kui tõhus tuvastus- ja registreerimisprotsess on ülimalt tähtis.

Puhke- ja taastumisperiood võib aidata kaasa usalduse tekkimisele lapse ja tema eestkostja/esindaja vahel. Samuti hakkab laps end turvaliselt tundma ja on valmis jagama oma vajaduste hindamiseks vajalikku teavet. Selle aja jooksul tuleks teha **parimate huvide hindamine** ⁽³⁴⁾ tagamaks, et konkreetne vanuse hindamise protsess vastab taotleja konkreetsetele asjaoludele ja et oodatav tulemus tuleb protsessile kasuks ega ole lapsele kahjulik.

Protsess peaks tagama lapse **seisukohtade süstemaatilise ärakuulamise** tema enda ütluste põhjal või eestkostja/esindaja kaudu. See õigus nõuab süstemaatilist kohaldamist, mitte ainult menetluse vältel, vaid juba võimalikult varases etapis, enne kui tehakse otsus hindamise läbiviimise kohta.

- Kui ametiasutustel on taotleja antud ütluste või muude tõendite suhtes **kahtlusi**, tuleks koguda teavet tema seisukohtade kohta. Lihtne püüde vahetada arvamusi ja selgitada konstruktiivselt põhjusi, miks väidetavat vanust ei aktsepteerita või miks teabest ei piisa ütluste kinnitamiseks, võib aidata taotlejal protsessist aru saada ja suurendada tema koostöövalmidust.
- Kui taotleja vanusega seoses on võimalikke **vasturääkivusi**, tuleb talle anda võimalus ja aeg neid selgitada kas suuliselt või kirjalikult.
- Mõnikord esitab taotleja lisadokumente või muid tõendeid või usutavaid selgitusi ja suudab väidetavat vanust tõendada. Seetõttu muudavad need **selgitused ja täiendavad tõendid** vanuse hindamise ebavajalikuks.

Kui pärast kõigi tõendite hindamist jõutakse järeldusele, et kahtlused taotleja vanuse suhtes on põhjendatud, taotleja seisukohad on ära kuulatud ja parimate huvide hindamise vorm täidetud, saab otsustada, kas vanuse hindamise protsessi alustada või mitte.

Vanuse hindamine

Kui vanuse hindamist peetakse vajalikuks ja parimate huvide hindamisel seda soovitatakse, algatatakse viivitamata vanuse hindamise protsess. Ametiasutused peavad tagama, et taotlejale ja tema eestkostjale/esindajale oleks esitatud asjakohane **teave** lihtsas keeles ja et nad on teabest aru saanud. Vastata tuleb kõikidele küsimustele, mis taotlejal ja/või tema eestkostjal/esindajal võivad olla, ja vajadusel selgitada.

Pärast seda on taotleja ja/või tema eestkostja/esindaja protsessile **teadliku nõusoleku** andmiseks paremini valmis. Kui taotleja ei anna nõusolekut põhjendatud takistuse tõttu, piisab eestkostja/esindaja teadlikust nõusolekust. Kui protsessi suhtes on kahtlusi, tuleb neid mis tahes etapis täpsustada. Hindamisel **osalemisest keeldumine** ei tohiks tähendada automaatselt, et taotleja loetakse täisealiseks. Sellistel juhtudel tuleks taotleja uuesti **ära kuulata** ja uurida põhjalikult keeldumise põhjusi. Soovimatust on võimalik ületada, kui taotlejale ja/või tema eestkostjale/esindajale antakse rohkem teavet või menetlust kohandatakse vastavalt taotleja vajadustele, valides näiteks alternatiivse meetodi.

Igal juhul ei saa vanuse hindamisest keeldumine olla taotluse tagasilükkamise ainus põhjus (varjupaigamenetluse direktiivi artikli 25 lõige 5).

⁽³⁴⁾ Vt nt programmi „Vanematest eraldatud lapsed Euroopas“ seisukohti väljendav dokument „Position paper on age assessment in the context of separated children in Europe“, (2012).

Kui **teadlik nõusolek** on saadud, tuleks protsess koos kõigi vajalike tagatistega teha kättesaadavaks ja vajadusel tuleks seda kohandada lapse erivajadustele või olukorrale kooskõlas riigi tavade ja ELi õigusaktidega.

Meetodite valikul tuleks võimalikult palju lähtuda üksikisikust ning eelistada tuleks kõige vähem sekkuvat ja kõige täpsemat meetodit. Kui otsustatakse, mis meetod on **kõige vähem sekkuv**, tuleks arvesse võtta nii füüsilist kui ka psühholoogilist mõju taotlejale (vt varjupaigamenetluse direktiivi artikli 25 lõike 5 teine lõik). Samuti tuleb arvesse võtta keskkonna- ja kultuurireguleid.

Uuringuid tuleks teostada järk-järgult ning esmajärjekorras tuleks kasutada mittemeditsiinilisi meetodeid. Kui need ei anna veenvaid tulemusi, võib kasutada kiirgusvabu meditsiinilisi meetodeid. Kiirgusega meditsiiniliste meetodite kasutamine peaks olema kõige viimane võimalus ja, nagu eespool kirjeldatud, tuleks eelistada meetodit, mille puhul on vaja kasutada võimalikult väikest kiirgusdoosi. Psühholoogilise küpsuse hindamise tulemustele tuleks omistada vähemalt sama kaal kui füüsilise arengu hindamise tulemustele. Kui ühe meetodiga saadakse veenvad tulemused, aitab see vältida täiendavaid tarbetuid läbivaatusi.

Läbivaatused ei tohiks kunagi olla pealesunnitud või kultuuritaustaga sobimatud; spetsialistid peaksid olema **kvalifitseeritud**, koolitatud soolist ja kultuuritausta arvestama ning tundma selle valdkonna reeglistikke ja/või suuniseid⁽³⁵⁾. Välistada tuleb läbivaatused, millega kaasneb alasti võtmine, suguelundite või intiimkehaosade vaatlused ja/või mõõtmised, sest need on väga sekkuvad.

Kui mis tahes meetod, mida vanuse hindamisel kohaldata, annab tulemuse, mis näitab, et isik on noorem kui 18 aastat, tuleks hindamine peatada. Sellistel juhtudel, kui väidetav vanus langeb esitatud vanusevahemikku, tuleb seda lugeda kehtivaks. Vastasel juhul tuleb kehtivaks lugeda **veapiiri madalaim vanus**.

- Kui hilisemate ja ebaselgete tulemuste tõttu on vaja teha mitu uuringut, peaks lõpptulemusi analüüsima **ekspertirühm**. Nendel ekspertidel peaksid olema erinevad pädevusvaldkonnad ja ühised teadmised või kogemused lastega töötamisel. Valdkonnaülese taustaga ekspertirühma tuleks koondada lastega seotud küsimustes pädevad sotsiaaltöötajad, kohtuarstid, lastekaitse spetsialistid ja juhtumitega tegelevad ametnikud.
- Kui see ei ole võimalik või kui kasutatakse ainult ühte meetodit, peaks hindamise läbi viima vähemalt **kaks eksperti**. Tuleks tagada, et esitatud on mõlema kvalifitseeritud eksperti seisukohad ja mõlemad on otsuses kokku leppinud. Kui mõlemad eksperdid ei jõua lõppotsuses kokkuleppele, oleks soovitatav juhtumit edasi arendada ning lasta otsus teha kogenud ja kvalifitseeritud järelevalvajal.

Kui kokkulepet ei ole võimalik saavutada, tuleks vanuse hindamise tulemused lugeda ebaselgeks ja tõlgendada kahtlusi taotleja kasuks. Sellistel juhtudel tuleks taotlejat käsitada lapsena.

Otsust tuleks põhjendada, see tuleks esitada kirjalikult ja seda tuleks selgitada suuliselt. Otsuses tuleks nimetada ekspertide kutsekvalifikatsioon, kogemused ja asjakohane koolitus ja kasutatud meetodite veapiir. Taotlejat tuleks teavitada võimalusest otsus vaidlustada ja saada vajaduse korral selleks õigusabi.

Kuna isiku tuvastamisel täiskasvanuna või lapsena on kaugeleulatuvad tagajärjed, tuleks taotlejale anda võimalus **vaidlustada tulemused** kiiresti ja kättesaadaval viisil. Taotleja võib hindamise tulemusi vaidlustada, esitades apellatsioonkaebuse või taotledes kohtulikku kontrolli.

Samuti tuleks protsessis arvestada võimalusega, et pärast hindamise lõppu võidakse esitada uut teavet; seepärast peab olema võimalik hinnatud vanus hiljem **läbi vaadata**.

Vanuse ebaõige hindamise korral tuleks viivitamata võtta meetmeid, et parandada teave ühtlustatult ja tulemuslikult, ning kõik muudatused tuleks paralleelselt kanda vajalikesse andmebaasidesse.

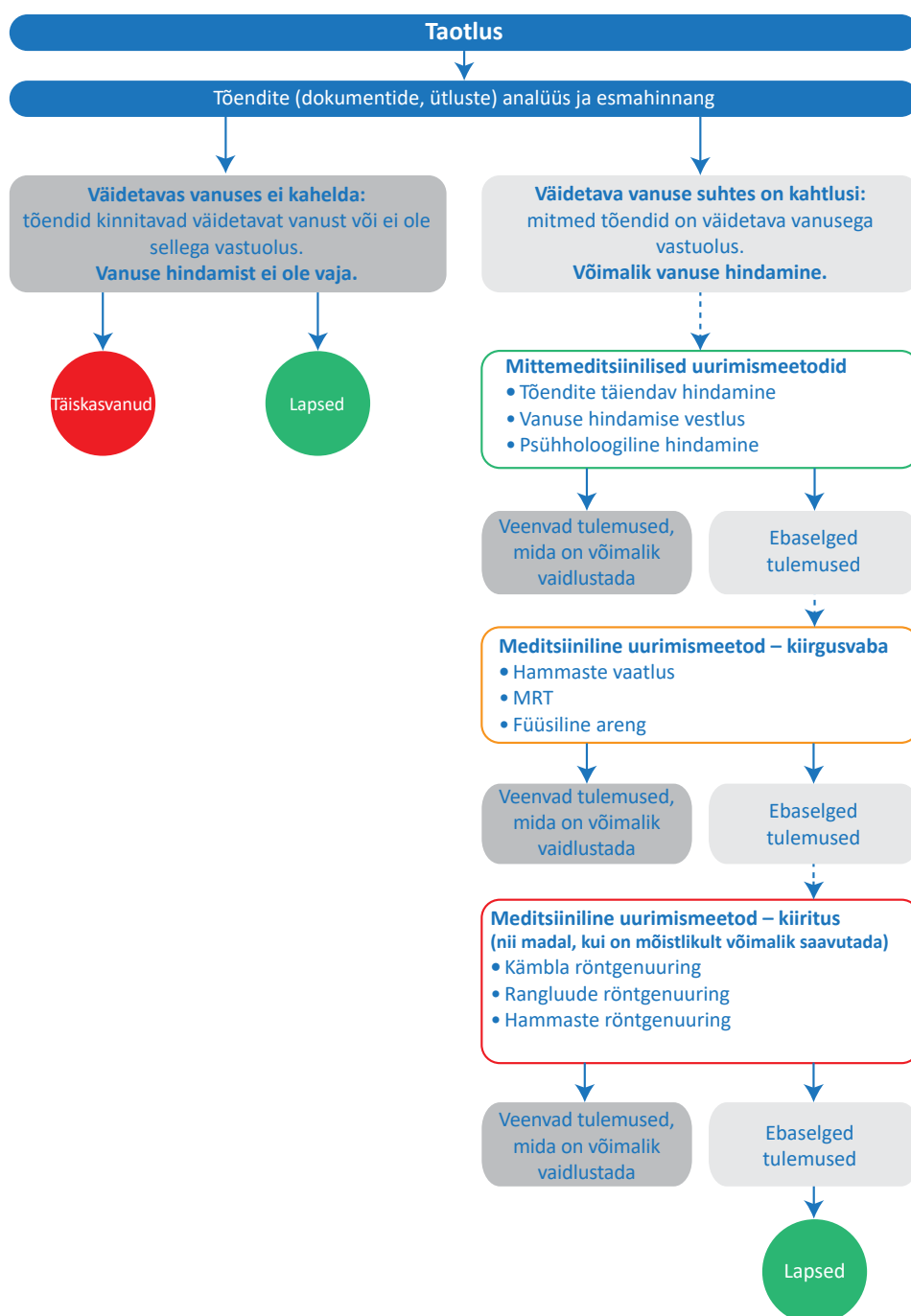
⁽³⁵⁾ Vt nt programmi „Vanematest eraldatud lapsed Euroopas“ seisukohti väljendav dokument „Position paper on age assessment in the context of separated children in Europe“, 2012.

4. peatükk Ülevaade vanuse hindamise meetoditest

Praegu kasutatavad meetodid on liigitatud meditsiinilisteks ja mittemeditsiinilisteks sõltuvalt sellest, kas nad nõuavad arsti kaasamist. Meditsiinilistest meetoditest eristatakse kiirgusvabu meetodeid ja kiirgusega meetodeid.

Seda liigitust ja meetodite järkjärgulist kasutamist mittevajalike uuringute vältimiseks illustreeritakse järgmises vooskeemis. Menetluslikele tagatistele ja õigustele ei viidata, sest neid analüüsiti nii eelmises peatükis kui ka vanuse hindamise protsessi vooskeemis.

Meetodite vooskeem

Juhised meetodite järkjärguliseks rakendamiseks

Niipea kui taotlejad on väljendanud soovi taotleda rahvusvahelist kaitset, omandavad nad teatud õigused (õigus jääda riigi territooriumile, õigus saada esmased materjalid vastuvõtutingimuste kohta ning õigus erivajaduste kindlakstegemisele või hindamisele). Kui on võimalus, et tegemist on lapsega, on isiku loomupärase haavatavuse tõttu esmatähtis teha kindlaks, kas on vaja erimenetlust, ja kohaldada vastuvõtu eritingimusi. Vastavalt uuesti sõnastatud varjupaigamenetluse direktiivi artikli 25 lõikele 5 võivad kõik saadud tõendid aidata lapse vanust kindlaks määrata ja/või kõrvaldada vajadus täiendavaks vanuse hindamiseks või seda leevendada. Seepärast tuleks vanuse hindamise vajaduse kohta otsuse langetamisel lähtuda tõenditest.

Olemasolevate tõendite analüüs ja esmahinnang

Kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artiklis 24 ja lapse õiguste konventsiooni artikkel 7 näeb ette:

„Iga laps tuleb registreerida viivitamata pärast sündi ning tal on õigus kodakondsusele.“

Sünnitunnistus on dokument, mis tõendab isiku sündi, sünnikuupäeva, sünnikohta, sugu ja vanemaid. Kodanike registreerimise peamine eesmärk on luua õigusdokument, mida saab kasutada üksikisiku õiguste loomiseks ja kaitseks.

Nagu eespool märgitud, ei registreeri mõned riigid süstemaatiliselt oma kodanike või elanike elulisi sündmusi (sünd, abielu ja surm) ning mõned riigid teevad seda väga harva või hilinemisega. Seetõttu ei pruugi selline registreerimine vastata EL+ riikide ametiasutuste avalike registrite standarditele (kus välditakse sama sündmuse kahekordset registreerimist, andmetes esinevaid lünki või vasturääkivusi jne). Lisaks ei pruugi need õigusdokumendid olla rahvusvahelist kaitset vajavatele isikutele kättesaadavad nende päritoluriigis aset leidnud sündmuste tõttu (relvastatud konfliktid või riigi ametiasutuste poolne tagakiusamine ja/või diskrimineerimine jne) ning neil ei ole seega võimalik esitada kehtivaid tõendeid oma isiku kohta ega usaldusväärseid isikut tõendavaid dokumente.

Võttes arvesse eelnimetatud asjaolusid ja taotleja jõupingutusi kogu tema käsutuses oleva teabe esitamiseks, peaksid ametiasutused muu hulgas aktsepteerima tõenditena järgmisi dokumente:

- passid,
- isikut tõendavad dokumendid,
- elamisloakaardid,
- ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti väljastatud reisidokumendid,
- teiste riikide (vaimuliku või avalik-õigusliku asutuse) väljastatud tunnistused, mis tõendavad taotleja või mis tahes pereliikme perekonnaseisu (abielu, sünnid, perekonnaseisuaktide raamat), mis viitab taotleja vanusele.

Peale nende dokumentide võib taotleja vanuse teavet olla mitmes kasulikus teabeallikas, nagu ühised andmebaasid (nt Schengeni infosüsteem ⁽³⁶⁾, Eurodac või Interpoli varastatud ja kaotatud reisidokumentide andmebaas ⁽³⁷⁾).

Samuti võib taotleja pereliikmete või sugulaste toimikus olevaid ütlusi või dokumente kasutada väidetava vanuse selgitamiseks ja/või kinnitamiseks, ilma et tekiks vajadust täiendavaks hindamiseks. Lapse või

⁽³⁶⁾ SIS: ulatuslik infosüsteem, mis toetab välispiiride kontrolli ja õiguskaitsealast koostööd Schengeni alal.

⁽³⁷⁾ SLTD (Stolen and Lost Travel Documents): andmebaas, mis sisaldab andmeid varastatud, kaotatud või tühistatud reisidokumentide, nt passide, ID-kaartide, ÜRO reisilubade või viisatemplite kohta.

perekonna ohustamise vältimiseks tuleb seda liiki andmete kogumisel olla eriti ettevaatlik. See on eriti oluline rahvusvahelise kaitse kontekstis.

Kui vanuse hindamist teostavad lastega töötamisel kogenud ametnikud, võib esialgsele analüüsile kaalu lisamiseks kasutada füüsilise välimuse esmahinnangut. Kui esmahinnangut kasutatakse koos muu kättesaadava teabega, võib seda kasutada esialgse taustakontrolli tulemuste toetamiseks.

Et aga hindamine põhineb üksnes füüsilistel omadustel ja võib kergesti kaasa tuua meelevaldseid, subjektiivseid ja ebatäpseid tulemusi, tuleb selliste kaalutluste vaagimisel olla äärmiselt ettevaatlik. Sel põhjusel ei saa füüsilise välimuse vaatlemist pidada iseenesest vanuse hindamise meetodiks, samuti ei saa seda kasutada eraldiseisvalt, kuna sel viisil ei ole võimalik määrata konkreetset kronoloogilist vanust.

Füüsilise välimuse alusel võib eristada ilmselgeid juhtumeid (isikud, kel on vaieldamatult täiskasvanu või lapse välised omadused), kuid seda ei tohiks kasutada hilises teismeeas isikute või noorte täiskasvanute puhul. Sellistel juhtudel kohaldatakse kahtluste tõlgendamist taotleja kasuks (vanust kinnitades või suunates nõuetekohasele vanuse hindamisele) seni, kuni on saadud veenvad tulemused.

IOM ja teised eksperdid hoiatavad, et laste elukogemus võib nende arengule mõju avaldada. See tähendab, et nad võivad olla mõnes aspektis vähem ja teistes rohkem arenenud. Selle valdkonna uuringud näitavad, et traumajärgne stressihäire võib põhjustada enneaegset bioloogilist vananemist vanusevahemikus 5–10 aastat ⁽³⁸⁾.

Kuna kehtivate meetodite piiratus võib põhjustada eksimist vanuse hindamisel või ligikaudsel hindamisel, peab paigas olema läbivaatamismehhanism süsteemi valesi sisestatud vanuse parandamiseks. Kui vanuse hindamine on tunnistatud ebatäpseks, tuleks võtta viivitamata asjakohaseid meetmeid (majutusasutuse muutmise, eestkostja määramine, kui leitakse, et taotleja on laps, jne).

DE – Kohaldatavad suunised:

1. isiklike dokumentide kontroll, lisateabe otsimine;
2. vestlus (kaks kvalifitseeritud ja kogenud töötajat), üldine mulje arengust, sh kvalifitseeritud visuaalne kontroll;
3. kahtluse korral arstlik läbivaatus meetodil, millel on lapse tervisele kõige väiksem mõju.

NO – Kõigil juhtudel, kui saatjata laps ei ole esitanud tuntud ja kehtivat isikut tõendavat dokumenti, on vaja täiendavalt uurida taotleja isikut, sh teostada vanuse hindamine. Vanust hinnatakse taotleja vanuse kohta varjupaigamenetluse ajal saadud teabe alusel:

- taotleja enda ütlused oma vanuse kohta;
- isikut tõendavad dokumendid;
- teiste liikmesriikide isikut tõendavad andmed (kui taotleja identiteet on tuvastatud teistes riikides);
- taotleja identiteedi kontrollimine päritoluriigis;
- teiste osalejate, nagu seadusjärgse eestkostja, advokaadi, sotsiaaltöötajate või tervishoiutöötajate ütlus või kommentaar taotleja vanuse kohta;
- sisserändepolitsei (kes taotluse esitajad registreerib) ja varjupaigavestlust läbiviiva ja konkreetse juhtumiga tegeleva ametniku ütlus või kommentaar taotleja vanuse kohta;
- arstlik läbivaatus vanuse hindamiseks;
- meditsiiniline vanuse hindamine.

Kui viiakse läbi arstlik läbivaatus, hinnatakse patsiendi vanust koos juhtumiga seotud muu teabega. Poliitilistes suunistes on esitatud juhised, kuidas kaaluda eespool käsitletud erinevaid tõendeid.

⁽³⁸⁾ Ladwig, K-H., Brockhaus, A.C., Baumert, J. et al., „Post-traumatic stress disorder and not depression is associated with shorter leukocyte telomere length: findings from 3 000 participants in the population-based KORA F4 study“, Ouellette, M.M. (toim.), PLOS ONE, 2013, 8(7), e64762. doi:10.1371/journal.pone.0064762.

Peamised järeldused EL+ riikide tavade kohta

27 EL+ riiki võtavad esitatud dokumente taotleja vanuse tõendamiseks arvesse.

Lisaks dokumentidele antakse 19 EL+ riigis füüsilisel välimusel põhinev esmahinnang.

Väidetava vanuse suhtes on kahtlusi: võimalik vanuse hindamise vajadus

Kui on põhjendatud kahtlusi taotleja väidetava vanuse suhtes (väidetavas vanuses kaheldakse, kättesaadavad tõendid ei toeta seda või on sellega vastuolus), võib tekkida vajadus vanuse hindamise järele. Sellisel juhul peavad ametiasutused valima meetodi või meetodid, mida kasutada.

Järgmises jaotises esitatakse üldine ülevaade praegu kasutusel olevatest meetoditest koos protsessi lühikirjeldusega. Meetodid jagunevad meditsiinilisteks ja mittemeditsiinilisteks meetoditeks, sõltuvalt sellest, kas meditsiinitöötaja on kaasatud või mitte. Meditsiinilised uurimismeetodid rühmitatakse selle põhjal, kas need kasutavad kiirgust või mitte.

ÜRO Lapse Õiguste Komitee üldkommentaaris nr 6 märgitakse, et saatjata või vanematest eraldatud lapse tuvastamine hõlmab ka vanuse hindamist, mille puhul peaks arvesse võtma nii füüsilist välimust kui ka psühholoogilist küpsust.

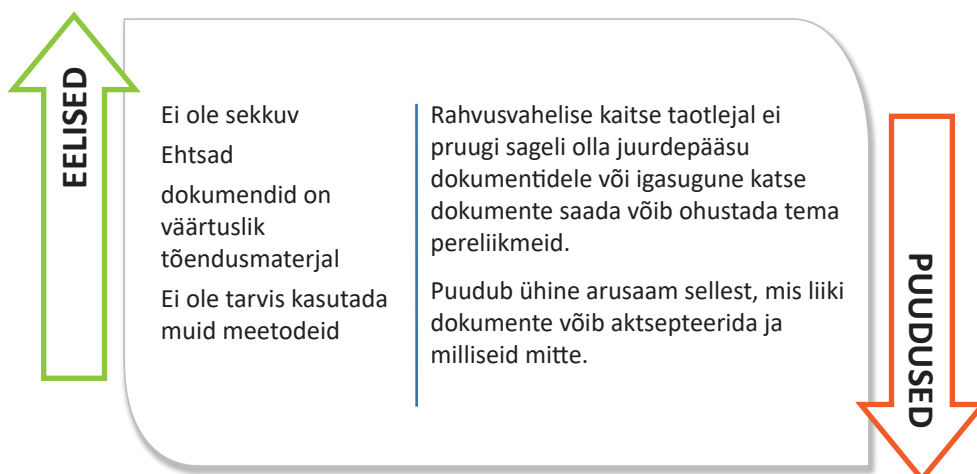
A. Mittemeditsiinilised uurimismeetodid**Peamised järeldused EL+ riikide tavade kohta**

Kolm EL+ riiki kasutavad taotlejate vanuse hindamiseks üksnes mittemeditsiinilisi meetodeid.

Lisateave on käesoleva dokumendi IV lisas.

1. Tõendite täiendav hindamine

Kui algselt kogutud dokumendid või olemasolev teave ei sisalda viiteid vanusele, võib varjupaiga- või rändeametnikel olla tarvis muid dokumente täiendavalt hinnata. Mõned dokumendid, isegi kui need ei sisalda vanust, võivad anda teavet taotleja ligikaudse vanuse kohta, st kooliandmed, perekonna vaktsineerimiskaardid või muud terviseandmed. Näiteks on teada, et mõni vaktsineerimine tehakse väikelapsele teatavas vanuses või vanusevahemikus ning et kaart on välja antud kindlal ajahetkel, seega saab omaniku vanust hinnata ligikaudselt.

2. Vanuse hindamise vestlus

Meetodiga kogutakse ja analüüsitakse selle isiku seletusi, kelle vanus on vaidlustatud.

Psühhosotsiaalse hindamise meetodite peamised erinevused seisnevad hindamise läbiviija taustas ja eriteadmistes ning uurimisvaldkonnas. Kui psühholoogilist hindamist viivad läbi lastepsühholoogia või laste arengu asjatundjad, siis vanuse hindamist korraldavad peamiselt varjupaiga- või rändeasutuste ametnikud, kellel on kogemusi laste küsitlemisel varjupaigamenetluses.

Vanuse hindamise vestluse käigus püüab küsitaja rekonstrueerida elusündmuste kronoloogilist järjestust, mille põhjal saab isiku vanust välja arvutada või ligikaudselt hinnata. Kohalike ürituste kalender ⁽³⁹⁾ (kohandatud kalender, mis sisaldab konkreetse geograafilise piirkonna jaoks oluliste sündmuste kuupäevi) koos „enne ja pärast küsimustega“ ⁽⁴⁰⁾ (mille eesmärk on teha kindlaks kaks tuntud sündmust, üks enne ja üks pärast lapse sündi – neid küsimusi tuntakse ka nn kihiliste küsimustena) võib aidata ametnikel, taotlejal või pereliikmetel lapse sünnikuupäeva ligikaudu paika panna.

- Selleks et koguda seisukohti lastesõbralikul viisil ja julgustada last teavet andma, tuleks lastega otse suhtlevaid ametnikke õpetada kasutama **lapsesõbralikke vestlustehnikaid** ⁽⁴¹⁾. Võimaluse korral peaks ka tõlgil olema kogemusi laste küsitlemisel.
- Taotlejale piisava teabe andmine enne vestluse algust on oluline, et tagada isiku osalemine, arendada koostööd soosivat hoiakut ja luua usaldus osalejate vahel. Küsitaja peab esitama asjakohase teabe lihtsas keeles (vestluse eesmärk, asjaomaste ja kohalolevate isikute roll ning põhjused, miks väidetav vanus on kahtluse all), tagama, et taotleja saab aru nii teabest kui ka tõlgist ning et taotleja vajadused on võimalikult suures ulatuses kaetud (küsitaja ja tõlgi sugu, vestlus on sobivalt korraldatud jne). Sama oluline on, et taotlejale antakse vestluse käigus võimalus selgitada mis tahes vastuolulist teavet.
- Kui otsustatakse vanuse hindamise protsessi kasuks, tuleb tagada, et tõendamiskohustus kantakse laste puhul üle ametiasutustele. Lapsed ei ole võimelised asju selgitama samamoodi nagu täiskasvanud ja see on eriti ilmne, kui lapsel on erinev kultuuritaust, kus vanusel ei pruugi olla sama suur tähtsus kui lääne kultuurides (näiteks kasutatakse eri kultuurides erinevaid kalendrid). Lisaks võivad nad lugeda end täiskasvanuks või neid võidakse oma kogukonnas pidada täiskasvanuks.
- Küsitaja peab olema tuttav päritoluriigi teabega, et vestlusel oleks võimalik käsitleda asjakohaseid teemasid ⁽⁴²⁾.
- Kui hindamise lõpptulemus on taotleja kahjuks, tuleb selle põhjusi arusaadavalt selgitada tõlgi vahendusel ja lapse esindaja/eestkostja/advokaadi juuresolekul. Taotlejat tuleks teavitada nii suuliselt kui ka kirjalikult otsuse vaidlustamise võimalusest ja menetlusest.

Peamised järeldused EL+ riikide tavade kohta

17 EL+ riiki korraldavad taotleja vanuse hindamiseks vanuse hindamise vestluse.

Lisateave on käesoleva dokumendi IV lisas.

⁽³⁹⁾ Lisateave on ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni (FAO) väljaandes „Guidelines for estimating the month and year of birth of young children“, 2008.

⁽⁴⁰⁾ Lisateave on ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni (FAO) väljaandes „Guidelines for estimating the month and year of birth of young children“, 2008.

⁽⁴¹⁾ Lisateave EASO lastega vestlemise koolitusmooduli kohta on kättesaadav internetiaadressil <https://www.easo.europa.eu/training>.

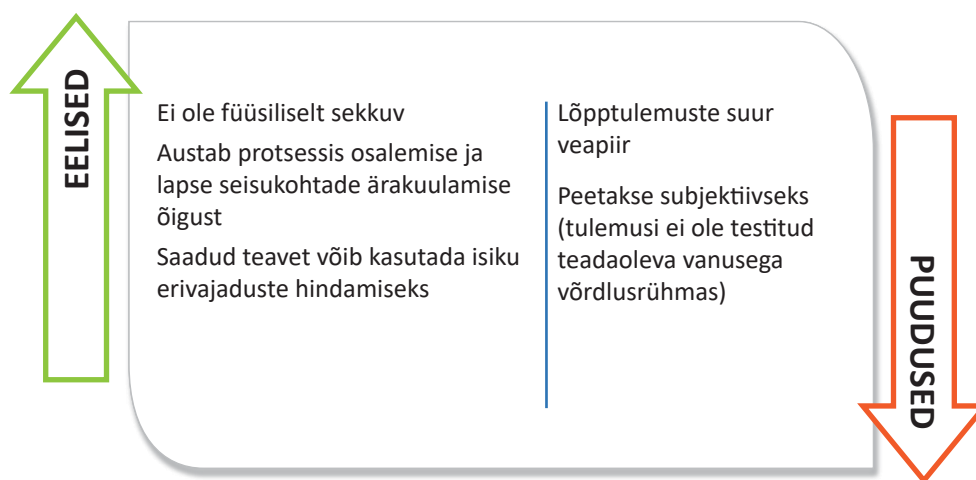
⁽⁴²⁾ EASO kogub ja täiendab päritoluriikide teavet, mis on kättesaadav EASO veebilehel <https://www.easo.europa.eu/information-analysis/country-origin-information/country-reports>, ning piiratud juurdepääsuga EASO päritoluriigi teabeportaalis.

Näiteid praktikast

IE – kui isik kinnitab, et on alla 18aastane, kuid rahvusvahelise kaitse büroos tundub ta olevat vanem, siis korraldab kogenud töötaja (vajadusel tõlgi vahendusel) mitteametliku vestluse, et kujundada põhjendatud arvamus selle kohta, kas isik on alaealine ja kas on vaja pöörduda laste- ja perekonna kaitse ameti TUSLA poole. Vestlus sisaldab küsimusi varase lapsepõlve, hariduse ja teiste pereliikmete vanuse kohta. Kui vestlus kõiki kahtlusi ei hajuta, tõlgendatakse neid taotleja kasuks ning isik suunatakse TUSLAsse.

MT – esimene etapp kujutab endast 10 tööpäeva jooksul toimuvat vestlust vanuse hindamise komisjoni osalusel. Kui vanuses jätkuvalt kaheldakse, kaasatakse ka teised asjatundjad, sealhulgas suunatakse taotleja kämbla- ja randmeluude röntgenuuringule. Praegune menetlus hõlmab valdkonnaüleseid jõupingutusi, milles osalevad politseiasutused, hoolekande- ja meditsiinitöötajad. Vestlust, mis on üks sellise hindamise põhivahendeid, võib pidada terviklikuks, sest selle eesmärk on anda väidetavast alaealisest võimalikult täielik süsteemne ülevaade. Vanuse hindamise rühma valitud meetodite tulemusi vaetakse seejärel ühiselt.

3. Psühhosotsiaalne hindamine

Meetodi eesmärk on hinnata pigem vaimset kui füüsilist küpsust. Vanuse hindamiseks kasutatavad meetodid hõlmavad taotleja kognitiivset, käitumuslikku ja psühholoogilist hindamist. Seetõttu peab hindajal olema spetsiifiline pädevus psühholoogias või laste ja noorte arengu valdkonnas.

Meetodi aluseks on poolstruktureeritud vestlus, mille jooksul uurib kogenud ja vastava väljaõppe saanud hindaja (tavaliselt sotsiaaltöötaja või psühholoog) inimese elulugu. Vestlus(t)e käigus hinnatakse isiku psühholoogilist küpsust ja käitumist. Tulemused võivad kajastada ka mõningaid füüsilisel välimusel põhinevaid hinnanguid.

Selleks et meetod oleks tõhus, on oluline, et hinnatava ja hindaja vahel valitseks vastastikune usaldus. Seetõttu tuleks hindamine teha teatava ajavahemiku jooksul ning see peaks hõlmama teisi töötajaid, kes hinnatava isikuga kokku puutuvad, näiteks vastuvõtutöötajaid või õpetajaid. Mõned asjakohased viited selles küsimuses on antud võrdlusaluseks olevas Ühendkuningriigi kõrgema astme kohtu Mertoni kohtulahendis⁽⁴³⁾. Kohtuotsuses antakse „juhiseid kohaliku tasandi asutuse läbiviidava õigusjärgse vanuse hindamise nõuete kohta seoses noore varjupaigataotlejaga, kes väidab, et ta on noorem kui 18aastane“. Mertoni otsuse järgselt peavad kõik (kohalikud) ametiasutused tagama, et nende hinnangud on täielikud ja terviklikud ning vanuse hindamise protsess on selge, läbipaistev ja õiglane.

⁽⁴³⁾ B v. London Borough of Merton (2003) EWHC 1689 (admin), mille kohta kuulutas kohtunik Stanley Burnton kohtuotsuse välja kõrgema astme kohtus 14. juulil 2003. aastal.

Tavaliselt hõlmab Mertoni kohtulahendi nõuetele vastav hindamine näost näkku kohtumist noore isikuga, taotleja üldise tausta koostamist ja õigluse normidest kinnipidamist⁽⁴⁴⁾. Asjakohane kaalutlus oleks järgmine.

Oluline on teadvustada, et varjupaigataotlejat võidi enne vestlust juhendada, kuidas käituda ja mida öelda. Olles täpsustanud sotsiaalteenuste rolli, on oluline isikuga suhelda ja luua võimalikult hea kontakt, niivõrd kui asjaolud seda võimaldavad. Seda protsessi nimetatakse inglise keeles mõnikord ka „joining“ (ühinemine, osavõtmine).

Kohtupraktikas on välja toodud mõned olulised aspektid, mida tuleb hindamisel silmas pidada:

- Võimalusel tuleks protsessi kaasata kaks hindajat;
- teavet hindaja(te) ja tõlgi rolli kohta tuleks anda vastavalt isiku haridustasemele ja küpsusastmele;
- tähelepanu tuleks pöörata ka sellele, milline on hinnatava isiku väsimusaste, millise trauma ta on läbi elanud, kas ta on segaduses ja tunneb ärevust;
- kogu hindamise ajal tuleb arvestada hinnatava isiku etnilist päritolu, kultuuri ja kombeid; asjakohaste vestlusteemade valikul võib olla abiks päritoluriigi teave;
- hindamise käigus peaks hindaja küsima avatud ja mittesuunavaid küsimusi;
- hindaja võiks õhkkonna hinnatava jaoks pingevabamaks muutmiseks kasutada erinevaid vahendeid (joonistused, mitmesugused väljendusvahendid).

Vestluse ajal võivad vanuse ligikaudseks hindamiseks kasulikuks osutada järgmised andmed:

- taotleja füüsiline välimus ja käitumine, tähelepanekud rühmadünaamika kohta (ühistegevus samaealistega);
- kuidas taotleja hindajaga suhtleb;
- sotsiaaljalugu ja perekonna koosseis;
- arengut puudutavad kaalutlused (st millega isik tegeles enne Euroopasse saabumist);
- haridus, sõltumatuse tase ja enese eest hoolitsemine;
- tervis ja meditsiiniline hindamine;
- elukogemused ja traumeerivad sündmused, mis on võinud vananemisprotsessi mõjutada.

Seda teavet tuleks käsitleda koos muude tõendite analüüsi põhjal saadud teabega ning seejärel kasutada hindamise järelduste tegemiseks. Hindamise järeldused tuleb esitada kirjalikult ning eelnimetatud aspektid tuleks lisada aruandesse koos lisakaalutluste või -teabega, mille kohta tuleb võtta edasisi meetmeid. On äärmiselt oluline tagada, et hindaja(te)l on noorte heaolu alased teadmised ja kogemused.

Kui hindamise tulemus on taotleja kahjuks, tuleb seda arusaadavalt selgitada tõlgi vahendusel ja lapse esindaja/eestkostja/advokaadi juuresolekul. Taotlejat tuleks teavitada nii suuliselt kui ka kirjalikult otsuse vaidlustamise võimalusest ja menetlusest.

UK – suunised, kuidas tegutseda kooskõlas üldiste kohtulahenditega. Vanust hindavad isikud peavad

1. selgitama taotlejale vestluse eesmärki, nagu märgitakse Mertoni kohtulahendi punktis 55;
2. püüdma saada teavet taotleja üldise tausta kohta, sealhulgas taotleja perekondlike olude ja sündmuste, haridusliku tausta ning taotleja tegevuse kohta paaril eelneval aastal (samuti võib olla oluline etniline ja kultuuriline teave), nagu märgitakse Mertoni kohtulahendi punktis 37;
3. hindama taotleja usutavust ja esitama selle väljaselgitamiseks küsimusi, kui on põhjust kahelda taotleja ütluses oma vanuse kohta, nagu märgitakse Mertoni kohtulahendi punktis 37;

⁽⁴⁴⁾ Mertoni kohtulahendi nõuetele vastavust kasutatakse sageli selleks, et kirjeldada, kas vanuse hindamine on kohtupraktikaga kooskõlas. Kohalikele ametiasutustele ei ole ette kirjutatud, kuidas vanust hinnata, samas andis kohus kohalikele asutustele suunised kohtulahendis, mis hõlmas Mertoni linnaosa valitsust (B v. London Borough of Merton (2003) EW HC 1689 (admin)). Kõik kohalikes asutustes toimuvad vanuse hindamised peavad vastama Mertoni kohtulahendi ja sellele järgneva kohtupraktika nõuetele.

4. anda taotlejale võimalus selgitada vasturääkivusi oma jutus või mis tahes asjaoludes, mis mõjutavad ebasoodsalt tema usutavust; seda oleks parem teha nii kiiresti kui võimalik, kui küsimused on värskest meeles, nagu märgitakse järgmistes dokumentides:

- Mertoni kohtulahend, punkt 55,
- *R (FZ) v London Borough of Croydon* (2011) EWCA Civ 59, punkt 20,
- *R (NA) v London Borough of Croydon* (2009) EWHC 2357 (admin), punkt 52;

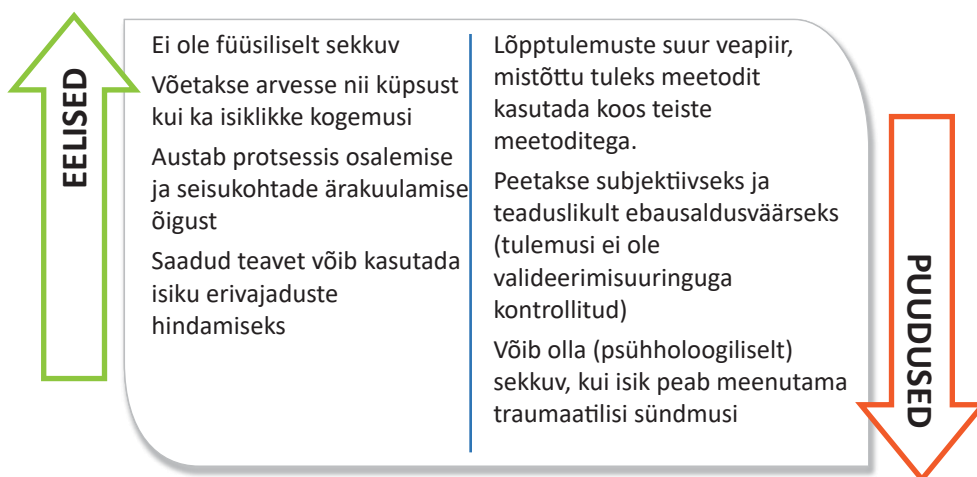
5. pidama meeles, et juhtumid on erinevad ja ühes juhtumis nõutav uurimistase ei pruugi olla teise juhtumi korral vajalik, nagu märgitakse Mertoni kohtulahendi punktis 50.

Ühendkuningriigi lastekaitseteenistuste direktorite liit (ADCS) on heaks kiitnud järgmised vanuse hindamise suunised sotsiaaltöötajatele.

http://adcs.org.uk/assets/documentation/Age_Assessment_Guidance_2015_Final.pdf

http://adcs.org.uk/assets/documentation/information_sharing_proforma_april_2015.doc

Lühikokkuvõtte on internetiaadressil [http:// www.makeitlooknice.co.uk/adcs/age-assessment-guidance/index.html](http://www.makeitlooknice.co.uk/adcs/age-assessment-guidance/index.html)

Peamised järeldused EL+ riikide tavade kohta

11 EL+ riiki võivad kasutada taotleja vanuse hindamiseks sotsiaaltöötajate teadmisi. Samuti näitasid tulemused, et kuues EL+ riigis korraldatakse vanuse hindamiseks psühholoogilisi vestlusi, mida kajastati eelmises väljaandes (ühes riigis kasutatakse seda meetodit inimkaubanduse ohvritel).

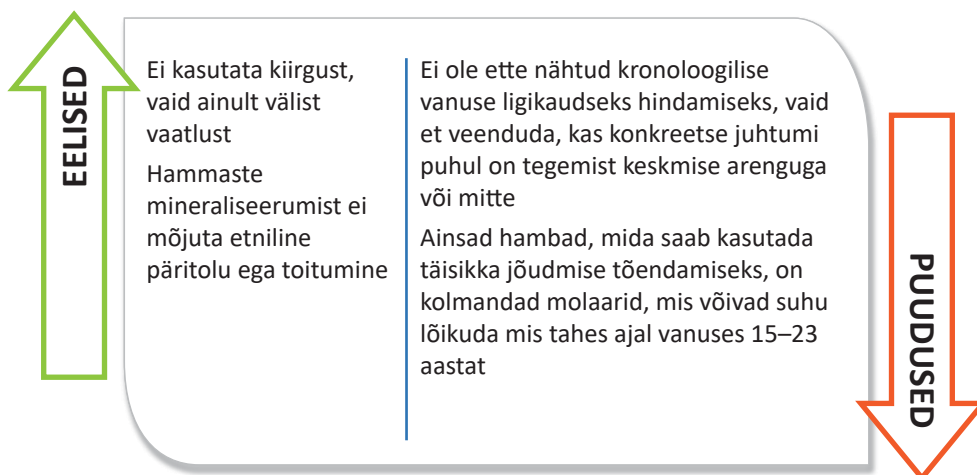
Lisateave on käesoleva dokumendi IV lisas.

B. Meditsiinilised uurimismeetodid (kiirgusvabad)

1. Hammaste vaatlus

Käesolev meetod hõlmab visuaalset vaatlust, et määrata kindlaks hammaste arengutase, ja seejuures ei kasutata röntgenuuringut. Vastava väljaõppe saanud hambaarst võrdleb taotleja hammaste arengut tunnustatud hammaste lõikumise skeemis või võrdlusnäitajates esitatud arenguetaappidega ja määrab

kindlaks võimaliku vanusevahemiku. Uuringutes kaldutakse käsitlema kas 3–16 aasta vanuste laste hammaste arengut või 15–23aastaste tarkusehammaste arengut ⁽⁴⁵⁾.

Peamised järeldused EL+ riikide tavade kohta

16 EL+ riiki kasutavad hammaste vaatlust vanuse hindamise meetodina.

Lisateave on käesoleva dokumendi IV lisas.

2. Magnetresonantsuuring

Magnetresonantsuuringu ehk magnetresonantstomograafia (MRT) puhul kasutatakse tugevat magnetvälja, keerulist arvutisüsteemi ja raadiolaineid, et saada täpseid ja üksikasjalikke ülesvõtteid elunditest ja kudetest, luudest ja muudest siseelunditest. Erinevalt röntgenikiirgusest või kompuutertomograafiast (KT) on MRT-seadmed kiirgusvabad.

MRT-seadme magnetvälja tugevust nimetatakse väljatugevuseks ja selle mõõtühik on tesla (T). Seadmeid on kahte tüüpi: väljatugevusega 1 T ja 1,5 T (tavaliselt laialdaselt kasutusel ja odavamad) ja väljatugevusega 3 T (kallimad ja seega vähem kasutusel). Suurem väljatugevus tähendab, et seade on tugevama magnetiga ja suudab genereerida üksikasjalikumaid kujutisi lühema aja jooksul. Sõltuvalt mitmest tegurist, näiteks kuvatavate kujutiste tüübist (keha ristlõiked), kasutatava tehnoloogia liigist (tugeva magnetväljaga või lahtine või lahtine ja püstine MRT-seade), MRT-uuringu soovitud tulemusest ja sellest, kas patsient liigutab, kestab MRT-uuring tavaliselt vähem kui 10 minutit kuni üks tund.

George et al. ⁽⁴⁶⁾ sõnusi paistavad luud röntgeniülesvõtetel suuremal määral konsolideerunud kui MRT-kujutistel. Seega annaks MRT-uuring tulemuseks veidi madalama ligikaudse vanuse kui lihtsalt röntgenuuring. See tulemus on vastuvõetav, sest see ei ole taotlejale kahjulik.

Eelnevalt tuleb uurida isiku tausta. MRT-uuringud ei pruugi sobida kõigile patsientidele, näiteks taotlejatele, kellel on südamestimulaator, tätoveering või metallimplantaat või vajadus muude eriliste ettevaatusabinõude järele, mis tulenevad seadme magnetväljast.

⁽⁴⁵⁾ Lisateave: UNICEF, *Age assessment practices: a literature review and annotated bibliography*, 2010; SCEP, *Position paper on age assessment in the context of separated children in Europe*, 2012; Norwegian Computing Centre, *Age estimation in youths and young adults*, 2012; Baccetti, T., Franchi, L. ja McNamara, J.A. (Jr), „The cervical vertebral maturation (CVM) method for the assessment of optimal treatment timing in Dentofacial orthopaedics“, *ScienceDirect*, 2005, kd 11, nr 3, lk 119–129; Cameriere, R., Ferrante, L. ja Cingolani, M., „Age estimation in children by measurement of open apices in teeth“, *PubMed*, 2005, kd 120, nr 1, lk 49–52.

⁽⁴⁶⁾ George, J., Nagendran, J. ja Azmi, K., „Comparison study of growth plate fusion using MRI versus plain radiographs as used in age determination for exclusion of overaged football players“, *Br J Sports Med*, 2012, kd 46, nr 4, lk 273–278, doi:10.1136/bjism.2010.074948

Kuna taotlejad peavad kaua kõval pinnal liikumatult püsima ning masinast kuulub valju koputamist, tekitab protseduur kinnist ruumi pelgavates patsientides ja lastes tavaliselt ärevust, kui seda tehakse traditsioonilises silindrilises seadmes. Selle probleemi lahendamiseks võib kasutada avatud MRT-seadmeid.

Kämbla-/randmeluud: traditsioonilise lähenemise aluseks on vanuse hindamine röntgeniülesvõtete põhjal. Samas on tehtud katseid, kus on kasutatud alternatiivseid kujutismeetodeid, nagu randmeluude MRT (näiteks jalgpallimängijate vanuse hindamiseks turniiridel, kus on vanus oluline). Välja on töötatud kuueastmeline konsolideerumise süsteem (Dvorak, 2007) ⁽⁴⁷⁾. Teises jalgpallurite uuringus, mille tegi Rahvusvaheline Jalgpalliliit (FIFA), võrreldi samal isikul samal päeval MRT-uuringu ja röntgenuuringuga tehtud randmeülesvõtteid ⁽⁴⁸⁾.

Hiljutised uuringud on selle meetodi väärtust kinnitanud ning viitavad tugevale korrelatsioonile MRT-uuringuga tuvastatud arengustaadiumi ja kronoloogilise vanuse vahel; samas on soovitatav kasutada MRT-uuringu kõrval ka muid meetodeid, et tulemused oleksid täpsemad ⁽⁴⁹⁾.

Kuna hinnatava isiku sugu võib mõjutada meetodi veapiiri, ⁽⁵⁰⁾ on taotleja sugu tegur, mida tuleb meetodi valimisel arvesse võtta.

Hiljutine areng on seotud luude vanuse automaatse määramisega, mille puhul võetakse aluseks meditsiiniline kuvamine ja masinõpe. Selline areng on muutnud piltide arengustaadiumidesse liigitamise lihtsamaks ning vähendanud *vaatlejatevahelisi* ja *vaatlejatesiseseid* erinevusi (määratlused on 1. lisan „Sõnastik“).

Põlv: aluseks on kasvuplaadi konsolideerumine põlveliigese väljaarenemisel.

Põlve jaoks töötati välja MRT arengustaadiumide süsteem (Dedouit, 2012) ⁽⁵¹⁾. Meetodi usaldusväärsust ja kehtivust vanuse hindamisel hinnati 10–30aastaste vanuserühmas ja selle aluseks on viieastmeline süsteem. Aruanne näitab tugevat korrelatsiooni vanusega ning vaatlejate arvamuste ja ühe vaatleja arvamuste olulist lahknevust, kuid selle lähenemisi kontrollimiseks on tarvis lisauuringuid.

Näide praktikast

SE – Rootsi kasutab saatjata laste vanuse hindamisel praegu põlveliigeste MRT-uuringut koos tarkusehammaste röntgenuuringuga. Arstliku läbivaatuse vanuse hindamiseks teostab Rootsi riiklik kohtumeditiiniamet ja see hõlmab kahte uuringut. Esimene on tarkusehammaste panoraamröntgen ning teine on põlve magnetresonantstomograafia. Mõlemad läbivaatused on suunatud vanusele kuni 18 aastat. Ülesvõtteid analüüsivad kaks sõltumatut hambaarsti või radioloogi, kes peaksid vastastikku kokku leppima kasvupiirkonna arengustaadiumis, et kohtuarstil oleks analüüside põhjal võimalik anda vanusele veenev lõplik hinnang. Tegemist on tervikliku kaitsemehhanismiga, mis väljendab kahtluse taotleja kasuks tõlgendamise põhimõtet.

Hinnates seda, kas taotleja vanus on üle 18 aasta, on samuti vaja, et hambajuur oleks lõplikult väljaarenenud, kuigi selle arengustaadiumini jõutakse pigem 1–2 aastat pärast 18aastaseks saamist. Põlve MRT-uuringuga uuritakse kasvupiirkonna sama arengustaadiumi (1–2 aastat pärast 18aastaseks saamist). Tegemist on lisatagatistega, et tõlgendada kahtlusi vajadusel paremini taotleja kasuks.

Rangluud: on tehtud katseid, kasutades rangluude neljaetapilist hindamissüsteemi. Need on näidanud, et vanuse hindamine on võimalik, kuid vaja on MRT-põhiseid võrdlusuuringuid. Hiljutised uuringud on näidanud positiivset korrelatsiooni MRT-uuringuga tuvastatud arengustaadiumide ja kronoloogilise

⁽⁴⁷⁾ Dvorak, J. ja George, J., „Age determination by magnetic resonance imaging of the wrist in adolescent male football players“, *British Journal of Sports Medicine*, 2007, kd 41, nr 1, lk 45–52.

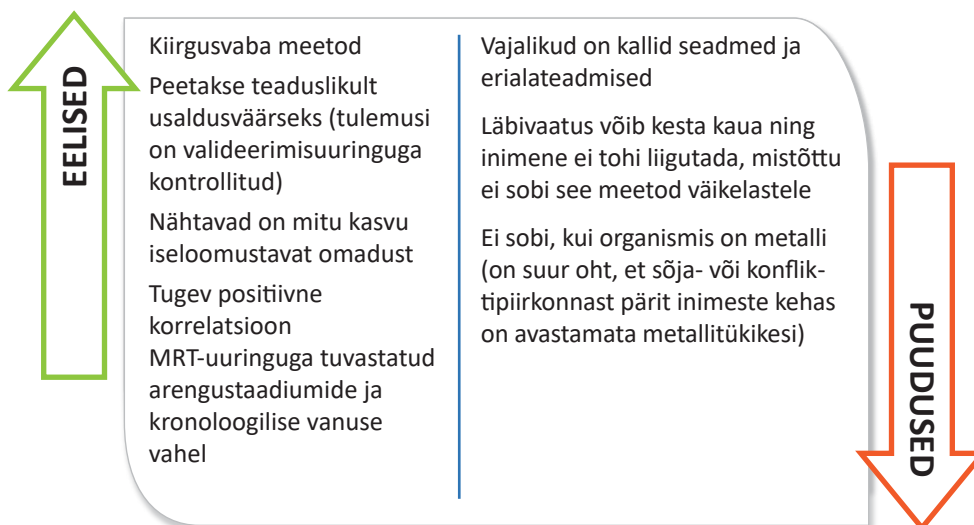
⁽⁴⁸⁾ Ibid.

⁽⁴⁹⁾ Serin, J., Rérolle, C., Pucheux, J., Dedouit, F., Telmon, N., Savall, F. ja Saint-Martin, P., „Contribution of magnetic resonance imaging of the wrist and hand to forensic age assessment“, *International Journal of Legal Medicine*, 2016.

⁽⁵⁰⁾ Tscholl, P.M., Junge, A., Dvorak, J. ja Zubler, V., „MRI of the wrist is not recommended for age determination in female football players of U-16/U-17 competitions“, *Scand J Med Sci Sports*, 2015, doi:10.1111/sms.12461

⁽⁵¹⁾ Dedouit, F. ja Auriol, „Age assessment by magnetic resonance imaging of the knee: a preliminary study“, *Forensic Science International*, 2012, lk 217–232.

vanuse vahel ⁽⁵²⁾. See meetod nõuaks siiski kogenumaid vaatlejaid kui muud meetodid, sest luustumise algstaadiume võib olla lõppstaadiumidest raske eristada.

3. Ultraheli

Meditsiiniline ultraheliuuring (tuntud ka kui sonograafia või ultrasonograafia) on diagnostiline pildindusmeetod, mis põhineb ultraheli kasutamisel, et näha sisemisi kehastruktuure, nagu kõõlused, lihased, liigesed, veresooned ja siseelundid.

Ultraheli puhul on tegemist kõrgsageduslike, inimesele mittekuldavate helilainetega (> 20 000 Hz). Ultrahelipilt, mida nimetatakse ka *sonogrammiks*, saadakse võngete saatmisel koesse, kasutades andurit. Helivõnked põrkuvad koega, tekitades erineva intensiivsusega kaja sõltuvalt koest. Kaja registreeritakse ja kuvatakse uuringu läbiviijale kujutisena. Seda kiirgusvaba meetodit on testitud vanuse ligikaudseks hindamiseks kämbla- ja randmeluude ⁽⁵³⁾, rangluude ⁽⁵⁴⁾ ja niudeluuharja ⁽⁵⁵⁾ uuringu teel.

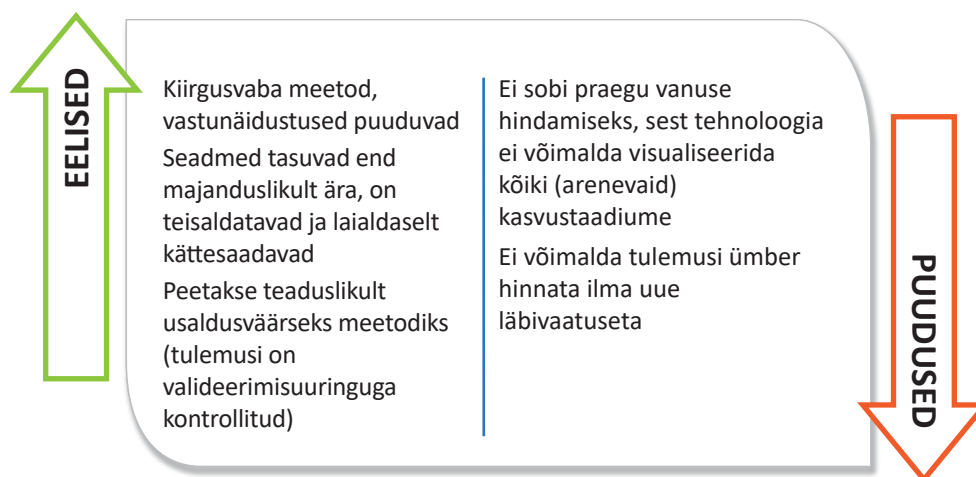
Uuringutes jõuti järeldusele, et ultraheli hindamist **ei tohiks veel pidada piisavaks asendusmeetodiks luu vanuse hindamisel**, sest kasvustaadiumid ei ole alati nähtavad.

⁽⁵²⁾ 1. Hillewig, E., Degroote, J., Van der Paelt, T., Visscher, A., Vandemaele, P., Lutin, B., D'Hooghe, L., Vandriessche, V., Piette, M. ja Verstraete, K., „Magnetic resonance imaging of the sternal extremity of the clavicle in forensic age estimation: towards more sound age estimates“, *Int J Legal Med.*, 2013, kd 127, nr 3, lk 677–689, doi:10.1007/s00414-012-0798-z 2. Hillewig, E., De Tobel, J., Cuhe, O., Vandemaele, P., Piette, M. ja Verstraete, K., „Magnetic resonance imaging of the medial extremity of the clavicle in forensic bone age determination: a new four-minute approach“, *Eur Radiol.*, 2011, kd 21, nr 4, lk 757–767, doi:10.1007/s00330-010-1978-1

⁽⁵³⁾ Mentzel, H.J., Vilser, C., Eulenstein, M., Schwartz, T., Vogt, S., Böttcher, J., Yaniv, I., Tsoref, L., Kauf, E. ja Kaiser, W.A., „Assessment of skeletal age at the wrist in children with a new ultrasound device“, *Pediatr Radiol.*, 2005., kd 35, nr 4, lk 429–433; Khan, K.M., Miller, B.S., Hoggard, E., Somani, A. ja Sarafoglou, K., „Application of ultrasound for bone age estimation in clinical practice“, *J Pediatr.*, 2009, kd 152, nr 2, lk 243–247, doi:10.1016/j.jpeds.2008.08.018

⁽⁵⁴⁾ Quirnbach, F., Ramsthaler, F. ja Verhoff, M.A., „Evaluation of the ossification of the medial clavicular epiphysis with a digital ultrasonic system to determine the age threshold of 21 years“, *Int J Legal Med.*, 2009, kd 123, nr 3, lk 241–245, doi: 10.1007/s00414-009-0335-x; Schulz, R., Zwiesigk, P., Schiborr, M., Schmidt, S. ja Schmeling, A., „Ultrasound studies on the time course of clavicular ossification“, *Int J Legal Med.*, 2008, kd 122, nr 2, lk 163–167, doi: 10.1007/s00414-007-0220-4

⁽⁵⁵⁾ Schmidt, S., Schmeling, A., Zwiesigk, P., Pfeiffer, H. ja Schulz, R., „Sonographic evaluation of apophyseal ossification of the iliac crest in forensic age diagnostics in living individuals“, *Int J Legal Med.*, 2011, kd 125, nr 2, lk 271–276, doi: 10.1007/s00414-011-0554-9

Peamised järeldused EL+ riikide tavade kohta

Ükski EL+ riik ei ole teatanud ultraheli või sonograafia kasutamisest vanuse hindamisel.

Lisateave on käesoleva dokumendi IV lisas.

4. Füüsilise arengu hindamine

Füüsilise arengu hindamisel võrreldakse üksikisikute või inimrühma pikkust, kaalu ja nahka kontrollväärtustega. Sõltuvalt EL+ riigi tavadest võib füüsilise arengu hindamine hõlmata üldfüüsilist läbivaatust, et kirjeldada haigustunnuseid, mis võivad arengukiirust mõjutada ⁽⁵⁶⁾.

Kui see hõlmab suguküpsuse nähtavate tunnuste mõõtmist ja hindamist, nimetatakse seda ka **suguküpsuse vaatlemiseks**.

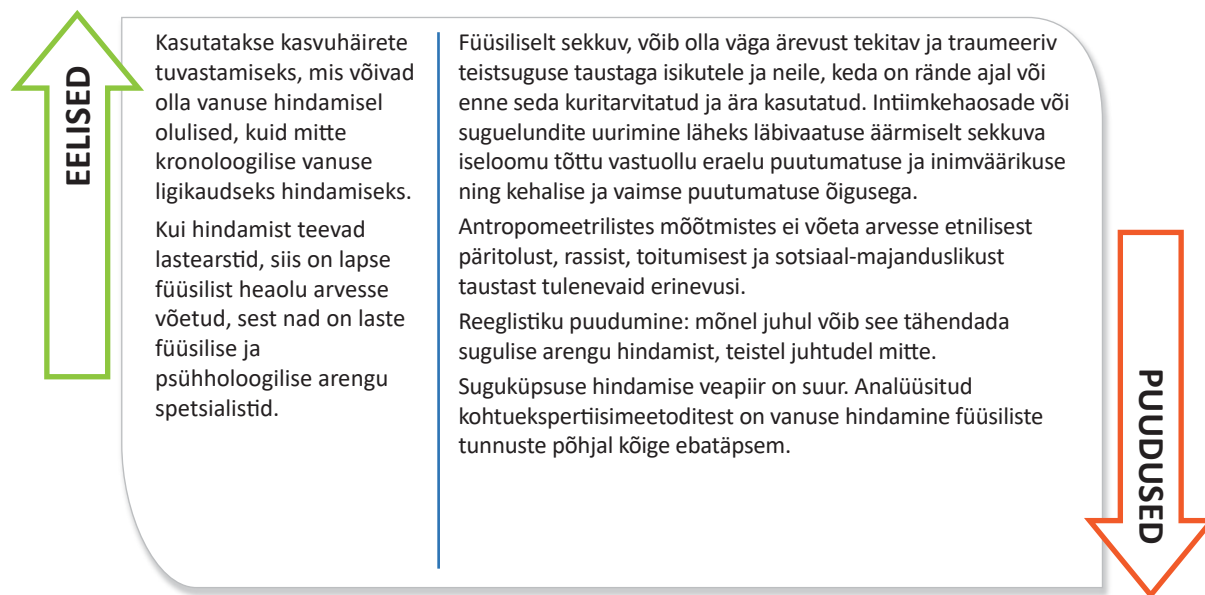
- Poistel kontrollitakse peenise ja munandite arengut, häbemekarvu, kaenlaaluseid karvu, habemekasvu ja kõrisõlme suurenemist.
- Tüdrukute puhul keskendutakse uuringus rindade arengule, häbemekarvadele, kaenlaalustele karvadele ja puusade kujule. Keskmiselt saavutavad tüdrukud täieliku suguküpsuse 16aastaselt ja poisid 17aastaselt ⁽⁵⁷⁾.

Olenevalt konkreetse EL+ riigi praktikast ja seal tehtavatest uuringutest võib lisaks lastearstile kaasata ka teisi arste, näiteks günekoloogi.

 Nagu on kajastatud lõplikes soovitusetes ja suunistes, leiab EASO, et ühelgi juhul ei tohiks kasutada meetodeid, mis eeldaksid alasti võtmist või suguelundite vaatlemist suguküpsuse hindamiseks.

⁽⁵⁶⁾ Lisateave: UNICEF, *Age assessment practices: a literature review and annotated bibliography*, 2011; SCEPT, *Position paper on age assessment in the context of separated children in Europe*, 2012; Norwegian Computing Centre, *Age estimation in youths and young adults*, 2012; Professor Sir Al Aynsley-Green Kt., *The assessment of age in undocumented migrants*, 2011.

⁽⁵⁷⁾ Lisateave: SCEPT, *Position paper on age assessment in the context of separated children in Europe*, 2012; UNICEF, *Age assessment practices: a literature review and annotated bibliography*; Schmeling et al., „Forensic age estimation in unaccompanied minors and young living adults“, *Forensic medicine – From old problems to new challenges*, 2011; Schmeling et al., „Age estimation of unaccompanied minors – Part 1. General considerations“, *Forensic Science International*, 2006. Royal College of Paediatrics and Child Health (kuninglik pediatra ja laste tervishoiu kolleegium) on teinud järelduse, et „üldiselt ei ole ühegi antropomeetrilise näitaja alusel võimalik isiku tegelikku vanust prognoosida ja seda ei tohiks teha“ (The King’s Fund and the Royal College of Paediatrics and Child Health, 1999:40).

Peamised järeldused EL+ riikide tavade kohta

11 EL+ riiki on kinnitanud, et nad kasutavad taotleja vanuse hindamiseks füüsilise arengu hindamist. Seitse EL+ riiki kasutavad isiku vanuse hindamiseks suguküpsuse vaatlust.

Lisateave on käesoleva dokumendi IV lisas.

C. Arstiteaduslikud uurimismeetodid (kiirguskoormus)

1. Röntgenuuring

Röntgenuuringu ehk röntgenograafia puhul kasutatakse piiratud kiirguskogust (elektromagnetlaineid), et teha keha sisemusest eri varjundites mustvalgeid ülesvõtteid. Eri koed neelavad eri kiirguskoguseid. Luudes esinev kaltsium neelab röntgenikiiri kõige rohkem, nii et luud on ülesvõttel valget värvi. Rasvkude ja muud pehmed koed neelavad kiiri vähem ja jäävad ülesvõttel halliks. Õhk neelab kiiri kõige vähem, nii et kopsud on ülesvõttel mustad.

Luustiku vanus määratakse luude arengustaadiumi põhjal. Nende uuringutega hinnatakse teatud luude konsolideerumist/väljaarenemist. Röntgenuuringut kasutatakse peamiselt kämbla- ja randmeluude, rangluude, hammaste ja puusaluude ülesvõtete tegemiseks. Kuigi paljud EL+ riigid kasutavad neid meetodeid, ei kohalda nad neid ühtemoodi ning kasutavad sageli erinevaid kombinatsioone ja/või erinevat järjekorda. Selline tavade mitmekesisus on peamiselt tingitud asjaolust, et vanuse hindamise menetlused määratakse suures osas endiselt kindlaks riiklike õigusaktidega, kusjuures menetlused kujunevad välja liikmesriigi kohtupraktika alusel.

Kämbla- ja randmeluude röntgenuuring

Kämbla kuju, luuosade suuruse ning epifüüsi luustumisstaadiumi hindamine kämbla röntgenülesvõtte alusel. Kujutist võrreldakse järgmiste materjalidega.

- Radiograafiline atlas, mis sisaldab vastavas vanuses ja vastavast soost isikute kämbla standardülesvõtteid arengustaadiumi kindlaksmääramiseks. Selle lähenemisviisi puhul on standardiks Greulichi ja Pyle'i atlas. Selle meetodi aluseks oli 1935. aasta uuring, mille eesmärk oli hinnata pigem luulist küpsust kui vanust, ning uuringus ei võetud arvesse rassidevahelisi ega sotsiaal-majanduslikke erinevusi.

- (b) Luud eraldivõetuna (ühe luu meetod): iga luu arengustaadium määratakse eraldi ja seejärel võetakse tulemused kokku, et arvutada üldine küpsusaste. Selle lähenemisviisi puhul kasutatakse peamiselt Tanner-Whitehouse'i süsteemi (väljaanne on ilmunud kolmes trükis). Teine trükk põhineb luulise küpsuse hindamisel ja prognoosimisel, kui pikk isik täiskasvanuna oleks. Kõiki 20 luud võrreldakse eraldivõetuna ülesvõtetega, mis kujutavad vastava luu väljakujunemist. Võrdlusstandardid kehtestati 1950. ja 1960. aastatel. Tütarlapstel on kämbaluud välja arenenud keskmiselt 17 aasta vanuselt, poisid 18aastaselt ⁽⁵⁸⁾.

Kuigi etniline päritolu ei avalda luustumise kiirusele märkimisväärset mõju, on sotsiaal-majanduslik staatus põhiline luustumise kiirust mõjutav tegur. Kõrge sotsiaal-majanduslik staatus kiirendab luustumist, samas kui madal sotsiaal-majanduslik staatus lükkab luustumine edasi. Sellest tulenevalt võib röntgenülesvõtete standardite kohaldamine madalama sotsiaal-majandusliku staatusesega isikutele kaasa tuua olukorra, et isik hinnatakse tegelikust vanusest nooremaks. Seda peetakse vastuvõetavaks, sest seeläbi ei avaldata uuritavale isikule kahjulikku mõju ⁽⁵⁹⁾.

Rangluude röntgenuuring

Selle meetodiga hinnatakse rangluude konsolideerumist. Täiskasvanutel on mõlemad rangluud konsolideerunud. Tavapäraistes liigitussüsteemides eristatakse nelja arengustaadiumi; viimane staadium on jaotatud omakorda kaheks staadiumiks. (Kui konsolideerumine on täielik ja liitumiskoht on nähtav, võib naiste puhul eeldada, et isik on vähemalt 20aastane ja meeste puhul vähemalt 21aastane.) Rangluude täielikku konsolideerumist, nii et liitumiskohta ei ole enam näha, on täheldatud kõige varem 26aastaste isikutel, olenemata soost ⁽⁶⁰⁾.

Hammaste röntgenuuring

Meetod kujutab endast hammaste panoraamröntgenülesvõtte uurimist. Luulist arengut mõõdetakse lapseas hammaste lõikumises ja ehituses toimuvate järkjärguliste muutuste põhjal. 16–20 aasta vanuseks on kõik hambad täielikult välja kujunenud, v.a kolmandad molaarid (tarkusehambad). Selles staadiumis on kolmanda molaari krooni ja juure arengus väga suured erinevused.

Kasutusel on kaks põhimeetodit:

- (a) Gleiser ja Hunt (1955) ⁽⁶¹⁾ kirjeldavad hammaste arengut 15 etapis;
(b) Demirjian (1973) ⁽⁶²⁾ kirjeldab hammaste arengut kaheksas etapis, kus hammaste igale arengufaasile antakse punkte vastavalt statistilisele mudelile ⁽⁶³⁾.

Kolmandad molaarid lõikuvad ja mineraliseeruvad mustanahalistel aafriklastel kiiremini kui eurooplastel; seevastu asiaadid arenevad selles suhtes suhteliselt aeglasemalt. Seepärast tuleks vanuse ligikaudsel määramisel kasutada kolmandate molaaride arengu hindamisel konkreetsetele inimrühmadele suunatud võrdlusuuringuid ⁽⁶⁴⁾.

⁽⁵⁸⁾ Lisateave: Tanner, J.M. et al., „Reliability and validity of computer-assisted estimates of Tanner-Whitehouse skeletal maturity (CASAS): comparison with the manual method“, *Karger*, 1994, kd 42, nr 6; Frisch, H. et al., „Computer-aided estimation of skeletal age and comparison with bone age evaluations by the method of Greulich-Pyle and Tanner-Whitehouse“, *Pediatric Radiology*, 1996, kd 26, nr 3, lk 226–231; Gertych, A. et al., „Bone age assessment of children using a digital hand atlas“, *Computerised Medical Imaging and Graphics*, 2007, kd 31, nr 4-5, lk 322–331.

⁽⁵⁹⁾ Schmeling, A., Garamendi, P.M., Prieto, J.L. ja Landa, M.I., „Forensic age estimation in unaccompanied minors and young living adults“, *Forensic medicine – From old problems to new challenges*, Professor Duarte Nuno Vieira (toim.), *InTech*, 2011.

⁽⁶⁰⁾ Lisateave: Schmeling, A. et al., „Studies on the time-frame for ossification of the medial clavicular epiphyseal cartilage in conventional radiography“, *International Journal of Legal Medicine*, 2004, kd 118, nr 1, lk 5–8.

⁽⁶¹⁾ Gleiser, I. ja Hunt, E.E., „The permanent mandibular first molar: its calcification, eruption and decay“, *Am. J. Phys. Anthropol.*, 1955, kd 13, lk 253–283, doi:10.1002/ajpa.1330130206

⁽⁶²⁾ Demirjian, A., Goldstein, H. ja Tanner, J.M., „A new system of dental age assessment“, *Human Biology*, 1973, kd 45, nr 2, lk 211–227.

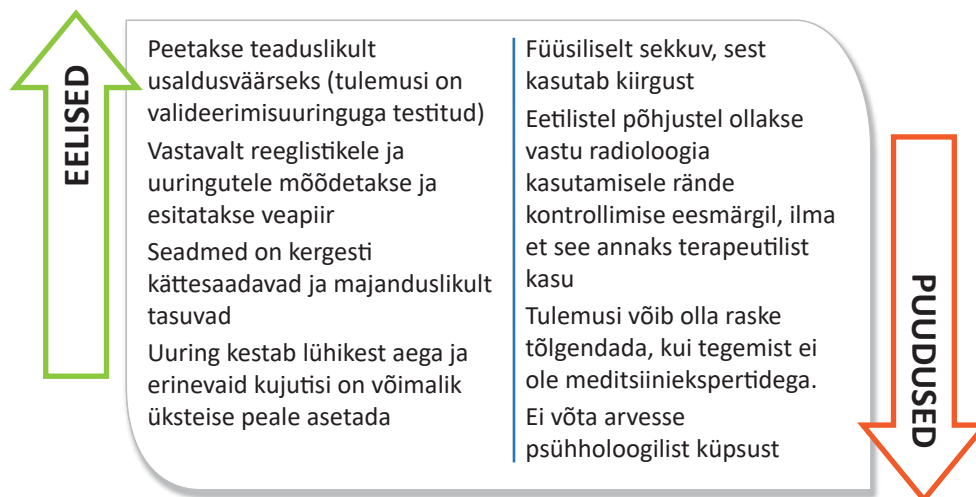
⁽⁶³⁾ Lisateave: (al n.d.), „Assessment of dental maturity of Brazilian children age 6 to 14 years using Demirjian's method“, *Int J Paediatr Dent*, 2002, kd 12, nr 6, lk 423–428; Liversidge, H.M., „The assessment and interpretation of Demirjian, Goldstein and Tanner's dental maturity“, *Ann Hum Biol.*, 2012, kd 39, nr 5, lk 412–431, doi:10.3109/03014460.2012.716080

⁽⁶⁴⁾ Olze, A., Schmeling, A., Taniguchi, M., Maeda, H., van Niekerk, P., Wernecke, K-D. ja Geserick, G., „Forensic age estimation in living subjects: the ethnic factor in wisdom tooth mineralization“, *Int J Legal Med*, 2004, kd 118, lk 170–173; Olze, A., van Niekerk, P., Ishikawa, T., Zhu, B.L., Schulz, R., Maeda, H. ja Schmeling, A., „Comparative study on the effect of ethnicity on wisdom tooth eruption“, *Int J Legal Med*, 2007, kd 121, lk 445–448.

Kuigi erinevused on suured, kinnitatakse mitmes uuringus, et kolmanda molaari areng on tõenäoliselt parim viis täiskasvanu eristamiseks lapsest ning see peaks olema üks enim kasutatavaid hilisteismeliste vanuse hindamise meetodeid.

Vaagnaluu röntgenuuring

Et täiskasvanuikka jõudmisel muutub luude asend, ⁽⁶⁵⁾ saab luustiku vanuse kindlaks määrata selle alusel, kas teatavad vaagnaluud on nähtavale ilmunud.

Peamised järeldused EL+ riikide tavade kohta

Arstlikest läbivaatustest kasutatakse EU+ riikides kõige sagedamini kämbla röntgenuuringut. 23 vastajat kinnitas, et nende territooriumil kasutatakse seda meetodit.

Teine levinuim meetod vastajate seas (19 jaatavat vastust) on hammaste röntgenuuring.

Kolmandaks kasutab 12 EU+ riiki rangluude röntgenuuringut.

Lisaks on kolm EL+ riiki nimetanud alternatiivse meetodina vaagnaluu röntgenuuringut, mida protsessis vahel kasutatakse.

Näiteid praktikast

FI – arstliku läbivaatuse taotleja vanuse määramiseks teeb Helsingi ülikooli kohtumediitsiini osakond politsei, piirivalve või Soome sisserändeameti taotlusel. Meetoditena kasutatakse hammaste vaatlust, kämbla- ja randmeluude ning hammaste röntgenuuringut. Kaks eksperti koostavad ühishinnangu. Vähemalt üks ekspert on Helsingi Ülikooli kohtumediitsiini osakonna töötaja. Ekspert võib olla tunnustatud arst või hambaarst, kellel on vajalik pädevus.

NL – arstliku läbivaatuse käigus ei üritata teha kindlaks taotleja vanust, vaid see on üksnes täiskasvanuea ja võimaliku alaealisuse eristamiseks. Seda silmas pidades analüüsitakse kämbla-/randmeluude röntgeniülesvõtet. Kui randmeluud ei ole täielikult konsolideerunud, lõpetatakse läbivaatus ja taotleja loetakse alaealiseks. Kui need on täielikult konsolideerunud, tehakse lisaks kolm rangluu röntgeniülesvõtet. Kaks sõltumatut radioloogi peavad eraldi jõudma järeldusele, et mõlemad rangluud on konsolideerunud. Lisaekspert (kohtuantropoloog) kogub kokku radioloogide järeldused ning teeb nende põhjal otsuse. Kui

⁽⁶⁵⁾ Lisateave: Schmeling, A. et al., „Age estimation of unaccompanied minors — Part 1. General considerations“, *Forensic Science International*, 2006; Schmidt, S. et al., „Sonographic evaluation of apophyseal ossification of the iliac crest in forensic age diagnostics in living individuals“, *International Journal of Legal Medicine*, 2011.

radioloogide aruannete tulemused on ebaselged või nad on eriarvamusel, loetakse taotleja alaealiseks. Otsust saab edasi kaevata.

Mõned lisakaalutlused

MRT, röntgenuuring ja kompuutertomograafia (KT) on erinevad meetodid, mida kasutatakse luukasvu kujutiste salvestamiseks. Ülesvõtteid võrreldakse võrdlusuuringutega, et teha kindlaks, mis kasvustaadiumile kujutis vastab, ning leida selle staadiumiga seotud vanusevahemik.

MRT

- Kasutatakse tugevat magnetvälja, keerulist arvutisüsteemi ja raadiolaineid, et saada täpseid ja üksikasjalikke ülesvõtteid elunditest ja kudedest, luudest ja muudest siseelunditest. Ristlõikelise kujutise tekitamiseks kasutab MRT magnetvälja ja elektromagnetlainete sagedusi.
- Sobilik ülesvõtete tegemiseks elunditest, pehmetest kudedest ja kehasisestest struktuuridest.
- Kiirgusvaba.

Röntgenuuring

- Röntgenuuringutel kasutatakse piiratud koguses kiirgust, mis läbib keha, et teha üksainus ülesvõtte uuritava isiku kehast.
- Tihedad objektid, näiteks luud, blokeerivad kiirguse ja on röntgenülesvõttel valged.
- Kasutatakse kiirgust.

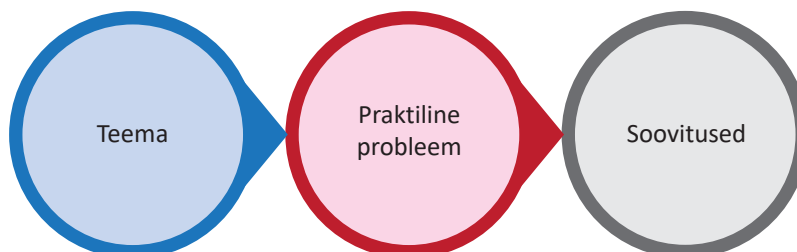
KT

- Läbivaatus, mis ühendab röntgenikiired ja arvutid, et mitme nurga alt tehtud röntgeniülesvõtete abil saada keha kolmemõõtmelised ristlõikevaated.
- Sobivad ülesvõtete tegemiseks üheaegselt nii luudest, pehmetest kudedest kui ka veresoontest. Radioloog saab üksikasjalikku teavet luustruktuuride või vigastuste kohta. Kiirguskoormuse tõttu ei ole kompuutertomograafia soovitatav rasedatele või lastele, v.a juhul, kui see on hädavajalik.

Teine oluline tegur, mida tuleb arvesse võtta, on viimased suundumused röntgen- või MRT-ülesvõtete arvuti abil tõlgendamises. Tarkvara eesmärk on vähendada ühe vaatleja ja vaatlejate (hindajate) saadud tulemuste kõrvalekaldumist, et sama ülesvõtet liigitataks ühtmoodi, hoolimata võimalikest eksimustest, mis on seotud ühe vaatlejaga (sama vaatleja hindab sama ülesvõtet eri aegadel) või vaatlejatega (erinevad vaatlejad hindavad sama ülesvõtet).

5. peatükk Lõplikud soovitus

Lõplike soovitude eesmärk ei ole teha kokkuvõtte 2. ja 3. peatüki menetluslikke tagatise käsitlevatest suunistest, vaid esitada konkreetseid lahendusi vanuse hindamise käigus tekkinud praktilistele probleemidele. Seda arvesse võttes on soovitus rühmitatud teema ja praktilise probleemi alusel, millele lahendust pakutakse.

EASO peamised soovitus

A.	Teema	Lapse parimate huvide kaitsmine praktikas
	<p>Praktiline probleem</p> <p>EASO soovitus</p>	<p>Põhimõtte ebaühtlane rakendamine kogu EL+ territooriumil</p> <ol style="list-style-type: none"> Teostada parimate huvide hindamine tagamaks, et konkreetne vanuse hindamise protsess, mida tahetakse kasutada, vastab taotleja konkreetsetele asjaoludele ning oodatav tulemus tuleb protsessile kasuks ega ole lapsele kahjulik. Parimate huvide hindamisel tuleb kontrollida, et kõik tagatised on paigas ja järgitakse lapse parimate huvide kaitse põhimõtet: <ul style="list-style-type: none"> ametisse on määratud kvalifitseeritud, sõltumatu esindaja ja/või eestkostja, kes tegutseb lapse parimates huvides ja teostab tema nimel õigus- ja teovõimet; menetlus on lapsesõbralikud ja neid viivad läbi kvalifitseeritud spetsialistid; antakse regulaarset eakohast teavet protsessi kohta, samuti selle mõju ja keeldumisõiguse kohta; seda tehakse lihtsas keeles ja kultuuritausta arvestades; järelevalve all võib kasutada kultuurilist vahendamist; taotleja seisukohti kogutakse ja võetakse arvesse vastavalt tema vanusele ja küpsusele; kahtlusi tõlgendatakse taotleja kasuks nii enne protsessi, selle ajal ja pärast seda, kuni on saadud veenvad tulemused; teadlik nõusolek on saadud vähemalt arstlike läbivaatuste jaoks, õigust arstlikust läbivaatusest keelduda austatakse ja keeldumise põhjused vaadatakse läbi; eelkõige soovitatakse lapse ja vajadusel eestkostja nõusolek dokumenteerida (kirjalikult ja muul viisil); arvesse võetakse konfidentsiaalsust, andmekaitset ja turvalisust; valitakse kõige vähem sekkuv meetod, millega tagatakse, et järkjärgulisel rakendamisel alustatakse kõige vähem sekkuvast protsessist; valitakse kõige täpsem meetod ja veapiir dokumenteeritakse; kättesaadav on tõhus õiguskaitsevahend.

B.	Teema	Hindamise ajend ja vajalikkus
	Praktiline probleem	Vanuse hindamise vajadust tuleks õigustada ja põhjendada tõsiste kahtluste korral
	<i>EASO soovitus</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vanuse hindamine ei tohiks olla tavapärane praktika. Konkreetse vanuse hindamise protsessi vajadust ja sellest tulenevat kasu tuleb hinnata ja dokumenteerida. 2. Enne, kui otsustatakse läbi viia vanuse hindamine, tuleb ammendada kõik kättesaadavad teabeallikad. 3. Kõiki tõendeid tuleb kaaluda koos paljude muude teguritega (füüsilised, psühholoogilised, arengualased, keskkonna- ja kultuuritegurid, sugu), et ennetada vajadust hilisema vanuse hindamise järele. 4. Kui taotleja vanuse osas on kahtlusi, tuleb eeldada, et taotleja on laps (kahtluste tõlgendamine taotleja kasuks). 5. Taotlejad ei peaks kandma hindamise rahalisi kulutusi.
C.	Teema	Kvalifitseeritud spetsialistid
	Praktiline probleem	Vanuse hindamise spetsialiste ei ole alati saada
	<i>EASO soovitus</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Spetsialistid peaksid olema pädevad mitteainult asjaomasel meetodivaldkonnas, vaid oskama meetodit ka vanuse hindamisel rakendada. Spetsialistid peaksid saama pidevat koolitust meetodi uusimate arengusuundade, lapse õiguste ja selle kohta, kuidas läbivaatust teostada soolist ja kultuuritausta arvestades. 2. Vaidlusalustel juhtudel võib läbivaatust teostav isik suunata juhtumi edasi järelevalvajale või koordineerivale ja valdkonnaülesele komisjonile. 3. Vanuse kindlaksmääramise eest vastutavaid töötajaid tuleks nõuetekohaselt koolitada, et nad mõistaksid tulemusi ja veapiiri.
D.	Teema	Sekkumise ulatus
	Praktiline probleem	<p style="text-align: center;">Eri meetodite sekkumise ulatuse osas ei ole üksmeelt</p> <p style="text-align: center;">Mõni kasutatav meetod on füüsiliselt või psühholoogiliselt sekkuv</p>
	<i>EASO soovitus</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Enne täiendava hindamise tegemist tuleb analüüsida kõigepealt olemasolevaid tõendeid. 2. Kui vanuse hindamist peetakse vajalikuks, tuleks kasutada esmalt mittemeditsiinilisi meetodeid, ja kui kahtlused püsivad, siis meditsiinilisi meetodeid. Sellisel juhul tuleks eelistada kiirgusvabu meetodeid ja kasutada kiirguskoormusega meetodeid ainult viimase abinõuna. 3. Meetodid tuleks valida vastavalt konkreetse juhtumi asjaoludele või vajadustele (sugu, eeldatav vanusevahemik) ning protsessis tuleks arvestada lapse etnilist ja kultuurilist tausta. 4. Vanuse hindamisel ei tohi kasutada meetodeid, millega kaasneb alastivõtmine või suguelundite või intiimkehaosade uurimine, vaatlus või mõõtmine.

E.	Teema	Meetodite ja/või protsessi täpsus
	Praktiline probleem	Ühegi meetodiga ei ole praegu võimalik määrata isiku täpset vanust Veapiiri dokumenteerimine ja tõlgendamine
	<i>EASO soovitus</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kui tekib kahtlus taotleja vanuse suhtes, tuleks tõlgendada kahtlusi taotleja kasuks ja käsitada teda lapsena, kuni saadakse veenvad tulemused. 2. Täpsuse parandamiseks tuleks uurida protsessi käigus psühholoogilise ja füüsilise arengu eri aspekte, nii et otsus põhineks suuremal arvil tõenditel. 3. Kvalifitseeritud ja kogenud spetsialistid peaksid korrapäraselt tõendama oma pädevust ja nad peaksid saama eriväljaõppe kultuurilise mitmekesisuse ja laste erivajaduste teemal. 4. Kui vähegi võimalik, suunatakse keerulised juhtumid edasi pädevale keskusele edasiseks konsulteerimiseks. 5. Aktsepteeritakse taotleja väidetavat vanust, kui see jääb vanuse hindamisel tuvastatud vanusevahemikku. Vastasel juhul tuleb valida vahemiku madalaim vanus. 6. Tunnistatakse veapiiri ja tõlgendatakse kahtlusi taotleja kasuks. 7. Veapiir tuleks dokumenteerida ja lisada tulemuste hulka, mis edastatakse menetlevale ametiasutusele, ning teha kindlaks, et asutus sellest aru saab.
	F.	Teema
	Praktiline probleem	Valdkonnaüleline ja terviklik lähenemisviis ei ole laialdaselt kasutusel
	<i>EASO soovitus</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Valdkonnaüleline protsessi käigus tuleks analüüsida eri aspekte (hinnates nii psühholoogilist kui ka füüsilist arengut ja mitte ainult meditsiiniliste meetodite abil), et suurendada täpsust, nii et otsus põhineks suuremal arvul tõenditel. 2. Eksperte tuleks kaasata arendustegevuse eri aspektidesse ja vanuse hindamise viiside väljatöötamisse nende pädevusvaldkonnas. 3. Mitme meetodi kasutamisel tuleks langetada otsus valdkonnaüleline eksperdirühma järelduste põhjal. 4. Luuakse koordineerimisvahendid valdkonnaüleline lähenemisviisi praktiliseks rakendamiseks.
G.	Teema	Sama taotleja korduv hindamine erinevates EL+ riikides
	Praktiline probleem	Teistes EL+ riikides tehtud vanuse hindamisi alati ei tunnustata
	<i>EASO soovitus</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kui teistes EL+ riikides tehtud vanuse hindamise tulemused on kättesaadavad, tuleb neid tunnustada, et vältida tarbetuid hindamisi, eriti Dublini süsteemi juhtumite puhul. 2. Teisele EL+ riigile edastatud vanuse hindamist käsitlev teave peaks olema täielik, sealhulgas viited kasutatud meetoditele ja lõppjärelduse põhjendused.
H.	Teema	Vanuse hindamisest keeldumine
	Praktiline probleem	Oht, et taotlejat käsitataks automaatselt täiskasvanuna
	<i>EASO soovitus</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tuleks uurida keeldumise põhjusi ja võimalusel hindamist kohandada, et oleks võimalik saada nõusolek. 2. Keeldumise korral ei tohiks automaatselt järeldada, et taotleja on täiskasvanu.
I.	Teema	Tõhus õiguskaitsevahend
	Praktiline probleem	Vanuse hindamise tulemusi ei saa alati halduskorras/kohtulikult läbi vaadata.
	<i>EASO soovitus</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vanuse hindamise otsus tuleks teha enne rahvusvahelise kaitse taotluse kohta otsuse tegemist, sest taotleja käsitlemine täiskasvanuna või lapsena võib mõjutada varjupaigamenetlust. 2. Otsust peaks olema võimalik halduskorras/kohtulikult läbi vaadata.

I LISA. Sõnastik

Sõnastiku eesmärk on aidata tuvastada ja/või arendada ühist arusaamist kõige asjakohasematest mõistetest, mida vanuse hindamisel kasutatakse. Lisaks sisaldab see mõisteid, mida suuniste tekstis kasutatakse, kuigi mida ei ole dokumendis põhjalikumalt käsitletud (nt parimate huvide kindlaksmääramine, tõendamiskohustus jne). Sõnastiku määratlused on mõeldud selleks, et neist saaksid lähtuda vanuse hindamise valdkonnas tegutsejad, nagu EL+ riikide poliitikakujundajad, läbivaatusi teostavad eksperdid, tulemusi hindavad ametnikud ja eksperdirühm või üldiselt muud spetsialistid.

Mõiste	Määratlus	Allikas
Täpsus	<p>Korrektus, tegelikkusele vastavus</p> <p>Määr, kui suures ulatuses vastab mõõtmise tulemus või mõõtmiste alusel antud ligikaudne hinnang mõõdetava omaduse tegelikule väärtusele.</p> <p>Lisateave</p> <p>Ükski vanuse hindamise meetod ei anna täpseid tulemusi isiku kronoloogilise vanuse kohta. Sel põhjusel on eelistermin vanuse hindamine, mitte vanuse kindlaksmääramine.</p> <p>Vanuse hindamise meetodina kasutatavate arstlike läbivaatuste kontekstis peavad võrdlusuuringud vastama teatavatele nõuetele, et neid saaks pidada täpseks:</p> <ul style="list-style-type: none"> - piisavalt suur valim, - katseisikute kontrollitud vanus, - ühtlane vanuseline jaotumine, - liigitamine soo alusel, - läbivaatuse kuupäev, - uuritud omaduste selge määratlus, - meetodika täpne kirjeldus, - vaadeldava üldkogumi geneetilise ja geograafilise päritolu andmed, - isiku sotsiaal-majanduslik staatus ja tervislik seisund, - grupi suurus, - iga uuritud omaduse keskmine või mediaanväärtus ja varieeruvuse näitaja. 	<p>Oxfordi veebisõnaraamat</p> <p>Veebipõhine meditsiinisõnaraamat</p> <p>Schmelting et al., 2011.</p>

Mõiste	Määratlus	Allikas
Vanus	<p>Aeg, kui kaua teatud isik on elanud või asi olemas olnud.</p> <p>Lisateave: käesolevas abivahendis peetakse vanust lapse identiteedi oluliseks osaks, sest lapse õiguste konventsioonis määratletakse lapsepõlve vastavalt vanusele.</p> <p>Kronoloogilist vanust mõõdetakse aastates, kuudes ja päevades alates isiku sünnihetkest.</p> <p>Bioloogiline vanus näitab, millises oma võimaliku eluea punktis isik hetkel asub, mis tähendab, et isik võib olla noorem või vanem kui tema kronoloogiline vanus.</p> <p>Sotsiaalse vanuse määramisel võetakse aluseks isiku rollid, kohustused ja harjumused seoses selle ühiskonna teiste liikmetega, kuhu ta kuulub. Isik võib seega olla vanem või noorem olenevalt sellest, mis määral ta vastab oma ühiskonnas või kultuuris selles vanuseastmes oodatud käitumisele.</p> <p>Psühholoogilise vanuse määramisel võetakse aluseks inimese võime kohaneda muutuvate nõudmistega ja see hõlmab mälu, õppimisvõime, arukuse, oskuste, tunnete, motiivide ja emotsioonide tasandi kohanemisvõimet, mis võimaldab tal oma käitumist kontrollida ja end valitseda.</p>	<p>Oxford online dictionary/age</p> <p>Settersen et al., 1997:240</p> <p>Smith, T. ja Brownlees, L., Unicef, 2011, lk 7–8.</p>
Vanuse hindamine	<p>Protsess, mille käigus püüavad ametiasutused kindlaks teha isiku kronoloogilise vanuse või vanusevahemiku, otsustamaks, kas isik on laps või täiskasvanu.</p>	<p>ÜRO Lapse Õiguste Komitee üldkommentaar nr 6</p> <p>Euroopa rändevõrgustiku sõnastik</p>
Kriminaalvastutusele võtmise (miinimum-) vanus	<p>Vanuse alampiir, millest nooremate laste puhul eeldatakse, et nad ei ole seaduserikkumiseks võimelised.</p>	<p>Lapse õiguste konventsiooni artikli 40 lõige 3</p>
Kahtluste tõlgendamine taotleja kasuks	<p>Õiguslik põhimõte, mis võimaldab ametiasutustel kahtluste korral võtta taotleja ütlusi oluliste faktidena, kui ei ole tõendatud vastupidist.</p> <p>Kui on võimalus, et isik on laps, tuleks teda sellisena kohelda.</p> <p>Kui liikmesriigid kahtlevad ka pärast vanuse hindamist taotleja vanuses, tuleb eeldada, et taotleja on alaealine.</p>	<p>EASO määratlus</p> <p>ÜRO Lapse Õiguste Komitee üldkommentaar nr 6</p> <p>Varjupaigamenetluse direktiivi artikli 25 lõige 5</p>

Mõiste	Määratlus	Allikas
Parimate huvide hindamine	<p>a) Ainulaadne tegevus, mida tuleks teha iga üksikjuhtumi puhul, arvestades iga lapse või lasterühma või üldiselt laste konkreetset olukorda. Need asjaolud on seotud asjaomase lapse või laste isikuomadustega.</p> <p>b) Kõigi selliste tõendite hindamine ja tasakaalustamine, mis on vajalikud konkreetse lapse või lasterühma konkreetsetes olukorras otsuse tegemiseks.</p> <p>c) Käimasolev menetlus, et teha otsus selle kohta, millised vahetud meetmed on konkreetse lapse parimates huvides, nt kaitse- ja hooldusmeetmed. Need on terviklikud ja neid teevad töötajad, kellel on asjakohane erialane pädevus.</p> <p>Lisateave</p> <p>ELi varjupaigaõigustiku kohaselt võtavad liikmesriigid lapse parimate huvide hindamisel eelkõige nõuetekohaselt arvesse järgmist:</p> <p>a) perekonna taasühinemise võimalused;</p> <p>b) alaealise heaolu ja sotsiaalne areng, arvestades eelkõige alaealise tausta;</p> <p>c) ohutus- ja turvalisuskalutlused, eelkõige kui on oht, et alaealine on inimkaubanduse ohver;</p> <p>d) alaealise seisukohad vastavalt tema vanusele ja küpsusele.</p> <p>Parimate huvide hindamise ja parimate huvide kindlaksmääramise mõistet võib mõista osana ühest ja samast protsessist, mis algab põhimõtteliselt niipea, kui avastatakse saatjata või vanematest eraldatud laps, ja lõpeb, kui lapsele on leitud püsiv lahendus olukorras, kus ta on eraldatud ning päritoluriigist või alalisest elukohast ümber asustatud.</p>	<p>a) ja b) ÜRO Lapse Õiguste Komitee üldkommentaar nr 14, 2013</p> <p>(c) ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet, Safe and Sound (Elus & terve)</p> <p>ÜRO Lapse Õiguste Komitee üldkommentaar nr 6, punkt 31.</p> <p>Lapse õiguste konventsiooni artikkel 3 ja artikli 3 lõige 1</p> <p>Vastuvõtutingimuste direktiivi põhjendused 9 ja 22, artikli 2 punkt j ning artikli 23 lõige 2</p> <p>Varjupaigamenetluse direktiivi põhjendus 33 ja artikli 25 lõige 6</p> <p>Miinimumnõuete direktiivi põhjendused 18, 19 ja 38, artikli 20 lõige 5 ja artikkel 31</p> <p>Eurodaci määruse põhjendus 35</p> <p>Dublini määruse põhjendus 13 ja artikkel 6</p> <p>ELi põhiõiguste harta artikkel 24</p>
Lapse parimad huvid	<p>a) on kolmetasandiline mõiste: materiaaõiguslik tasand, õiguse tõlgendamise aluspõhimõtte tasand ja menetlusreegli tasand, mille eesmärk on tagada kõigi lapse õiguste konventsioonis tunnustatud õiguste täielik ja tõhus teostamine ning lapse terviklik areng;</p> <p>b) lapse heaolu, mis hõlmab laiemas tähenduses tema põhilisi materiaalseid, füüsilisi, hariduslikke ja emotsionaalseid vajadusi, samuti vajadust kiindumuse ja turvatunde järele.</p>	<p>(a) ÜRO Lapse Õiguste Komitee üldkommentaar nr 14, 2013</p> <p>(b) ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet, Guidelines on Determining the Best Interests of the Child</p>
Parimate huvide kindlaksmääramine	<p>Ametlik protsess, mis hõlmab rangeid menetluslikke tagatisi, mille eesmärk on määrata kindlaks lapse parimad huvid eriti tähtsate otsuste puhul, mis mõjutavad last ja millel on lapse tulevikule põhimõtteline mõju (st püsivad lahendused), sealhulgas püsiva lahenduse leidmine. Otsuse olulisuse tõttu on lapse huvide kindlaksmääramiseks tarvis, et parimate huvide protsessi käigus kogutaks lapse kohta põhjalikku teavet.</p>	<p>ÜRO Lapse Õiguste Komitee üldkommentaar nr 14, 2013</p> <p>ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet, Safe and Sound (Elus & terve)</p>

Mõiste	Määratlus	Allikas
Tõendamiskoormis või põhjendamiskohustus	<p>Rahvusvahelise kaitse kontekstis on tõendamiskoormis põhimõte, mis ühelt poolt hõlmab taotleja kohustust põhjendada oma taotlust ja teiselt poolt varjupaigaasutusele seatud uurimiskohustust. Selles mõttes on tegemist jagatud tõendamiskoormisega ja kumbki pool toetub koostööpõhimõttele.</p> <p>Sõltuvalt individuaalsetest asjaoludest ja kontekstist võivad ametiasutused võtta endale suurema uurimiskoormuse.</p> <p>Lisateave</p> <p>Kuigi tavaliselt jagatakse tõendamiskoormis täiskasvanud taotleja puhul taotluse läbivaataja ja taotleja vahel, võib läbivaataja olla sunnitud kandma laste taotluste puhul suuremat tõendamiskoormist, eriti kui laps on saatjata. Kui juhtumiga seotud fakte ei ole võimalik kindlaks teha ja/või laps ei ole võimeline oma nõuet selgesti väljendama, peab taotluse läbivaataja tegema otsuse kõigi teadaolevate asjaolude põhjal, mis võib tähendada kahtluste vaba tõlgendamist taotleja kasuks. Ka siis, kui lapse taotluse mõne osa usaldusväärsuses on kahtlusi, tuleks neid tõlgendada lapse kasuks.</p>	<p>EASO tõendite hindamise moodul</p> <p>Varjupaigamenetluse direktiivi põhjendus 25, artikli 12 punkt a, artikli 13 punkt a ja artikli 25 punkt 5, miinimumnõuete direktiivi artikli 4 lõige 1</p> <p>UNHCR, Note on Burden and Standard of Proof in Refugee Claims, 16. detsember 1998. Vt ka UNHCR, The Heart of the Matter — Assessing Credibility when Children Apply for Asylum in the European Union, detsember 2014</p>
Laps/alaealine	Iga alla 18 aasta vanune inimene	<p>Inimkaubanduse vastase võitluse direktiivi artikli 2 lõige 6, vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 2 punkt d, varjupaigamenetluse direktiivi artikli 2 punkt l, miinimumnõuete direktiivi artikli 2 punkt k</p> <p>Dublini III määruse artikli 2 punkt i</p> <p>Perekonna taasühinemise direktiivi artikli 2 punkt f</p> <p>Vastavalt 1989. aastal vastuvõetud ÜRO lapse õiguste konventsiooni artiklile 1</p>
Päritoluriigi teave	Teave, mida liikmesriigi ametiasutused kasutavad rahvusvahelise kaitse taotluse individuaalsel hindamisel, et analüüsida rahvusvahelise kaitse taotlejate päritoluriigis (ja vajadusel transiidiriikides) valitsevat sotsiaal-poliitilist olukorda.	<p>EASO päritoluriigi teabearuanne</p> <p>metoodika, Euroopa rändevõrgustiku sõnastik</p>
Kompuutertomograafia (KT)	Pildindusmeetod, mis kasutab spetsiaalseid röntgeniseadmeid, et saada kehasisestest piirkondadest detailseid kujutisi või ülesvõtteid.	<p>Radiology Info https://www.radiologyinfo.org, Põhja-Ameerika Radioloogiaühingu (Radiological Society of North America, RNA) ja Ameerika Radioloogia Kolleegiumi (American College of Radiology, ACR) arstide väljatöötatud avalik teabeallikas</p>

Mõiste	Määratlus	Allikas
Nõusolek	Teadlik vabatahtlik vaba tahte väljendus. Vanuse hindamiseks on vaja lapse ja tema esindaja või eestkostja nõusolekut, kui tegemist on saatjata või vanematest eraldatud lapsega.	Varjupaigamenetluse direktiivi artikli 25 lõige 5 ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet (UNHCR), <i>Field Handbook for the Implementation of UNHCR BID Guidelines</i> , november 2011
Kultuurivahendajad Eestkostja	Spetsialistid, kellel on põhjalikud teadmised kogukondlikest traditsioonidest ning kes muudavad meetmed kultuuriliselt sobilikumaks ning täidavad lünki kultuuri- ja erialanormide vahel. a) Eestkoste all mõistetakse vastutuse määramist täiskasvanud isikule või organisatsioonile tagamaks, et lapse huvid oleksid täielikult esindatud. b) Eestkostja on sõltumatu isik, kes tagab lapse huvide kaitse ja üldise heaolu ning täiendab sel moel lapse piiratud teovõimet samamoodi nagu lapsevanem (Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti määratlus). Lisateave Eestkostja on peamine menetluslik tagatis, millega tagatakse saatjata või vanematest eraldatud lapse parimate huvide kaitse.	Aluseks on Al-Krenawi, A. ja Graham J.R., 2001. (a) Saatjata ja vanematest eraldatud laste küsimustega tegelev ametkondadevaheline töörühm, <i>Inter-agency guiding principles on unaccompanied and separated children</i> , 2004 (b) ÜRO Lapse Õiguste Komitee üldkommentaari nr 6, 2005 (c) Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet, <i>Vanemliku hoolitsuseta laste eestkoste</i> , 2014
Vaatlejate arvamuste kooskõla	Viitab statistilistele mõõtmistele, millega määratakse kindlaks, kuivõrd sarnased on eri vaatlejate kogutud andmed. Lisateave On oluline, et vaatlejate tähelepanekud langeksid võimalikult suures ulatuses kokku: see tagab katse valiidsuse. Kui hindajate vaatlustulemused üksteisest märkimisväärselt erinevad, ei ole kas mõõtmised või meetodid õiged ning neid on tarvis täpsustada.	Aluseks on võetud Russell K. Schutti raamat <i>Investigating the social world: the process and practice of research</i> , University of Massachusetts Boston, 8. väljaanne, 2015.
Ühe vaatleja arvamuste kooskõla	Vaatleja teeb oma tähelepanekuid eri aegadel, kuid suudab saada järjepidevalt samu tulemusi. Lisateave Näiteks kui arst, keda iseloomustab piisav arvamuste kooskõla, tõlgendab patsiendi röntgen- või meditsiinilist diagnoosimistesti samasuguselt ka mitu nädalat hiljem. Vaatleja arvamuste kooskõla nimetatakse ka hindaja tulemuste usaldusväärsuseks.	Aluseks on võetud Russell K. Schutt'i raamat <i>Investigating the social world: the process and practice of research</i> , University of Massachusetts Boston, 8. väljaanne, 2015.

Mõiste	Määratlus	Allikas
Sekkuv/ invasiivne	<p>Mõistet „invasiivne“ kasutatakse tavaliselt arstlike protseduuride kohta, mille puhul sisestatakse arstiriist või muu ese kehasse või kehaõõnsusesse; see hõlmab ka kudede lõikamist.</p> <p>Mõiste „sekkuv“ võib viidata käitumisele, toimingule, seisundile või korraldusele, mis on sekkuv (kellelegi ärritav või ebamugavust põhjustav), mis segab ja häirib teisi inimesi, tungib nende isikliku ruumi või sekkub nende eraellu.</p> <p>Lisateave</p> <p>Mõistet „invasiivne“ võib kasutada mõiste „sekkuv“ sünonüümina, kuid käesolevas kontekstis võib mõlemat mõistet kasutada vaheldumisi.</p> <p>Kuna vanuse hindamise meetodite negatiivne mõju ei tähenda alati nimetatud füüsiliselt invasiivset mõju (arstiriistade või muude esemete sisestamine kehasse või kehaõõnsustesse, isegi kudede lõikamine), vaid võib viidata eraelu puutumatus rikkumisele, on „sekkuv“ selles väljaandes oma laiema tähendusvälja tõttu eelistermin.</p>	Oxfordi veebisõnaraamatu määratlus
Arstlikud lääbivaatused	Käesolevas abivahendis tähendab arstlik läbivaatus läbivaatusi, kontrolli ja hindamisi, mida teevad meditsiinitöötajad (arstid, radioloogid, üldarstid või lastearstid jne).	EASO määratlus
Esindaja	<p>Isik või organisatsioon, kes aitab ja esindab saatjata last varjupaigamenetluses, et tagada lapse huvi kaitse ning teostada vajaduse korral lapse nimel tema õigus- ja teovõimet.</p> <p>Lisateave</p> <p>Esindaja või seaduslik esindaja erineb kvalifitseeritud juristist või muust õigusala töötajast, kes annab õigusabi, kõneleb lapse nimel ning esindab teda seaduslikult kirjalikes ütlustes ning isiklikult haldus- ja õigusasutustes kriminaal-, varjupaiga- või muudes kohtumenetlustes, nagu on ette nähtud liikmesriigi õigusega.</p>	<p>Põhineb uuesti sõnastatud vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 24 lõikel 1 ja uuesti sõnastatud varjupaigamenetluse direktiivi artikli 25 lõikel 1.</p> <p>Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet, vanemliku hoolitsuseta laste eestkoste, 2014.</p>
Saatjata laps või alaealine	<p>Alaealine, kes saabub liikmesriigi territooriumile ilma asjaomase liikmesriigi õiguse või tava kohaselt tema eest vastutava täisealise isikuta seni, kuni selline isik ei ole teda tegelikult oma hoole alla võtnud;</p> <p>sealhulgas laps/alaealine, kes on üksi jäetud pärast liikmesriigi territooriumile saabumist.</p>	<p>Vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 2 punkt e, varjupaigamenetluse direktiivi artikli 2 punkt m, miinimumnõuete direktiivi artikli 2 punkt l</p> <p>Dublini III määruse artikli 2 punkt j</p> <p>Perekonna taasühinemise direktiivi artikli 2 punkt f</p> <p>ÜRO Lapse Õiguste Komitee üldkommentaari nr 6, 2005</p> <p>ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet, Safe and Sound (Elus & terve), lk 22</p>
Valideerimisuu- ring	Teadusuuringud, mis kasutavad protsesse, millega määratakse kindlaks konkreetsel eesmärgil tehtava menetluse usaldusväärsus ja asjakohasus.	Meditsiinimõistete entsüklopeedia

Mõiste	Määratlus	Allikas
Vanematest eraldatud lapsed	Lapsed, kes on lahus mõlemast vanemast või varasemast seaduslikust või tavapärasest esmasest hooldajast, aga mitte tingimata teistest sugulastest. Mõiste võib seega hõlmata lapsi, kes viibivad koos teiste täiskasvanud pereliikmetega.	ÜRO Lapse Õiguste Komitee üldkommentaari nr 6, 2005 ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet, Safe and Sound (Elus & terve), lk 22
Lastega kaubitsemise	<p>Lastega kaubitsemise on laste värbamine, transportimine, üleviimine, varjamine või vastuvõtmine, sealhulgas laste üle saavutatud kontrolli vahetamine või üleandmine nende ärakasutamise eesmärgil.</p> <p>Erinevalt täiskasvanute ärakasutamisest on laste ärakasutamine karistatav kuritegu ka siis, kui selleks ei ole kasutatud ähvardusi, jõudu või muid sunnimeetodeid, inimrõvi, kelmust, pettust, võimu või kaitsetu seisundi kuritarvitamist või isiku nõusoleku saavutamiseks raha või hüvitiste võtmist või andmist.</p> <p>Lisateave</p> <p>Kuigi laste ebaseaduslik üle piiri toimetamine sarnaneb lastega kaubitsemisele, ei tohiks neid kahte kuriteoliiki segi ajada.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laste ebaseaduslik üle piiri toimetamine on kuritegelik tegevus, mis seisneb kaasaaitamises ebaseaduslikule riiki sisenemisele (sageli tasu eest). Kaubitsemise eesmärk on lapse ärakasutamine ja seda käsitatakse isikuvastase kuriteona. • Inimkaubandus toimub üldiselt sunnimeetodite ja/või pettuse vms abil. Ebaseadusliku üle piiri toimetamise korral see nii ei ole. • Kaubitsemine on seotud kavatsusega last pärast tema riiki saabumist ära kasutada, samas kui ebaseaduslikult üle piiri toimetaja sidemed lapsega lõpevad tavaliselt niipea, kui laps jõuab sihtriiki. • Kaubitsemine võib toimuda nii riigisiselt kui ka piiriülel, samal ajal kui ebaseaduslik üle piiri toimetamine eeldab üle piiri liikumist. • Kaubitsemise korral võib lapse riiki sisenemine olla seaduslik või ebaseaduslik, samas kui ebaseaduslikult üle piiri toimetamisele on üldjuhul iseloomulik ebaseaduslik sisenemine. <p>Lastega kaubitsemise näol ei ole tegemist üksnes piiriülese kuritegevusega, sest kuna kuritegeliku tegevuse eesmärk on laste ärakasutamine, võib lastega kaubitsemine toimuda ühe liikmesriigi piirides.</p>	<p>Inimkaubanduse vastase võitluse direktiivi artikli 2 lõige 5</p> <p>Frontex, VEGA Handbook: Children at Airports, 2015</p>

II LISA. Lapse parimad huvid ja vanuse hindamine: praktilised vahendid

Kuna käesoleva väljaande eesmärk on tagada, et lapse vanuse hindamise kavandamisel seatakse esikohale lapse parimad huvid ja vajadusel korraldatakse ohutu protsess, on EASO välja töötanud järgmised praktilised abivahendid neile, kes hindavad, kas protsessis arvestatakse lapse parimate huvidega.

A. **Parimate huvide hindamise vorm** on ette nähtud selleks, et tagada, et vastutav asutus või ametiasutuste delegeeritud isik läbib kõik põhietapid ja võtab need vanuse hindamise vajalikkuse hindamisel asjakohaselt arvesse. Seega on parimate huvide hindamise vorm dokument, mille abil hindaja saab kontrollida, kas enne vanuse hindamise läbiviimise otsuse tegemist on kaalutud asjaomast teavet ja tagatise.

Vorm on üles ehitatud järgmiselt:

- kogutud teave;
- protsessi eeltingimused;
- loetelu teguritest, mida tuleb asjakohaselt arvesse võtta, kui otsustatakse, kas protsess sobib konkreetsele lapsele, või mis kohandusi on vaja teha;
- parimate huvide hindamise tulemus: võimalikku vanuse hindamise protsessi käsitlev parimate huvide hindamise tulemus (vanust tuleb hinnata, vanust ei tule hinnata või hindamine tuleb peatada).

B. Teine vahend, **lapse parimad huvid vanuse hindamisel (lapse parimate huvide hindamise kontroll-loend)**, on loodud selleks, et tagada menetluslike tagatiste olemasolu ja järgimine kogu vanuse hindamise protsessis. Seda silmas pidades tuleb teist kontroll-loendit kasutada kogu vanuse hindamise protsessi vältel.

- Lapse parimate huvide kontroll-loend** sisaldab tagatise ja asjakohaseid aspekte lapse parimate huvide ja muude õiguste kaitsmiseks lapse vanuse hindamisel.

Vahendid töötati välja eeldusel, et hindamisi viivad läbi vastava väljaõppe saanud varjupaigaametnikud, kellel on lastega seotud teadmised ja kogemused, või mõni muu vastava väljaõppe saanud isik, kelle on määranud menetlev või mõni muu ametiasutus, ning neid tuleb kasutada koos ELi, rahvusvaheliste ja riiklike õigusaktidega.

Tuleb märkida, et lapse parimate huvide hindamise vahendid ja käesolevas väljaandes esitatud suunised käsitlevad ainult vanuse hindamise protsessi, samas kui lapse parimaid huve tuleb silmas pidada seni, kuni lapse jaoks on leitud püsiv lahendus. Sellest tulenevalt ei asenda parimate huvide hindamine parimate huvide kindlaksmääramist, mis on nõutav lapse jaoks püsivate lahenduste otsimisel.

OLULISED KAALUTLUSED LASTE PARIMATE HUVIDE HINDAMISEL VANUSE HINDAMISE RAAMES

Lastel on õigus olla ära kuulatud kõikides nende elu mõjutavates otsustes. Lapse parimate huvid hindamisel on oluline arvesse võtta lapse arvamusi, tundeid ja mõtteid. Eestkostjal/esindajal on oluline roll tagada, et lapsel oleks piisavalt teavet ning ta saaks menetlustest, protsessidest ja võimalikest tulemustest aru. Arvesse tuleks võtta järgmisi olulisi aspekte.

- Teave tuleb esitada lihtsal, arusaadaval ja selgel viisil. Tuleb kontrollida, kas laps sellest aru saab, sest mõni laps võib peljata kõiki võimuesindajaid ja ei julge küsimusi esitada või tunnistab, et ei saa aru vanuse, kultuuritausta või psühholoogilise seisundi tõttu.
- Hindajad peaksid **püüdma ennetavalt hindamiseks teavet saada** asjakohastest allikatest, eelkõige isikutelt, kes on lapse olukorrast teadlikud (nt eestkostja/esindaja, praegune hooldaja, vastuvõtukeskuste sotsiaaltöötajad, esindaja, perekonnaliikmed jne) ning seetõttu tuleks enne parimate huvid hindamist koguda nõuetekohaselt asjaomaste poolte kontaktandmed.
- Parimate huvid hindamises tuleks arvesse võtta ka kõiki olemasolevaid aruandeid lapse kohta, nagu arstlikud aruanded, haavatavuse hinnang või muud dokumendid, mis tehakse kättesaadavaks protsessi mis tahes etapis enne parimate huvid hindamist.
- Parimaid huve hinnatakse individuaalselt ja neid tuleks hinnata iga lapse puhul eraldi. Seda tuleks teha **konfidentsiaalselt ja lapsesõbralikus keskkonnas**, mis aitab luua usalduslikku vahekorda lapsega. Ametnikud ja tõlgid on seotud konfidentsiaalsusnõudega, mille kontseptsiooni tuleks ka lapsele selgitada, nii et ta sellest aru saab.
- Laps peaks end mugavalt tundma. Pädev ametnik ja tõlk peaksid olema võimalikult mitteametlikud ja **empaatilised**.
- Kui laps seda soovib ja see on võimalik, siis peaks lapsega vestlev ametnik ja tõlk olema lapse **eelistatud soost**.
- Kui laps võib saada trauma, ei pruugi ta olla valmis oma tundeid või arvamusi väljendama. Tuleks kaasata kogenud küsitlejaid, kes kasutaksid **alternatiivseid vestlusmeetodeid** ja pakuksid nõustamist.
- On oluline selgitada lapsele, et kõiki tema soove ei pruugita täita, aga võimaluse korral on tal protsessis suunav roll, samas kui lõplik otsus sõltub juhtumi asjaoludest.

A. Parimate huvide hindamise vorm

Parimate huvide hindamise vorm	
PÕHIANDMED	
Juhtumi/toimiku viitenumber	
Taotleja	
Eestkostja/seaduslik esindaja	
Hindaja	
Tõlk	
Kuupäev	
KOGUTUD TEAVE	
Kogutud elulooandmed (kodakondsus, etniline päritolu, haridus, keel, tervis, perekonna ajalugu)	☐
Teistelt pereliikmetelt või muudest allikatest kogutud teave vanuse kohta	☐
Ekspertide aruanded (arstlikud aruanded, haldusaruanded jne)	☐
Kui mis tahes eelnimetatud teave ei ole kättesaadav või seda ei kogutud, selgitage, miks: Täiendav või uus teave	
VANUSE HINDAMISE PROTSESSI EELTINGIMUSED	
Isik on taotlenud rahvusvahelist kaitset.	☐
Taotleja vanust ei ole kindlaks tehtud.	☐
Kõik kättesaadavad tõendid on kogutud ja arvesse võetud, sealhulgas on tuvastatud ja vajadusel hinnatud haavatavust, terviseküsimusi, mõju hindamisele, vaimseid võimeid, õigus- ja teovõimet ning sobivust vanuse hindamiseks.	☐
Taotlejale on võimaldatud puhke- ja taastumisperiood, eelkõige juhul, kui täheldatakse trauma või varasema kuritarvitamise märke.	☐
Kahtlusi tõlgendatakse taotleja kasuks.	☐
Taotleja väidetava vanuse suhtes on põhjendatud kahtlusi.	☐
Palun täpsustage: Protsessi on kaasatud kvalifitseeritud, sõltumatu esindaja ja/või eestkostja.	☐
Antakse regulaarset eakohast teavet protsessist, samuti selle mõjust ja õigusest keelduda; seda tehakse lihtsas keeles ja kultuuritausta arvestades.	☐
Taotleja seisukohti on kogutud ja arvesse võetud vastavalt tema vanusele ja küpsusele.	☐
Suuline tõlge on kogu protsessi vältel kättesaadav.	☐
Kui mõni eeltingimustest ei ole täidetud, selgitage, miks. Vajaduse korral järeelmeetmed:	
ASJAKOHASED TEGURID, MIDA TULEB HINNATA, KUI VANUSE HINDAMINE ON LAPSE PARIMATES HUVIDES	
Vanuse hindamise aluseks on terviklik ja valdkonnaülene lähenemisviis, mis võimaldab kohandada menetlust taotleja vajadustele ja konkreetsetele asjaoludele, soole, kultuuritaustale ja muule haavatavusele.	☐
Teadlik nõusolek on saadud (lapselt ja vajadusel eestkostjalt) vähemalt arstlike läbivaatuste jaoks ja see on (kirjalikult ja muul viisil) dokumenteeritud; või austatakse õigust arstlikust läbivaatusest keelduda ja keeldumise põhjusi uuritakse.	☐
Pärast järkjärgulist rakendamist tuvastatakse kõige vähem sekkuv protsess.	☐
Arvesse võetakse konfidentsiaalsust, andmekaitset ja ohutust.	☐
Ametnikud ja eksperdid on lastega töötamisel kogenud ja neil on vastav väljaõpe.	☐

Valitakse kõige vähem sekkuv meetod.		☐
Valitakse kõige täpsem meetod ja veapiir on konkreetse taotleja jaoks vastuvõetav (vanusevahemik, sugu jne).		☐
Oodatav tulemus on protsessile kasulik ja ei kahjusta lapse huve.		☐
Kättesaadav on tõhus õiguskaitselahendus.		☐
VARIANT 1	Vanuse hindamine on taotleja parimates huvides	
☐	Üksikasjad: (selgitada soovitud põhjusi)	
VARIANT 2	Vanuse hindamise protsess ei ole taotleja parimates huvides	
☐	Üksikasjad: (selgitada soovitud põhjusi)	
VARIANT 3	Taotleja vanuse hindamine tuleks ajutiselt peatada järgmis(t)el põhjus(t)el:	
☐	Üksikasjad: (selgitada soovitud põhjusi)	
Nimi		
Organisatsioon		
Kuupäev		
Allkiri		
HINDAMISE KIITIS HEAKS		
Nimi		
Organisatsioon		
<p>Hindamise tulemus (variant 1, 2 või 3) mõjutab otsust, kas vanust hinnata või mitte, ning tuleb seega toimikusse kanda. Kui seda peetakse vajalikuks (pärast kahtluste hindamist), tuleb vanuse hindamine teostada kooskõlas kohaldatavate tagatistega, võttes arvesse taotleja individuaalseid asjaolusid ja Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiameti soovitusi.</p>		

B. Lapse parimate huvide hindamise kontroll-loend vanuse hindamiseks

Checkliste für die Einschätzung des Kindeswohls für den Zweck der Altersbestimmung	
Eine Altersbestimmung dient dem Kindeswohl (Option 1 im obigen Formblatt für die Kindeswohleinschätzung).	
ZWEIFELSGRUNDSATZ	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Ab dem Augenblick, ab dem Gründe für die Annahme bestehen, dass eine Person ein Kind sein könnte, wird der Antragsteller während des Asylverfahrens und während der Altersbestimmung als solches behandelt. 	☐
<ul style="list-style-type: none"> ■ Sind die Ergebnisse der Untersuchungen nicht aussagekräftig, gilt der Antragsteller als Kind. 	☐
VERTRETER/VORMUND	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Ein qualifizierter und unabhängiger Vertreter oder Vormund wird vor der Altersbestimmung bestellt und ist mit Einverständnis des Antragstellers anwesend und in das Verfahren eingebunden. 	☐
<ul style="list-style-type: none"> ■ Aufgabe und Verantwortlichkeiten (Gewährleistung des Wohls des Antragstellers und Vornahme von Rechtshandlungen) werden dem Vertreter/Vormund und dem Antragsteller erklärt und von ihm verstanden. 	☐
<ul style="list-style-type: none"> ■ Der Vertreter/Vormund ist bei dem Gespräch im Rahmen der Kindeswohleinschätzung anwesend, sofern der Antragsteller dies wünscht. 	☐
<ul style="list-style-type: none"> ■ Der Vertreter/Vormund wird ordnungsgemäß informiert, hat das Verfahren zur Altersbestimmung umfassend verstanden, und seine Fragen werden beantwortet. 	☐
<ul style="list-style-type: none"> ■ Der Vertreter/Vormund kann die Altersbestimmung im Interesse des Antragstellers stoppen, sofern er sie als unangemessen empfindet. 	☐
<ul style="list-style-type: none"> ■ Der Vertreter/Vormund wird über die Ergebnisse unterrichtet und hat verstanden, wie sie angefochten werden können. 	☐
WENN DER ANTRAGSTELLER ANZEICHEN VON TRAUMATA ZEIGT ODER MÖGLICHERWEISE OPFER VON MISSBRAUCH IST	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Nach der Beurteilung des psychischen und physischen Zustands gilt der Antragsteller als in der Lage, sich – mit den erforderlichen Anpassungen – einer Altersbestimmung zu unterziehen. 	☐
<ul style="list-style-type: none"> ■ Bei der Wahl des betreffenden Verfahrens zur Altersbestimmung werden folgende Aspekte berücksichtigt: <ul style="list-style-type: none"> • Alle Untersuchungen, bei denen Intimbereiche gezeigt, untersucht oder gemessen werden, sind vollkommen ausgeschlossen. • Die Aufzeichnung von Ereignissen aus der Vergangenheit oder die Rekonstruktion der Lebensgeschichte können aufgrund von Gedächtnislücken möglicherweise nicht erfolgreich und für den Antragsteller äußerst belastend sein. • Methoden der Altersbestimmung, bei denen es um die psychische Entwicklung geht, sind möglicherweise ungeeignet, sofern sie nicht von besonders geschulten und erfahrenen Experten angewandt werden. • Methoden der Altersbestimmung, bei denen es um die körperliche Entwicklung geht, können für Opfer von Missbrauch belastend oder besonders zudringlich sein. 	☐
<ul style="list-style-type: none"> ■ Es stehen an die besonderen Bedürfnisse des Antragstellers angepasste Alternativmethoden oder -techniken zur Verfügung. 	☐
<ul style="list-style-type: none"> ■ Es gilt weitgehend der Zweifelsgrundsatz. 	☐
<ul style="list-style-type: none"> ■ Eine Ruhe- und Erholungsphase ist gewährleistet und kann bei Bedarf verlängert werden. 	☐
<ul style="list-style-type: none"> ■ Der Antragsteller kann sich im Verfahren von einer Person seines Vertrauens begleiten lassen, wobei deren Eignung vorab geprüft wird. 	☐
<ul style="list-style-type: none"> ■ Es werden Sachbearbeiter und Experten ausgewählt, die im Umgang mit besonders gefährdeten Personen besonders ausgebildet sind. 	☐

Checkliste für die Einschätzung des Kindeswohls für den Zweck der Altersbestimmung (Seite 3 von 4)	
GANZHEITLICHER UND INTERDISZIPLINÄRER ANSATZ	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Das Verfahren trägt den Bedürfnissen und besonderen Umständen des Antragstellers Rechnung und wird bei Bedarf angepasst (je nach Altersspanne, Geschlecht, ethnischer Zugehörigkeit, kulturellem Hintergrund der Person, Gefährdung und anderen Bedürfnissen). ☐ ■ Das Verfahren vermeidet unnötige Untersuchungen. Bestehen weiterhin Zweifel, werden nach Ausschöpfung anderer nichtmedizinischer Alternativen medizinische Methoden eingesetzt. ☐ ■ Bei Bedarf werden bei der Altersbestimmung Methoden kombiniert, die der Beurteilung verschiedener Arten von Entwicklung dienen (Reife, psychische und körperliche Entwicklung, Verhalten usw.). ☐ ■ Die Bestimmung wird von Experten aus den verschiedensten Fachgebieten vorgenommen, bei Bedarf mit verschiedenen Methoden und unter Einholung des Inputs von Personen, die mit dem Antragsteller zu tun haben. ☐ 	
SCHONENDSTE UND GENAUESTE METHODE	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Die schonendsten und genauesten Methoden werden ermittelt unter Berücksichtigung der zu beurteilenden Altersspanne, des Geschlechts, der ethnischen Zugehörigkeit, des kulturellen Hintergrunds, der besonderen Bedürfnisse und der Umstände des jeweiligen Falls. ☐ ■ Bei den Untersuchungen werden die körperliche Unversehrtheit des Antragstellers und seine Würde gewahrt. ☐ ■ Die Beteiligten wissen um die Kultur und ethnische Zugehörigkeit des Antragstellers und können dieses Wissen im Kontext einer Altersbestimmung einbringen. ☐ ■ Untersuchungen, bei denen sich die Person nackt ausziehen muss und bei denen die Entwicklung von Genitalien und Brust untersucht wird, dürfen in dem Verfahren nicht vorgenommen werden. ☐ ■ Methoden, bei denen Strahlung eingesetzt wird, dürfen nur als letztes Mittel eingesetzt werden und müssen in jedem Einzelfall begründet werden. ☐ ■ Die Fehlerspanne wird dokumentiert und von dem Experten oder Expertengremium verstanden, der/ das über die endgültigen Ergebnisse entscheidet. ☐ ■ Während des Verfahrens werden die Privatsphäre und die Vertraulichkeit des Antragstellers gewahrt. ☐ 	
DATENSCHUTZ	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Für Zwecke der Altersbestimmung dürfen Informationen über den Asylantrag des Antragstellers oder die Tatsache, dass ein Antrag gestellt wurde, den mutmaßlichen Akteuren der Verfolgung oder den Behörden im Herkunftsland oder deren Bediensteten nicht mitgeteilt werden (z. B. bei der Suche nach Geburtsurkunden oder anderen Identitätspapieren, die das Alter des Antragstellers bestätigen). ☐ ■ Die Informationen wurden nach Treu und Glauben, rechtmäßig und für den konkreten Zweck der Altersbestimmung erhoben. ☐ ■ Die Speicherung und Weitergabe von Informationen und Beweisen im Zusammenhang mit einem Verfahren zur Altersbestimmung steht im Einklang mit der Datenschutzverordnung. ☐ 	

<p>QUALIFIZIERTES FACHPERSONAL</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ An dem Verfahren beteiligtes Fachpersonal erhält angemessene Schulungen zu den Rechten und Bedürfnissen von Kindern, darunter zum Kindeswohl und zu kindlicher Entwicklung. ☐ ■ Es besteht kein Interessenkonflikt bei den am Verfahren Beteiligten, auch nicht bei den die Altersbestimmung Durchführenden und dem Vormund/Vertreter. ☐ ■ Das erforderliche Fachwissen der mit dem Antragsteller in Kontakt Stehenden (Dolmetscher, Vertreter, Durchführende der Altersbestimmung) wird überprüft. ☐ ■ Der Antragsteller kann gewisse Wünsche bezüglich des Geschlechts und des Hintergrunds der die Bestimmung vornehmenden Sachverständigen äußern, und auf diese Wünsche wird eingegangen. ☐ ■ Bei einer einzigen Untersuchung einigen sich zwei Experten auf das Ergebnis. ☐ ■ Werden verschiedene Untersuchungen für notwendig erachtet, muss das für die Deutung der unterschiedlichen Ergebnisse verantwortliche Expertengremium aus Vertretern mehrerer Fachrichtungen bestehen. ☐ 	
Checkliste für die Einschätzung des Kindeswohls für den Zweck der Altersbestimmung (Seite 4 von 4)	
<p>DUBLIN-FÄLLE</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ In Fällen von der Dublin-Verordnung unterliegenden Antragstellern, deren Alter strittig ist, gilt der Zweifelsgrundsatz. ☐ ■ Im Fall einer Überstellung werden alle Informationen und Beweise, darunter die für die Altersbestimmung angewandten Methoden, im Einklang mit der Datenschutzverordnung an den zuständigen Staat übermittelt. ☐ ■ In Fällen, in denen Staaten zu unterschiedlichen Schlüssen bezüglich des Alters gekommen sind, werden vor einer endgültigen Entscheidung alle verfügbaren Beweise berücksichtigt. ☐ ■ Im Einklang mit dem EU-Recht gilt das niedrigste Alter, das bei den verschiedenen Untersuchungen in den verschiedenen Mitgliedstaaten bestimmt wurde, als das Alter der Person. ☐ ■ Bei der Beweiswürdigung im Zuge der Formulierung einer endgültigen Entscheidung berücksichtigt der zuständige Staat <ul style="list-style-type: none"> — die zur Ermittlung des Alters eingesetzten Ressourcen und Methoden, — die Zuverlässigkeit und/oder eine etwaig angegebene Fehlerspanne, — die Qualifikationen der für die Altersuntersuchung oder -bestimmung Verantwortlichen, — alle zum Alter vorliegenden zusätzlichen Informationen, — alle zu den abweichenden Altersbefunden vorgetragenen Gründe und/oder Erläuterungen, — die Meinung des Antragstellers, insbesondere dann, wenn die unterschiedlichen Altersbefunde auf verschiedene Altersangaben seinerseits zurückgehen. <p>Bestehen nach einer solche Überprüfung weiterhin Zweifel, wird der Antragsteller nach dem Zweifelsgrundsatz als Kind behandelt.</p>	
<p>OPTIONEN FÜR DIE ANFECHTUNG</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Die Entscheidung nach der Altersbestimmung wird schriftlich übermittelt und dem Antragsteller mündlich erläutert. ☐ ■ Sollten neue Beweise vorgelegt werden, können die Ergebnisse und das bestimmte Alter überprüft werden. ☐ ■ Der betroffene Antragsteller hat die Möglichkeit, gegen die Altersbestimmungsentscheidung Beschwerde einzulegen bzw. ihre Überprüfung zu verlangen; dies wird dem Antragsteller sowie dem Vertreter/Vormund mitgeteilt. ☐ ■ Bestätigt die Entscheidung das angegebene Alter nicht, werden dem Antragsteller und dem Vertreter/Vormund die Gründe hierfür dargelegt, und es wird ihnen die Entscheidung erläutert. ☐ ■ Im Fall einer negativen Entscheidung wird erläutert, wie die Entscheidung angefochten werden kann. ☐ ■ Bei einer Anfechtung oder Beschwerde hat der Antragsteller Gelegenheit, seine Meinung kundzutun, die dann zu berücksichtigen ist. ☐ ■ Im Beschwerdeverfahren wird der Antragsteller von einem Vertreter unterstützt. ☐ 	
<p>Besteht eine der vorstehend genannten Garantien nicht, sollten weitere Informationen in den Bericht über die Kindeswohleinschätzung aufgenommen werden, der auch Folgendes enthalten sollte:</p> <ul style="list-style-type: none"> — (ggf.) alle erforderlichen Folgemaßnahmen, — Anmerkungen oder Bedenken, die von den Prüfern oder dem Expertengremium bei der Auswertung der Untersuchungsergebnisse geäußert wurden, — alle sonstigen Bedenken oder Probleme im Zusammenhang mit dem Wohlergehen des Kindes, — zusätzliche oder neue Informationen. 	

III LISA. Õigus- ja poliitikaraamistik

Lisas on esitatud kõige asjakohasemad lapsi puudutavad sätted rahvusvahelistest ja Euroopa õigusaktidest, samuti riiklikest õigusraamistikest ja riiklikes ametiasutustes 2016. aastal korraldatud uuringu andmetel kasutatud kohtupraktikast. Käesolevat lisa ei tuleks siiski käsitada ammendavana. Lisas on ka viited soovituslikele õigusaktidele ja materjalile, mis on vanuse hindamisel asjakohased, ja võimaluse korral hüperlingid, et kasutaja saaks materjalile hõlpsasti ligi. Lisatud on ka tühjad lahtrid, kuhu juhendi kasutajad saavad lisada oma riigi tasandil väljatöötatud asjakohaseid sätteid ja õigusakte.

1. Rahvusvahelised õigusaktid

Õiguslik vahend	Õigused ja tagatised	Asjakohane artikkel
ÜRO 20. novembri 1989. aasta lapse õiguste konventsioon	Perekond	Sissejuhatus
	Lapse määratlus	Artikkel 1
	Mittediskrimineerimise põhimõte	Artikkel 2
	Lapse parimad huvid	Artikli 3 lõige 1, artikli 9 lõige 3, artikli 18 lõige 1 ja artikkel 20
	Õigus elule, ellujäämisele ja arengule	Artikkel 6
	Registreerimine, nimi, kodakondsus ja vanemlik hoolitsus	Artikkel 7
	Identiteedi ja perekondlike suhete säilitamine	Artikkel 8
	Õigus säilitada isiklikud suhted ja kontakt	Artikkel 9
	Peresidemete taastamine	Artikkel 10, artikli 22 lõige 2
	Lapse seisukohtade austamine: õigus olla ära kuulatud	Artikkel 12
	Kaitse igat liiki vägivalla eest	Artikkel 19
	Hoolitsus ja eluase	Artikkel 20
	Lapspagulased ja pereliikmete otsimine	Artikkel 22
	Õigus haridusele	Artikkel 28
	Kaitse lastele sobimatu töö eest	Artikkel 32
	Piinamise keeld, kinnipidamine viimase abinõuna	Artikkel 37
	Sõda ja relvakonfliktid	Artikkel 38
Õigusemõistmine alaealiste üle	Artikkel 40	
ÜRO 1951. aasta pagulasseisundi konventsioon ja 1967. aasta pagulasseisundi protokoll	Pagulased Saatjata lapsed	Pagulaste ja kodakondsuseta isikute staatust käsitleva ÜRO täievoliliste esindajate konverentsi lõppakti nr 2545 jaotise B soovitus 2.

2. ELi õigustik

Õiguslik vahend	Õigused ja tagatised	Asjakohane artikkel
Euroopa Liidu leping ja	Lapse õigused	Artikli 3 lõige 5
Euroopa Liidu põhiõiguste harta	Varjupaigaõigus	Artikkel 18
	Lapse õigused	Artikkel 24
Schengeni piirieskirjad (määrus nr 562/2006)	Alaealiste suhtes kohaldatavad laste vajadustega arvestavad menetluslikud meetmed	Artikli 19 lõike 1 punkt f, VII lisa
Vastuvõtutingimuste direktiiv (direktiiv 2013/33/EL) (uuesti sõnastatud)	Alaealine	Artikli 2 punkt d
	Saatjata alaealine	Artikli 2 punkt e
	Pereliikmed	Artikli 2 punkt c
	Esindaja	Artikli 2 punkt j
	Lapse parimad huvid ja perekonna ühtsus	Põhjendus 9
	Lapse parimad huvid	Põhjendus 22, artikli 2 punkt j, artikli 11 lõige 2, artiklid 23 ja 24
	Haavatavad isikud	Artiklid 21 ja 22
	Registreerimine ja dokumentatsioon	Artikkel 6
	Pereliikmete otsimine	Artikkel 24.3
Varjupaigamenetluse direktiiv (direktiiv 2013/32/EL) (uuesti sõnastatud)	Alaealine	Artikli 2 punkt l
	Saatjata alaealine	Artikli 2 punkt m
	Esindaja	Artikli 2 lõige n ja artikkel 25
	Lapse parimad huvid	Põhjendus 33, artikli 2 punkt n, artikli 25 lõike 1 punkt a ja artikli 25 lõige 6
	Õigus saada teavet	Artikli 25 lõige 4
	Vanuse hindamine	Artikli 25 lõige 51
Miinimumnõuete direktiiv (direktiiv 2011/95/EL) (uuesti sõnastatud)	Alaealine	Artikli 2 punkt k
	Pereliikmed	Artikli 2 punkt j
	Saatjata alaealine	Artikli 2 punkt l
	Lapse parimad huvid ja perekonna ühtsus	Põhjendus 18
	Lapse parimad huvid	Põhjendused 19, 27 ja 38, artikli 20 lõige 5, artikli 31 lõiked 4-5
	Õigus olla ära kuulatud/õigus osaleda, õigus teabele	Artiklid 22 ja 31
	Perekonna ühtsuse säilitamine	Artikkel 23
	Pereliikmete otsimine	Artikli 31 lõige 5

Dublini määrus (määrus (EL) nr 604/2013) (uuesti sõnastatud)	Alaealine	Artikli 2 punkt i	
	Saatjata alaealine	Artikli 2 punkt j	
	Pereliikmed	Artikli 2 punkt g	
	Sugulane	Artikli 2 punkt h	
	Esindaja	Artikli 2 punkt k	
	Lapse parimad huvid ja perekonna ühtsus	Põhjendus 16	
	Lapse parimad huvid	Põhjendused 13, 24 ja 35, artikli 2 punkt k, artikkel 6, artikkel 8 ja artikli 20 lõige 3	
	Õigus saada teavet	Rakendusmääruse (EÜ) nr 118/2004 põhjendus 4 ja XI lisa	
	Pereliikmete ja sugulaste kindlakstegemine	Põhjendus 35	
	Perekonnaliikmete otsimine	artikli 6 lõige 4, artikkel 8 pereliikmete ja sugulaste kindlakstegemine	
Rakendusmäärus (EL) nr 118/2014	Lapse kohta teabe vahetamine	Rakendusmääruse (EL) nr 118/2014 VII lisa	
	Perekonnaliikmete otsimine, pereliikmete ja sugulaste kindlakstegemine	Artikli 1 lõige 7, II lisa loendi A I jaotis, loendi B I jaotis	
	Teabe vahetamine lapse kohta	VII lisa	
	Teave saatjata laste kohta Dublini menetluse puhul	XI lisa	
Eurodaci määrus (määrus nr 603/2013) (uuesti sõnastatud) Inimkaubanduse vastase võitluse direktiiv (direktiiv 2011/36/EÜ)	Lapse parimad huvid	Põhjendus 35	
	Inimkaubanduse ohvriks langenud lapse isiku tuvastamine ja kaitse meetmed	Põhjendus 23	
	Laps	Artikli 2 lõige 6	
	Haavatavus	Artikli 2 lõige 2	
	Lapse parimad huvid	Põhjendused 8, 22 ja 23, artikkel 13 ja artikli 16 lõige 2	
	Menetluslikud tagatised kriminaaluurimise ajal	Artikkel 15	
	Inimkaubanduse ohvriks langenud saatjata laste kaitse	Artikkel 16	
Direktiiv elamislubade kohta, mis on ette nähtud inimkaubanduse ohvritele (direktiiv 2004/81/EÜ)	Saatjata alaealine	Artikli 2 punkt f	
	Lapse parimad huvid	Artikli 10 punkt a	
	Tuvastamine, et lapsel puudub saatja	Artikli 10 punkt c	
	Perekonnaliikmete otsimine	Artikli 10 punkt c	
Perekonna taasühinemise direktiiv (direktiiv 2003/86/EÜ)	Saatjata alaealine	Artikli 2 lõige f	
	Perekonna taasühinemine	Artikli 2 punkt d	
	Pereliikmed	Artikkel 4	
	Lapse parimad huvid	Artikkel	
	Peresidemete taastamine	Artiklid 4 ja 10	
	Haavatav isik/haavatavus	Artikli 3 lõige 9	
	13. Detsembri 2011. aasta direktiiv 2011/92/EL, mis käsitleb laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ning lasteporno vastast võitlust ja mis asendab nõukogu raamotsuse 2004/68/JSK	Seksuaalse enesemääramise iga	Põhjendus 8
			Artikli 2 punkt b ja artikli 3 lõige 2

3. Siseriiklikud õigusaktid ja kohtupraktika

Riik	Asjakohased õigusaktid	Siseriiklikud õigusaktid ja kohtupraktika	Asjakohane kohtupraktika	
Austria	Föderaalne siserände- ja varjupaigameti üldist menetluskorda käsitleva föderaalseaduse artikli 13/3 kohaselt võivad föderaalne siserände- ja varjupaigamet ning föderaalne halduskohus anda mitut uuringut hõlmava meetodi (Austria 2005. aasta varjupaigaseaduse artikkel 2/1/25) raames korralduse ka radioloogilisteks uuringuteks, eelkõige röntgenuuringuteks vanuse kindlaksmääramiseks juhul, kui välismaalane ei suuda tõendada oma väidetavat ja esialgse menetluse tulemuste kohaselt kahtlusi tekitavat vanust, esitades selleks veatuud dokumente või muid asjakohaseid ja samaväärseid tõendeid. Iga uurimismeetodit tuleb rakendada võimalikult vähe sekkuvalt. Välismaalast ei ole võimalik sundida nõustuma radioloogilise uuringuga. Juhul kui põhjendatud kahtlused jäävad püsima ka pärast vanuse hindamise läbivaatust, tuleb langetada otsus välismaalase kasuks ja lugeda ta alaealiseks. See õigusnorm võeti algselt vastu 2009. aastal Austria 2005. aasta varjupaigaseaduse varasemas artiklis 15/1/6. Alates 2014. aastast reguleeritakse seda föderaalseadusega, mis käsitleb föderaalse siserände- ja varjupaigameti üldist menetluskorda.	Austria kõrgem halduskohus (Verwaltungsgerichtshof) otsustas, et kui ei ole piisavalt tõendeid taotleja väidetava alaealisuse tõendamiseks, peab esimese astme kohus andma korralduse vanuse kindlaksmääramiseks. Juristi oletus vanuse kohta üksnes taotleja välimuse alusel ei ole piisav (Verwaltungsgerichtshof 16. aprillil 2007. a. otsus Ra 2005/01/0463)	Verwaltungsgerichtshof otsustas, et kui uurimismenetluse tulemused kinnitavad oletust, et taotleja on täisealine, ei ole föderaalne siserände- ja varjupaigamet kohustatud andma korraldust mitut uuringut hõlmava meetodi rakendamiseks, et taotleja vanus kindlaks määrata, samuti ei kohaldata sellisel juhul kahtluste taotleja kasuks tõlgendamise põhimõtet. (Verwaltungsgerichtshof 25. veebruaril 2015. a. otsus Ra 2014/20/0045) Verwaltungsgerichtshof otsustas, et taotluse esitaja vanuse kindlaksmääramiseks kasutatava mitut uuringut hõlmava meetodi tulemusi käsitletakse osana selle juhtumi asjaolude kindlakstegemise menetlusest. Kui uurimist ei teostata nõuetekohaselt või taotleja vanuse hindamise otsust põhjendatakse puudulikult, on otsus õigusvastane. (Verwaltungsgerichtshof 25. veebruaril 2016. a. otsus Ra 2016/19/0007)	
Belgia	Austria 2005. aasta varjupaigaseaduse artiklis 29/6/2 on sätestatud, et vajaduse korral tuleb mitut uuringut hõlmavat meetodit vanuse kindlaksmääramiseks (Austria 2005. aasta varjupaigaseaduse artikkel 2/1/25, föderaalne siserände- ja varjupaigameti üldist menetluskorda käsitleva föderaalseaduse artikkel 13/3) rakendada tarbetu viivitusega vastuvõtumenetluse alguses. See õigusnorm võeti vastu 2015. aastal.		Samuti tuleb märkida, et 18. juulil 2013. aastal selgitas konstitutsioonikohus, et vanuse kindlaksmääramine eestkostja võimaliku ametisse nimetamise eesmärgil kujutab endast poliitsei- ja julgeolekuõiguse kohaldamist. Eestkosteteenistus ei saa mingil juhul teha kindlaks isiku alaealisust ega otsustada tsiviilõigusliku kohtuvaidluse üle. Põhiseaduse artikli 144 kohaselt on kohtutel ainupädevus selliste õiguslike meetmete võtmiseks. Seega kui noor inimene soovib oma nime ja sünnikuupäeva usaldusväärselt kinnitada (eestkosteteenistusele ja siserändeasutustele), peab ta algatama pädevas kohtus kohtumenetluse vastavalt tsiviilkoodeksi artiklile 46 ja/või Belgia rahvusvahelise eraõiguse koodeksi artiklile 27.	
	Austria 2005. aasta varjupaigaseaduse artiklis 2/1/25 on mitut uuringut hõlmavat meetodit määratletud kui nüüdisaegset mudelit vanuse kindlaksmääramiseks kolme individuaalse artiklu läbivaatuse põhjal (eeskätt füüsiline läbivaatus, hammaste vaatlus ja röntgenuuring). See õigusnorm võeti vastu 2009. aastal.			
	Austria 2005. aasta varjupaigaseaduse artiklis 29/6/2 on sätestatud, et vajaduse korral tuleb mitut uuringut hõlmavat meetodit vanuse kindlaksmääramiseks (Austria 2005. aasta varjupaigaseaduse artikkel 2/1/25, föderaalne siserände- ja varjupaigameti üldist menetluskorda käsitleva föderaalseaduse artikkel 13/3) rakendada tarbetu viivitusega vastuvõtumenetluse alguses. See õigusnorm võeti vastu 2015. aastal.			
	24. detsembril 2002. aasta eestkosteseadusega loodi eestkosteteenistus, kes vastutab saatjata alaealiste vastuvõtmise ja eestkostjate määramise eest. Eestkosteseaduse artiklis 7 sätestatakse järgmist:			
	§ 1. Kui eestkosteteenistusel või varjupaiga-, territooriumile juurdepääsu, elukoha- ja väljasaatmisküsimustes pädeval asutusel on asjaomase isiku vanuse suhtes põhjendatud kahtlus, peab eestkosteteenistus viivitamata tellima arstilku läbivaatuse, et kontrollida, kas isik on noorem kui 18aastane. Arstlik läbivaatus toimub eestkosteteenistuse järelevalve all.			

Siseriiklikud õigusaktid ja kohtupraktika	
	<p>Arstliku läbivaatuse kuld kannab vastava taotluse esitanud asutus. Kui eestkosteteenistus tellib läbivaatuse omal algatusel, katab ta ka kuld.</p> <p>§ 2. Kui arstlik läbivaatus näitab, et asjaomane isik on noorem kui 18aastane, kohaldatakse artikli 8 sätteid. Kui arstlik läbivaatus näitab, et asjaomane isik on vanem kui 18 aastat, kaotab eestkosteteenistus automaatselt hooldusõiguse. Eestkosteteenistus teavitab viivitamata asjaomast isikut, samuti varjupaiga-, territooriumile juurdepääsu, elukoha- ja väljasaatmisküsimustes pädevaid asutusi ning muid asjaomaseid asutusi.</p> <p>§ 3. Kui arstliku läbivaatuse tulemused on kaheldavad, arvestatakse vanuseks madalaim vanus.</p>
Bulgaaria	<p>1. detsembril 2002. aastal <i>jõustunud</i> VARJUPAIKA JA PAGULASI KÄSITLEV SEADUS</p> <p>Artikli 61 lõige 3 (täiendatud – SG 101/2015) Kui on tekkinud põhjendatud kahtlus, et selline välismaalane ei ole alaealine või ei ole täisikka jõudnud, tellib vestlust korraldav asutus tema vanuse kindlakstegemiseks eksperthinnangu.</p>
Horvaatia	Rahvusvahelise ja ajutise kaitse seadus (Gazette nr 70/2015)
Küpros	<p>Vanuse hindamise protsessi algatamine põhineb järgmistel õigusnormidel:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Küprose pagulasseaduse artikli 10 lõike 1 punkti G kohaselt võib varjupaigatalitus rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise raames kasutada saatjata alaealise vanuse kindlaksmääramiseks arstlikke läbivaatusi. - Nõukogu 26. juuni 1997. aasta resolutsiooni artikli 4 lõike 3 punktides a ja b nähakse kolmandatest riikidest pärit saatjata alaealiste puhul ette, et a) rahvusvahelist kaitset taotlev saatjata isik, kes väidab end olevat alaealine, peab tõendama oma vanust, b) kui selliseid tõendeid ei ole või tõiste kahtluste korral võivad liikmesriigid objektiivselt hinnata rahvusvahelise kaitse taotlejate vanust. Selleks võib liikmesriik suunata alaealise tema nõusolekul ja talle määratud esindaja heakskiidul vanuse hindamise arstlikule läbivaatusele, mille viivad läbi spetsialistidest meditsiinitöötajad.
	<p>Selliseid otsuseid ei ole tehtud.</p>
	<p>Ei ole saadaval</p> <p>Puudub</p>

Siseriiklikud õigusaktid ja kohtupraktika		
Tšehhi Vabariik	<p>325/1999, § 89 326/1999, § 124 109/2002, § 23</p>	Kohtuotsused on individuaalsed
Taani	Vastavalt Taani välismaalaste seaduse § 40 punkti c lõikele 2 võivad Taani riiklik politsei ja Taani sisserändeamet nõuda, et saatjata välismaalased, kes väidavad, et nad on alaealised, osaleksid arstlikul läbivaatusel vanuse kindlakstegemiseks.	Puudub
Eesti	<p>Kohtuekspertiisiseadus jõustus 1. jaanuaril 2002. aastal.</p> <p>Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seadus jõustus 1. juulil 2006. aastal.</p>	Kohtuasju, mis hõlmavad vanuse hindamise aspekte, ei ole veel esinenud.
Soome	<p>Vanuse meditsiiniline hindamine on Soome välismaalaste seaduses sätestatud alates 2010. aastast. § 6 punktis a öeldakse, et perekonna taasühinemist taotleva isiku või elamislubade taotleva välismaalase vanuse kindlakstegemiseks võib teha arstliku läbivaatuse, kui on põhjendatult alust kahtlustada, et isiku väited tema vanuse kohta ei ole usaldusväärsed.</p> <p>– Soomes ei ole menetluses ühtegi vanuse hindamisega seotud seadusandlikku muudatust.</p>	Olulised kohtuotsused puuduvad. Üldiselt on vanuse hindamise tulemused jäänud halduskohtusse, kuid mõnel üksikul juhul on tulemus kehtetuks tunnistatud.

Siseriiklikud õigusaktid ja kohtupraktika	
<p>Prantsusmaa</p> <p>14. märtsi 2016. aasta seadus lapse kaitse kohta. Röntgenkiirguse kasutamine on nüüd piiratud ja suguküpsuse uuring väidetavalt alla 18aastaste isikute vanuse hindamiseks on praeguseks keelatud.</p>	<p>14. märtsi 2016. aasta seaduse viidi lõpule tsiviilseadustiku artikkel 388. Pärast uue seaduse vastuvõtmist ei ole selles asjas kohtuasju olnud.</p> <p>Kõige viimane selle teema kohta tehtud otsus on Rennes'i apellatsioonikohtu 13. jaanuari 2015. aasta otsus (https://www.legifrance.gouv.fr/affichJurijudi.do?oldAction=rechJurijudi&idTexte=JURITEXT000030123464&fastReqId=1477313596&fastPos=2)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Olukorra tutvustus: asjaomane isik väitis, et on sündinud 26. oktoobril 1996. aastal Kinshasas, seega on tegemist alaealisega. Isiku tõendamiseks esitati Bumbu (Kongo Demokraatlik Vabariik) linnapea 9. augustil 2012. aastal väljastatud sünnitunnistuse koopia. Algatati eestkostemenetlus ning peanõukogu esimees tegi ettepaneku järelevalve lõpetada. – Dokumentide analüüs kinnitas dokumentide ehtsust, kuid tuleb meeles pidada, et sünnitunnistus põhines vanemate liitsal suulisel ütlusel ja seega ei olnud sellel mingit õiguslikku väärtust. Samuti ei olnud dokument piisav selleks, et määrata isiku vanust, kuna sel puudus tõendusjõud ning see ei saanud tema nõusoleku vanusepiiri tõendada. (Randme ja vasaku kämbla) röntgenuurinng, arstlikud läbivaatused ja kasvuplaadi analüüs andsid siiski hinnangu vanuse kohta. – Kõigis meetmetes viidatakse riikliku meditsiini akadeemia 16. jaanuari 2007. aasta aruandele, milles on öeldud, et „luulise vanuse uurimine randme ja vasaku kämbla röntgenuurinnguga“ (Greulich ja Pyle'i atlase meetod) on kõige lihtsam ja usaldusväärsem meetod. Meetod on üldkasutatav. Eelkõige ei ole seni tõendatud rassist tulenevaid erinevusi. Akadeemia sõnul juhtub „väga harva, et luuline areng ja tegelik vanus ei ühti; sellistel juhtudel on enamasti tulemuseks vanuse hindamine tegelikult nooremaks“. – Kõik kohtule läbivaatamiseks esitatud dokumendid tõendavad ja kinnitavad, et isik on täisealine. <p>Muud sama arutluskaiguga otsused:</p> <p>Rennes'i apellatsioonikohtu 28. oktoobri 2014. aasta otsus https://www.legifrance.gouv.fr/affichJurijudi.do?oldAction=rechJurijudi&idTexte=JURITEXT000029685707&fastReqId=698863264&fastPos=3.</p> <p>Rennes'i apellatsioonikohtu 28. oktoobri 2014. aasta otsus https://www.legifrance.gouv.fr/affichJurijudi.do?oldAction=rechJurijudi&idTexte=JURITEXT000029685066&fastReq%20Id=1179022326&fastPos=4.</p> <p>Limoges'i apellatsioonikohtu 3. märtsi 2014. aasta otsus https://www.legifrance.gouv.fr/affichJurijudi.do?idTexte=JURITEXT000028708810.</p> <p>14. märtsi 2016. aasta seaduses antakse vastused järgmistele küsimustele:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Röntgenuurinngut kasutatakse alternatiivse meetodina, kui puudub isikut tõendav dokument ning väidetavas vanuses ei olda kindel. – Menetlust jälgivad õigusasutused ja sellele peab eelnema isiku nõusolek. – Uurimine peab toimuma hoolikalt (mis tahes kahtluse korral tuleb seda tõlgendada isiku kasuks, võttes arvesse muid meditsiinilisi ja sotsiaalseid andmeid)

Siseriiklikud õigusaktid ja kohtupraktika	
Saksamaa	<p>Sotsiaalkindlustusseadustiku § 42 punktis f on sätestatud vanuse kindlaksmääramise kord noorsooametis arvelevõtmisel (kehtestatud 1. novembril 2016. aastal).</p> <p>Märkus</p> <p>a) Oberlandesgericht Karlsruhe (liidumaa kõrgeim üldkohus Karlsruhe) 26. augusti 2015. aasta otsus nr 18 UF 92/15.</p> <ol style="list-style-type: none"> Täiendav uurimine, mis tuleneb ametiülesande korras uurimise kohustusest, oleneb sellest, kas isiku vanuse suhtes on tekkinud kahtlusi. Kui väide, et tegemist on alaealisega, on ilmselgelt vale või kui isik ei selgita piisavalt usutavalt asjaolusid, mis väidetavalt tõendavad tema alaealisust, ei nõuta ametiülesande korras uurimise kohustuse puhul n-õ valimatut uurimist. (Ääremärkus 25) Ehkki kehtib kahtluste taotleja kasuks tõlgendamise põhimõte, mis tähendab, et kui kahtlusi taotleja täisealisuse suhtes ei suudeta täielikult hajutada, eeldatakse taotleja kasuks, et ta on alaealine; see põhimõte kohaldub siiski ainult juhul, kui kohus ei suuda isiku tegelikku vanust pärast kõikide konkreetsetest asjaoludest tingitud menetluslikult võimalike ja vastuvõetavate uurimismeetodite ammendumist piisava kindlusega tõendada. (Ääremärkus 33) Isiku kohustus teha koostööd oma vanuse kindlaksmääramiseks vastavalt perekonnaasjade menetlemise ja hagita menetluses lahendatavate asjade seaduse §-ile 27. (Ääremärkus 24) Kämlaluude röntgenograafilise uuringu olulisus ja kehtivus. (Ääremärkus 31) (Ääremärkus 32) <p>Muud põhipunktid</p> <ol style="list-style-type: none"> Perekonnaasjade menetlemise ja hagita menetluses lahendatavate asjade seaduse §-s 27 sätestatud koostöökohustus hõlmab üldjuhul nõustumist arstliku läbivaatusega vanuse kontrollimiseks, kui see ei ole alandav ja on põhjendatud (kooskõlas 25. veebruaril 2014. aasta otsusega OLG Hamm, 1 UF 213/13). (Ääremärkus 24) Arstlik läbivaatus, mida on vaja alaealise vanuse kindlakstegemiseks, mis on tema eestkoste alla võtmise eeltingimus sotsiaalkindlustusseadustiku VII osa § 42 (sotsiaalkindlustusseadustiku I osa § 62 punkti 1) alusel, võib koosneda röntgenograafilisest uuringust. Samuti on uuritava vanuse kindlaksmääramiseks lubatud tutvuda juba olemasoleva röntgenipildiga (kooskõlas 9. veebruaril 2011. aasta otsusega OVG Hamburg, 4 Bs 9/11Amt 2011, 472). (Ääremärkus 32) Üksnes kämlaluude luulise küpsuse röntgenograafilise uuringu alusel ei ole võimalik usaldusväärselt kindlaks teha, kas isik on saanud täisealiseks. (Vt ääremärkus 31)

Siseriiklikud õigusaktid ja kohtupraktika	
	<p>b) Bremeni kõrgema halduskohtu 22. veebruari 2016. aasta otsus nr 1 B 303/15</p> <ul style="list-style-type: none"> • Käesoleva küsimustiku jaoks olulised põhipunktid • Alaealisuse mõiste määratleti seaduses sõnaselgelt sotsiaalseadustiku VIII osa § 42 punkti f • jõustumisel 1. novembril 2015. aastal. • Alaealisus tehakse kindlaks isikut tõendavate dokumentide uurimisel • (muu hulgas peab foto tõendama isikut piisava • usaldusvärsusega). Isikut tõendavate dokumentide puudumisel jääb jõusse teave, mille on esitanud taotleja ise. Kui see teave on kahtlust äratav, tuleb vanust visuaalselt hinnata ja kindlaks määrata (väljumus, küsitlus tõlgi vahendusel, muude võimalike dokumentidega tutvumine). <p>Alati tuleb järgida nelja silma põhimõtet, mille kohaselt on hindajaks kaks noorsoametnikogenud töötajat. Kui pärast visuaalset kontrolli jäävad teatud kahtlused isiku esitatud andmete kohta püsima, kuid üldiselt võib piisava tõenäosusega eeldada, et ta on alaealine, on täidetud alaealisi käsitleva seaduse nõuded.</p> <p>Oskusliku visuaalse kontrolli tulemus võib viidata ka sellele, et isikut tuleb lugeda täisealiseks, sest tema väljumest ilmneb selgelt, et ta on täisealine. Sama tulemuseni võidakse jõuda vestlusel saadud teabe hindamisel, kui uuritava väited ei tõenda vaieldamatult ja usutavalt tema arengutaset. Üldised väited ja ebajärjekindlus koos väljumise uurimisega võib viia sama tulemuseni (Bremeni kõrgema halduskohtu 18. novembri 2015. aasta otsus nr 2 B 221/15).</p> <p>Oskuslik visuaalne kontroll, kus võetakse arvesse rohkem kui ainult väliseid füüsilisi omadusi, võib tegelikult olla sobiv meetod vanuse hindamiseks ja kindlaksmääramiseks (Müncheni halduskohtu 23. septembri 2014. aasta otsus nr 12 CE 14.).</p> <p>Kui oskusliku visuaalse kontrolli tulemus ei ole piisavalt usaldusväärne, tuleb anda korraldus arstlikuks läbivaatuseks. Seletuskirjas sotsiaalseadustiku VIII osa § 42 punkti f (Bundestagi trükised 18/6392) kohta on esitatud sellise läbivaatuse üksikasjalikud nõuded, mille kohaselt tuleb valida kõige leebem ja võimalikult usaldusväärne meetod.</p> <p>See etapiviisiline menetlus vastab asjakohasele tehnilisele standardile (noorsooametite föderaalne tööühma soovitusel), millele viidatakse sotsiaalkindlustusseadustiku VIII osa jaotise 42 seletuskirjas.</p> <p>https://www.juris.de/jportal/?quelle=jlink&docid=JURE160008628&psml=jurisw.</p>

Siseriiklikud õigusaktid ja kohtupraktika	
Kreeka	Artikli 13 lõiked 4, 5 ja 7
Ungari	2007. aasta seadus LXXX varjupaigapoliitika kohta, valitsuse dekreet nr 301/2007. (XI. 9) 2007. aasta varjupaigaseaduse LXXX täitmise kohta, 2016. aasta seadus XXIX eksperttunnistajate kohta
Iirimaa	<p>1996. aasta pagulasseadus</p> <p>Pagulasseaduse § 8 lõike 5 punktis a on sätestatud, et kui varjupaigataotluste läbivaatamise eest vastutava asutuse volitatud ametnikule või sisserändeametnikule tundub, et riiki saabunud isik on alla 18-aasta vana, tuleb ta suunata laste- ja perekonna kaitse ametisse (TUSLA), kes seejärel otsustab, kas esitada isiku nimel varjupaigataotlus või mitte. Taotluse esitamisel abistavad laste- ja perekonnakaitse amet ja pagulaste õigusnõustaja esindaja alaealist kogu varjupaigamenetluse jooksul, sealhulgas lähevad nad temaga vestlusele kaasa.</p> <p>2015. aasta rahvusvahelise kaitse seadus (ei ole veel jõustunud).</p> <p>§ 14 sätestab muu hulgas, et kui § 13-s osutatud ametnikule tundub, et isik, kes soovib esitada rahvusvahelise kaitse taotlust või osaleb eelvestlusel, ei ole saanud 18aastaseks ja tal ei ole täiskasvanud saatjat, kes tema eest hoolit kannaks ja teda kaitseks, teavitab ametnik sellest võimalikult kiiresti laste- ja perekonnakaitse ametit.</p> <p>§ 15 lõikes 4 sätestatakse, et kui laste- ja perekonnakaitse amet leiab talle kättesaadava teabe, sealhulgas õigusnõustamise alusel, et isiku nimel, kes ei ole veel 18aastaseks saanud (käesolevas alajaos edaspidi „laps“) ja kellele pakutakse hoolitsust ja kaitset, tuleks esitada rahvusvahelise kaitse taotlus, määratakse ameti töötaja või muu isik, kes teeb lapse nimel sellise taotluse ning esindab ja abistab last taotluse läbivaatamisel.</p> <p>§ 24 lõikes 1 sätestatakse, et minister või rahvusvahelise kaitse eest vastutav ametnik võib taotleja vanuse kindlaksmääramiseks korraldada käesoleva paragrahvi kohaselt läbivaatuse, kui ta peab seda põhjendatult vajalikuks, et teha kindlaks, et § 15 lõikes 4 nimetatud taotleja ei ole saanud 18aastaseks.</p>
	<p>Ei ole</p> <p><i>A.M. vs. Refugee Applications Commissioner (varjupaigataotluste läbivaatamise eest vastutav volinik) Taotleja/hageja: A.M.</i></p> <p>Vastaja/kostja: Refugee Applications Commissioner Viide/viited: [2005] IEHC 317</p> <p>Varjupaigataotleja väitis, et ta on varjupaigataotluse esitamise ajal alaealine. Volinik vestles temaga, et tema vanust hinnata ja hinnangu kohaselt ei olnud taotleja alla 18-aasta vana. Volinik käsitas taotlejat seejärel menetluse jooksul täiskasvanuna ning tema varjupaigataotluse kohta langetati õigeaegselt eitav otsus. Taotleja vaidlustas nii vanuse hindamise kui ka pagulasseisundi kindlaksmääramise tulemused.</p> <p>Kohus tühistas taotleja vanuse hindamist käsitleva otsuse, leides, et sellise menetluse miinimumnõuded on järgmised:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. taotlejat teavitatakse vestluse eesmärgist lihtsas keeles; 2. taotlejal on õigus saada lihtsas keeles teavet selle kohta, miks küsituleja peab väidet vales, ja õigus saada võimalus selliste küsimuste arutamiseks; 3. taotlejal on õigus saada teavet mis tahes kahtlustest, mis küsitulejal on isikut tõendavate dokumentide kohta, ning talle antakse võimalus küsimusega tegeleda; 4. kui otsus on eitav, teavitatakse taotlejat selgelt ja kiiresti otsusest ja selle põhjendustest; 5. teda teavitatakse suuliselt ja kirjalikult kordushindamise võimalusest ja menetlusest.

Siseriiklikud õigusaktid ja kohtupraktika	
<p>§ 24 lõikes 2 on sätestatud, et „1. alajao alusel toimuv uuring tehakse taotleja inimväärrikust täiel määral austades, kooskõlas vajadusega saavutada usaldusväärne tulemus, kasutades võimalikult vähesekkuvat uuringut ning kui uuring kujutab endast arstliku läbivaatust, teeb seda registreeritud arst või muu sobiva kvalifikatsiooniga meditsiinitöötaja ette nähtud viisil“.</p> <p>§ 24 lõikes 7 on sätestatud, et „üldiste ütluste või muude asjakohaste näitajate“ alusel võib tekkida „põhjustatud kahtlusi taotleja vanuse suhtes“.</p> <p>§ 24 lõikes 3 on sätestatud, et arstlikuks läbivaatuseks tuleb saada nõusolek kas a) taotlejalt, b) täiskasvanult, kellel lasub taotleja eest hoolitsemise ja tema kaitsmise vastutus, või c) laste- ja perekonnakaitse ameti töötajalt või muult ameti määratud isikult, kes on lapse nimel esitanud rahvusvahelise kaitse taotluse.</p> <p>§ 24 lõikes 4 on sätestatud, et last tuleb teavitada keeles, millest ta kõigi eelduste kohaselt peaks aru saama, võimalusest, et tema vanus määratakse kindlaks läbivaatuse teel, läbivaatuse meetodi(te)st, läbivaatuse tulemuse võimalikust mõjust rahvusvahelise kaitse taotlusele ja sellest, mis tagajärjed on läbivaatusest keeldumisel.</p> <p>Läbivaatusest keeldumise tagajärjed on täpsustatud § 24 lõikes 5, nimelt et minister või rahvusvaheline kaitse eest vastutav ametnik võib jätkata uurimist, kas taotleja on saanud 18aastaseks.</p> <p>Vahi alla võetud vaidlusaluse vanusega isikute arstliku läbivaatuse erisätted on esitatud § 25-s samadel tingimustel nagu § 24-s.</p> <p>§ 25 näeb muu hulgas ette, et § 20 lõike 7 punkti b alusel võib minister korraldada läbivaatuse isiku vanuse kindlaksmääramiseks.</p>	<p>Kohus leidis, et need nõuded ei olnud käesoleval juhul täidetud.</p> <p>Põhimõtted: Menetluse miinimumnõuded alaealiste vanuse hindamiseks varjupaigaprotsessis on järgmised: i) taotlejat teavitatakse vestluse eesmärgist lihtsas keeles; ii) taotlejal on õigus saada lihtsas keeles teavet selle kohta, miks küsitileja peab väidet valeks, ja õigus saada võimalus selliste küsimuste arutamiseks; iii) taotlejal on õigus saada teavet mis tahes kahtlustest, mis küsitilejal isikut tõendavate dokumentide kohta on, ning talle antakse võimalus asjaga tegeleda; iv) kui otsus on eitav, teavitatakse taotlejat selgelt ja kiiresti otsusest ja selle põhjendustest; v) teda teavitatakse suuliselt ja kirjalikult kordushindamise võimalusest ja menetlusest.</p>

Siseriiklikud õigusaktid ja kohtupraktika	
Itaalia	<p>Seadusandlik dekreet nr 142/2015, art 17-18-19 (Eli määruse 2013/33 rakendamine)</p> <p>Dekreet (mida arutab ministrite nõukogu): „regolamento recante definizione dei meccanismi per la determinazione dell'età dei minori stranieri non accompagnati vittime di tratta, in attuazione dell'art. 4, comma 2, del decreto legislativo 4 marzo 2014, n. 24“.</p> <p>Art. 8, DPR 22-9-1988, n. 448 (nei processi penali, in caso di incertezza sulla minore età il giudice dispone, anche d'ufficio, una perizia) Art. 28, co. 3, D.Lgs. 286/98 (BIC) Art. 19, co. 2, lett. a), D.Lgs. 286/98 (divieto espulsione minori stranieri) Art. 19, D.Lgs. 25/2008, millega rakendatakse Eli direktiivi 2005/85 (vanuse hindamine võib toimuda menetluse mis tahes etapis). L'art. 4, co. 2, D.Lgs. 4-3-2014, n. 24, millega rakendatakse Eli direktiivi 2011/36 (määratakse vanuse hindamise terviklik menetlus; kahtluse korral tuleb oletada, et isik on alaealine).</p> <p>2017. aastal kiideti heaks uus dekreet, mis sisaldab menetlust, mida tuleb järgida inimkaubanduse ohvriks langenud saatjata alaealise vanuse hindamisel</p> <p>https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2016/12/22/16G00248/sg.</p>
Läti	<p>19. jaanuaril 2016. aastal jõustus Läti uus varjupaigaseadus. Vastavalt varjupaigaseaduse sätetele vastutab Läti riiklik piirivalveamet varjupaigataotlejate taotluste vastuvõtmise ja seotud esmase tegevuse, muu hulgas varjupaigataotleja isiku tuvastamise eest.</p> <p>Varjupaigaseaduse 7. jao 2. osas on sätestatud, et varjupaigataotleja ja tema kodakondsuse kindlakstegemiseks on riigi piirivalvel õigus kontrollida varjupaigataotlejat ja tema omandit ning konfiskeerida esemeid ja dokumente, kui neil võib olla oluline roll taotluse läbivaatamisel või kui need võivad ohustada varjupaigataotlejat või tema läheduses viibijaid.</p> <p>Arstliku ekspertiisi määramisel teavitab riigi piirivalveametnik saatjata alaealist viivitamata ja esindaja juuresolekul keeles, millest ta aru saab või millest ta kõigi eelduste kohaselt aru saab, võimalusest, et tema vanust on tarvis arstliku ekspertiisi teel määrata, ekspertiisi käigus ja ekspertiisi tulemuste võimalikult mõjust taotluse läbivaatamisele, samuti tagajärgedest, mis võivad tekkida juhul, kui saatjata alaealise esindaja keeldub arstlikust ekspertiisist.</p> <p>Kui vanuse hindamise käigus ei suudeta uuritava vanust kahtlusteta kindlaks määrata, tõlgendatakse järeldust uuritava kasuks – isik loetakse alaealiseks.</p>
	<p>27. jaanuaril 2014. aastal leidis Tribunale di Torino (Torino üldkohus), et radioloogiline hindamine ei saa välistada asjaolu, et konkreetsel juhul tehti vanuse hindamisel viga. Kahtluse korral tuleb suuremat kaalu anda võimalusele, et tegemist on alaealisega. http://www.questionegiustizia.it/articolo/i-metodi-di-accertamento-dell-eta-cronologica-dei_05-03-2015.php.</p>
	<p>Haldusmenetluse seaduse § 182 „Ekspertiarvamuse hindamine“ kohaselt hindab kohus ekspertiarvamust vastavalt § 154 „Tõendite hindamine“ sätetele. § 154-s sätestatakse, et kohus hindab tõendeid vastavalt oma veendumustele, mis põhinevad terviklikult, täielikult ja objektiivselt kontrollitud tõenditel, kooskõlas õiguslase teadlikkusega, mille aluseks on loogikaseadused, teaduslikud leiud ja õiguspõhimõtted; ühelgi tõendil ei ole ette kindlaksmääratud mõjujõudu, mis oleks kohtule siduv; kohtuotsuses esitatakse põhjused, miks teatud tõendeid on teistele eelistatud ning miks teatud fakte peetakse tõendatuks ja teisi mitte.</p> <p>Kui ekspertiarvamus ei ole piisavalt selge või ei ole täielik, võib kohus tellida isaekspertiisi, mille teostajaks määratakse sama ekspert.</p> <p>Kui ekspertiarvamus ei ole põhjendatud või põhjendatud või kui mitme eksperti arvamused on üksteisega vastuolus, võib kohus nõuda kordu ekspertiisi, määrates selle täitmiseks teise eksperti või mitu eksperti.</p>

Siseriiklikud õigusaktid ja kohtupraktika	
	<p>Otsus jätta saatjata alaealise taotlus läbi vaatamata või keelduda talle pagulase või alternatiivse staatuse andmisest ei tohi põhineda ainuüksi asjaolul, et saatjata alaealise esindaja keeldub arstlikust ekspertiisist isiku vanuse kindlaksmääramiseks. Läti ministrite kabineti 7. septembri 2004. aasta määruse nr 776 „Riikliku kohtumeditšini keskuse määrus“ artikli 3 kohaselt saadab riiklik piirivalveamet kohtumeditšini läbivaatuse taotluse, et määrata kindlaks isiku vanus, riiklikule kohtuekspertiisi keskusele, kes teostab vanuse hindamise, kasutades seaduste ja määruste alusel registreeritud meetodeid (vanuse hindamise metoodika, nr 2-20/VTME,C-1/336, vastu võetud 7. veebruaril 2013. aastal).</p> <p>Riikliku piirivalveameti 16. jaanuari 2015. aasta sisemääruse nr 1 (määrus riikliku piirivalve ametnike tegevuse kohta välismaalase varjupaigataotluse korral) artiklis 11 sätestatakse, et juhul, kui varjupaigataotleja läbib vanuse hindamise, saadetakse ekspertiisaruandele kohtule hindamiseks vastavalt Läti haldusmenetluse seaduse §-le 182.</p>
Leedu	<p>Välismaalaste õiguslikku seisundit käsitleva seaduse artikkel 123 ning Leedu Vabariigi siseministri määrus Leedu Vabariigis varjupaiga andmise ja sellest keeldumise kohta, § 2 (lõiked 104–114)</p> <p>Vanuse hindamist käsitlevaid siseriiklikke kohtuotsuseid ei ole tehtud.</p>
Luksemburg	<p>Vastavalt varjupaigaseaduse ja muude kaitsevormide suhtes kehtiva 5. mai 2006. aasta muudetud seaduse artikli 12 lõikele 3 võib minister nõuda arstlikku läbivaatust, et määrata kindlaks varjupaigataotleja vanus. Vanuse kindlaksmääramine mõjutab rahvusvahelise kaitse andmise menetlust. Sellega seoses viitame eelnimetatud seaduse artikli 9 lõikele 2, mille kohaselt on iga taotleja kohustatud edastama kogu teabe, mis on vajalik taotluse õigsuse, sealhulgas vanuse kindlaksmääramiseks. Kui taotleja keeldub arstlikust läbivaatusest, ei ilmu kohale või selgub, et ta on täisealine, teatatakse taotlejale, et neil asjaoludel on rahvusvahelise kaitse taotluse kohta tehtavale otsusele negatiivne mõju. Sel juhul võidakse rahvusvahelise kaitse taotlust menetleda kiirendatud menetlusega, nagu on ette nähtud eelnimetatud seaduse artiklis 20. Edaspidi loetakse ta taotluse kontekstis täisealiseks. Asjaolu, et arstlikuks läbivaatuseks ei antud nõusolekut, ei takista ministrit tegemast otsust rahvusvahelise kaitse taotluse kohta. Selline otsus ei põhine siiski ainult sellisel keeldumisel.</p> <p>Ei ole saadaval</p>
Malta	<p>2008. aasta õiguslik teade nr 243</p> <p>2005. aasta õiguslik teade nr 320, artikkel 14</p> <p>Ei ole saadaval</p>

Siseriiklikud õigusaktid ja kohtupraktika	
Madalmaad	<p>Sätted on kehtestatud välismaalaste dekreedis („vreemdelingenbesluit“) Artikli 3 lõike 109 punkt d, mis jõustus 20. juulil 2015.</p>
Norra	<p>Immigratsiooniseaduse § 88 „Uuringud vanuse kindlaksmääramiseks“</p> <p>Kui varjupaigaga või pereliikme elamisloaga seotud juhtumis ei ole võimalik piisava kindlusega kindlaks teha, kas välisriigi kodanik on vanem kui 18aastane või noorem, võib nõuda, et välisriigi kodanik läbiks vanuse kindlaksmääramise uuringu. Uuringu tulemusi hinnatakse seoses muu teabega juhtumi kohta.</p> <p>Kui välisriigi kodanik keeldub uuringust, teatatakse talle, et see võib juhtumi hindamisel oluline olla.</p> <p>Kuningas võib määrustega kehtestada lisaätteid vanuse uuringute rakendamise kohta.</p>
Poola	<p>13. juuni 2003. aasta seadus välismaalastele kaitse andmise kohta</p> <p>Poola Vabariigi territooriumil</p> <p>Menetluses ei ole ühtegi vanuse hindamisega seotud seadusandlikku muudatust.</p>
Portugal	<p>30. juuni 2008. aasta varjupaigaseaduse N27/2008 artikli 28n lõige 3</p> <p>26. oktoobri 1998. aasta seadus N67/98 isikuandmete kaitse kohta</p> <p>19. augusti 2004. aasta seadusega N45/2004 nähakse ette kohtumeditšiini õiguslik kord</p>

Siseriiklikud õigusaktid ja kohtupraktika

23. oktoober 2003, ABRS 200304904/1

Minister peab tagama usaldusväärse ja hoolika hindamise, et hindamine toetaks järeldusi. Ministrit nõutakse vajalike teadmistega eksperdi kaasamist. Tagamaks, et hindamine viidaks läbi usaldusväärset ja põhjalikult, peab minister saama tervikliku aruande, mille eest vastutab ekspert, isegi kui ekspert ei soovi oma nime avalikustada.

3. märts 2004, ABRS 200307415/1

Vanuse hindamise aruannet peetakse eksperdiarvamuseks. Lükatakse tagasi väide, et tavapäraselt röntgenikiirgust ei ole võimalik kasutada rangluude nõuetekohaseks kuvamiseks. Hindamisel kasutatud uurimismeetod on usaldusväärne.

Ei kohaldata

13. juuni 2003. aasta seadus välismaalastele kaitse andmise kohta

Poola Vabariigi territooriumil.

Menetluses ei ole ühtegi vanuse hindamisega seotud seadusandlikku muudatust.

Ei ole saadaval

Rumeenia	Siseriiklikud õigusaktid ja kohtupraktika	Puudub
<p>Rumeenia</p>	<p>Seaduses nr 122/2006 Rumeenias varjupaiga andmise kohta (avaldatud 18. mail 2006 ametlikus väljaandes nr 428, jõustus 16. augustil 2006) sätestatakse järgmist:</p> <p>Artikkel 16 „Tagatise seoses alaealiste saatjata varjupaigataotlejatega“</p> <p>(1) Saatjata alaealise varjupaigataotlus vaadatakse läbi esmajärjekorras.</p> <p>(2) Sisserände peainspeksioon võtab meetmeid, et võimalikult kiiresti määrata seaduslik esindaja, kes abistab saatjata alaealist varjupaigamenetluses, sealhulgas esimese varjupaigariigi menetluses, turvalise kolmanda riigi menetluses, Euroopa turvalise kolmanda riigi menetluses või vastutava liikmesriigi määramise menetluses, kui need on asjakohased.</p> <p>(2¹) Saatjata alaealist teavitatakse viivitamata seadusliku eestkostja määramisest. Seaduslik eestkostja täidab oma kohustusi kooskõlas lapse parimate huvidega ja tal on selleks vajalikud teadmised.</p> <p>(3) Saatjata alaealisele varjupaigataotlejale ei ole vaja määrata seaduslikku esindajat juhul, kui ta saab täisealiseks 15 päeva jooksul taotluse esitamisest.</p> <p>(4) Sisserände peainspeksioon</p> <p>(a) tagab, et seaduslikule esindajale antakse võimalus teavitada saatjata alaealist vestluse tähendusest ja võimalikest tagajärgedest ning vajadusel sellest, kuidas vestluseks valmistuda;</p> <p>(b) pakub nii alaealisele kui ka tema seaduslikule esindajale artiklis 17 (varjupaigataotlejate õigused) osutatud õigusteabe esitamise menetlus ning teavet menetluste kohta rahvusvahelise kaitse äravõtmisel;</p> <p>(c) teavitab seaduslikku esindajat ja saatjata alaealist keeles, millest viimane aru saab või kõigi eelduste kohaselt aru saab, nii et ta mõistaks, et võidakse viia läbi kohtuekspertiis vanuse hindamiseks. See teave peab käsitlema arstliku läbivaatuse meetodeid, uuringutulemuste võimalikke tagajärgi ja kohtuekspertiisist keeldumise võimalikku mõju.</p>	<p>Puudub</p>

Siseriiklikud õigusaktid ja kohtupraktika

- (4) Vanuse hindamisel võetakse kohtuekspertiisi käigus täiel määral arvesse alaealise inimvääriskust, kasutades kõige vähem seksuvaid meetodeid, mis annavad võimalikult usaldusväärse tulemuse.
- (5) Kõnealuse artikli sätete rakendamisel teeb sisserände peainspektsioon koostööd kohalike ametkondadega, kelle ülesanne on laste õiguste edendamine ja kaitsmine, samuti kohtutega, et selgitada alaealise õiguslikku olukorda, või juhul, kui tema suhtes võetakse erilisi kaitsemeetmeid.
- Artikkel 41 „Varjupaigataotleja vanuse määramine – alaealine välismaalane“
- (1) Kui varjupaigataotleja kinnitab, et ta on alaealine ja tema vanuse suhtes ei ole tõiseid kahtlusi, käsitatakse teda alaealisena.
- (2) Kui saatjata alaealine ei suuda oma vanust tõendada ja tema alaealisuse suhtes on tõiseid kahtlusi, siis nõuab sisserände peainspektsiooni varjupaigaküsimustele spetsialiseerunud üksus enne haldusetaapis varjupaigataotleja kohta otsuse tegemist, et viidaks läbi kohtuekspertiisi taotleja vanuse hindamiseks alaealise ja tema seadusliku esindaja eelneval kirjalikul nõusolekul.
- (3) Kui varjupaigataotleja ja/või tema seaduslik esindaja keelduvad kohtumediitsiiliseist ekspertiisist vanuse hindamiseks ja tema vanuse kohta ei ole veenvaid tõendeid, loetakse ta täiskasvanuks.
- (4) Punktis 3 sätestatud juhul arvestatakse, et isik on saanud varjupaigataotleuse esitamise kuupäevaks 18aastaseks.
- (5) Punkti 3 sätteid ei kohaldata juhul, kui sisserände peainspektsiooni psühholoog on tuvastanud, et taotlejal on vanuse kindlaksmääramise kohtuekspertiisist keeldumiseks mõjuvad põhjused.
- (6) Taotleja vanuse hindamise kohtuekspertiisi tulemuste tõlgendamisel arvestatakse esmajoones alaealise huvidega.
- (7) Saatjata alaealise keeldumine vanuse hindamise kohtuekspertiisist ei saa olla ainus põhjus tema varjupaigataotleuse tagasilükkamiseks ning see ei takista pädevatel asutustel vastu võtmast otsust tema rahvusvahelise kaitse taotleuse kohta.

Siseriiklikud õigusaktid ja kohtupraktika	
<p>Artikkel 49 „Kohtuekspertiis“</p> <p>(1) Kui seda peetakse rahvusvahelise kaitse taotleja kohta otsuse tegemise seisukohast asjakohaseks ja taotleja nõusolek on olemas, tehakse taotlejale kohtuekspertiis, et otsida märke varasemast tagakiusamisest või tõsisesse ohtu sattumisest.</p> <p>(2) Taotleja keeldumine lõikes 1 sätestatud kohtuekspertiisist ei takista sisserände peainspektsiooni tegemast varjupaigataotluse kohta otsust.</p> <p>(3) Lõikes 1 sätestatud kohtuekspertiisi teostavad kohtuekspertiisiasutused ja ekspertiisi tulemused edastatakse viivitamata sisserände peainspektsioonile. Siseministeerium eraldab kulude mahaarvamiseks sisserände peainspektsioonile vastava eelarve.</p> <p>(4) Kui kohtuekspertiisi ei tehta vastavalt lõikele 1, annab sisserände peainspektsioon taotlejale kirjalikult teada, et võib omal kulul teha kohtuekspertiisi, et tõendada märke varasemast tagakiusamisest või tõsisesse ohtu sattumisest.</p> <p>(5) Sisserände peainspektsioon võtab rahvusvahelise kaitse taotluse kohta otsuse tegemisel arvesse lõigetes 1 ja 4 sätestatud kohtuekspertiisi tulemusi, mida kinnitavad muud taotlusega seotud tõendid.</p> <p>Menetluses ei ole ühtegi vanuse hindamisega seotud seadusandlikku muudatust.</p>	

Siseriiklikud õigusaktid ja kohtupraktika	
Slovakkia	<p>Varjupaigaseadus nr 480/2002 (seadustekogu) muudetud kujul – jaotis 23/7</p> <p>Kui ministeeriumil on taotleja vanuse suhtes kahtlusi, on taotleja kohustatud läbima arstliku läbivaatuse; kui taotleja on välismaalane, on jaotise 16 lõike 2 kohaselt vaja saada tema seadusliku esindaja või eestkostja nõusolek. Kui arstliku läbivaatuse käigus tehakse kindlaks, et taotleja on täisealine, käsitab ministeerium teda edaspidi kui täiskasvanut ning teavitab arstliku läbivaatuse tulemusest viivitamata tema seaduslikku esindajat või eestkostjat ja pädevat kohtuasutust. Kui välismaalane keeldub arstlikust läbivaatusest või kui seaduslik esindaja või eestkostja ei nõustu läbivaatusega, käsitatakse isikut käesoleva seaduse kohaselt menetluse käigus täiskasvanuna. Kui arstliku läbivaatuse käigus ei ole võimalik kindlaks teha, kas isik on alaealine või täisealine, käsitatakse teda vastavalt käesolevale seadusele menetluse käigus alaealisena ning seaduslik esindaja ja eestkostja teavitavad taotlejat sellest viivitamata. Vastavalt jaotise 4 lõikele 2 teavitab ministeerium taotlejat võimalusest teha arstlik läbivaatus, et määrata kindlaks tema vanus, samuti läbivaatuse meetodist ning sellest, kuidas läbivaatus ja sellest keeldumine mõjutab varjupaigataotluse hindamist.</p> <p>* jaotis 4/2 Enne küsimustiku täitmist, kuid mitte hiljem kui 15 päeva jooksul pärast menetluse alustamist teavitab ministeeriumi volitatud töötaja taotlejat tema õigustest ja kohustustest varjupaigamenetluse jooksul, käesolevast seadusest tulenevate kohustuste täitmata jätmise või rikkumise võimalikest tagajärgedest, võimalusest, et talle määratakse käesoleva seaduse alusel esindaja, ja võimalusest saada tasuta õigusabi. Ministeerium annab taotlejale teavet ka valitsusväliste organisatsioonide kohta, kes hoolitsevad varjupaigataotlejate ja varjupaiga saanud isikute eest; juhised ja teave esitatakse võimaluse korral kirjalikult ja keeles, millest taotleja eelduste kohaselt aru saab.</p> <p>* jaotis 16/2 Alaealise välismaalase nimel teeb õigustoiminguid tema seaduslik esindaja. Kui selline välismaalane viibib Slovaki Vabariigi territooriumil ilma seadusliku esindajata, määrab kohus talle eestkostja.</p>
Sloveenia	<p>Rahvusvahelise kaitse seadus (ZMZ-1), vastu võetud 2016. aastal</p>
	Puudub

Siseriiklikud õigusaktid ja kohtupraktika	
Hispaania	<p>Hispaania põhiseadus, 1978</p> <p>Hispaania 11. detsembri 2009. aasta seadus 2/2009, millega muudetakse konstitutsioonilist seadust 4/2000 välismaalase õiguste ja kohustuste kohta Hispaanias ning sotsiaalse integratsiooni kohta.</p> <p>20. aprillil 2011. aasta kuninglik dekreet 557/2011, millega kiidetakse heaks määrus, millega töötatakse pärast konstitutsioonilise seadusega 2/2009 tehtud muudatust ümber konstitutsiooniline seadus 4/2000 välismaalase õiguste ja kohustuste kohta Hispaanias ning sotsiaalse integratsiooni kohta.</p> <p>Hispaania 15. jaanuari 1996. aasta seadus 1/1996 alaealise kohtuliku kaitse kohta, millega osaliselt muudetakse tsiviilkohtumenetluse eeskirju.</p> <p>Tsiviilseadustik</p>
Rootsi	<p>Varjupaigataotlusi hinnatakse 2005. aasta välismaalaste seaduse alusel (SFS 2005:716). Seaduses eristatakse täiskasvanutele ja lastele kohaldatavat menetlust ning mitmed eeskirjad on lastele soodsamad. Seepärast on vaja vanuse hindamist, mis on õigusakti alusel esitatud varjupaigataotluste läbivaatamise oluline osa.</p> <p>20. juulil 2016. aastal jõustus ajutine seadus, millega asendatakse välismaalaste seaduse mõned osad 3 aastaks kuni 19. juulini 2019. aastal. Ajutise seaduse eesmärk on piirata Rootsis elamisloa saamise võimalust. See õigusakt tähendab muu hulgas, et pagulastele ja täiendavat kaitset vajavatele isikutele antakse ainult ajutine elamisloa. Alaealistele ja lastega peredele, kes taotlesid varjupaika enne 24. novembrit 2015. aastal, seda seadust ei kohaldata.</p> <p>1. mail 2017 jõustusid välismaalaste seaduse ja välismaalaste määruse muudatused, millega reguleeritakse vanuse hindamist juhul, kui isik taotles varjupaika pärast 1. veebruari 2017. Uued sätted tähendavad seda, et Rootsi Migratsiooniamet teeb vanuse hindamise juhtudel, kui isik kinnitab, et ta on alla 18aastane, ning on põhjust selles kahelda. Vanuse hindamine toimub juba varjupaigamenetluse alguses. Amet teeb vanuse kohta ajutise otsuse, mida saab edasi kaevata, ja see langetatakse lõplikult elamisloa andmise otsusest eraldi. Nüüd on ka seadusega ette nähtud, et taotlejad, kes ei ole esitanud piisavalt tõendeid selle kohta, et on alaealised, peaksid saama võimaluse arstlikuks läbivaatuseks. Seda võib teha üksnes juhul, kui taotleja on andnud kirjaliku nõusoleku. Arstlik läbivaatus tehakse enne ajutise otsuse langetamist. Amet teeb lõpliku otsuse taotleja vanuse kohta seoses lõpliku otsusega elamisloa kohta.</p>
	<p>2. veebruari 2012. aasta Audiencia Provincial de Madridi (Madridi piirkondliku kohtu) kohtumäärus (jaotis 22) vanuse hindamise kriteeriumide kohta. Määruses leitakse, et Madridi autonoomse piirkonna alaealiste asjade komisjon kaalus ainsa tõendina vanuse kohta meditsiinilist hinnangut ja see hinnang ei võimalda kunagi teha täpseid järeldusi. Seetõttu on alaealise vanuse kohta lõpliku otsuse tegemiseks vaja rohkem tõendeid.</p> <p>Kõige viimane märkimisväärne kõrgemamigratsiooni kohtu (Migrationsöverdomstolen) otsus vanuse hindamise küsimuses, millega loodi pretsedent, on 11. veebruari 2014. aasta otsus (MIG 2014:1), milles kohus rõhutab muu hulgas, et taotlejal lasub tõendamiskohustus väidetava vanuse tõendamiseks ja migratsiooniametil ei ole kohustust pakkuda arstlikku läbivaatust, on vaid kohustus teavitada sellest võimalusest.</p> <p>Otselinki kohtuotsusele ei ole, kuid otsuse saab leida otsinguga kohtu veebilehel (ainult rootsi keeles) http://www.rattsinfosok.dom.se/lagrummet/index.jsp</p>

Siseriiklikud õigusaktid ja kohtupraktika	
	<p>Mis puudutab isikuid, kes taotlesid varjupaika enne 1. veebruari 2017, siis ei ole ühtegi siseriikliku õigusakti, mis reguleeriks vanuse hindamist või seda, millises varjupaigamenetluse etapis seda tuleks teha. Põhimõtteliselt on tegemist tõendite hindamisega, mis järgib õiguse üldpõhimõtteid, tõendamiskohustust jne. Vanuse hindamine tehakse siis, kui amet teeb elamisloa kohta lõpliku otsuse, mille võib edasi kaevata.</p> <p>Rootsi kohaldab tõendivaba hindamist, mis tähendab, et puuduvad eelnevalt kindlaksmääratud eeskirjad teatud tõendite väärtuse kohta, samuti ei ole eeskirju, mis tõendeid võib vanuse tõendamiseks esitada (see peaks siiski olema mõistlikkuse piires). Lisaks võib märkida, et Rootsi siseriiklikus õiguses puudub identiteedi (mis hõlmab isiku vanust) õiguslik määratlus. Seda on määratletud ainult kohtuotsuste abil.</p> <p>Föderaalne varjupaigaseaduse (loi fédérale sur l'asile) artiklid 7, 8 ja artikkel 17 lõike 3 punkt bis.</p>
Šveits	Föderaalne halduskohtu (Tribunal administratif fédéral) praktika (JICRA 2004/30 ja JICRA 2005/16)
Ühendkuningriik	<p>Kohtulahendid hõlmavad järgmisi valdkondi:</p> <p>Põhinõuded enne vestluse alustamist</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Hindamise peavad tegema kaks vastava väljaõppega sotsiaaltöötajat, nagu täpsustatakse järgmistes kohtulahendites: <p>AS v London Borough of Croydon [2011] EWHC 2091, punkt 19 R (FZ) v London Borough of Croydon [2011] EWCA Civ 59, punkt 2 J vs. Secretary of State for the Home Department (siseminister) [2001] EWHC 3073 (Admin), punkt 13</p> <ol style="list-style-type: none"> 2) Vajaduse korral tuleb kasutada tõlki, nagu täpsustatakse kohtulahendis R (FZ) v London Borough of Croydon [2011] EWCA Civ 59 3) Isikule tuleb pakkuda võimalust, et hindamise juures viibiks sõltumatu sobiv täiskasvanu, nagu täpsustatakse kohtulahendites <p>A v London Borough of Croydon [2009] EWHC 939 (Admin) R (NA) v London Borough of Croydon [2009] EWHC 2357 (Admin), punkt 50 R (FZ) v London Borough of Croydon [2011] EWCA Civ 59, punkt 25</p>
	<p>Ühendkuningriigis puuduvad otsesed õigusaktid, millega nähakse ette, millal vanuse hindamine on nõutav või asjakohane või kuidas seda läbi viia.</p> <p>Sisserändeametnikel on saatjata noorega esmasel kokkupuutel piiril lubatud teha esmane hindamine isiku enda ütluse, kättesaadavate dokumentide ja sisserändeametniku hinnangu alusel isiku füüsilise välimuse ja käitumise kohta. See ei ole siduv, sest isik saab hindamise sel ajahetkel vaidlustada või selle kohta pretensiooni esitada. Sisserändeametnik võib nõuda ka lisaselgitusi seoses isiku vanuse kohta kujundatud seisukohaga. Mõlemas olukorras, kui isik on esitanud vastuväite või sisserändeametnik kahtlustab, et ta on noorem kui 18aastane, kohaldatakse kahtluste taotleja kasuks tõlgendamise põhimõtet ja isikut käsitatakse lapsena. See tähendab, et ta saadetakse kohaliku omavalitsuse lastekaitse teenistusse, kellelt nõutakse seejärel isiku vanuse hindamist.</p>

Siseriiklikud õigusaktid ja kohtupraktika	
<p>Lapsi käsitlevate Ühendkuningriigi õigusaktide kohaselt määratletakse lapsena alla 18 aasta vanust isikut ning seega on kohalikul omavalitsusel kaudne õigus vanus kindlaks määrata, et olla kindel, et ta osutab lastele suunatud teenuseid alla 18aastasele isikule. Vahendid, mille abil kohalik omavalitsus seda teeb, ei ole õigusaktides sätestatud, kuid välja on kujunenud tava, et isikut hindavad ja hinnangu alusel langetavad otsuse kaks sotsiaaltöötajat. Otsuse langetamiseks kasutavad nad oma erialast ettevalmistust ja kogemusi noortega töötamisel. Kuigi viisid, kuidas kohalikul ametiasutused peavad vanust hindama, ei ole seadusega ette nähtud, on kohtud kehtestanud suunised ja miinimumstandardid, mida kohalikul ametiasutused peavad järgima. Peamine kohtulahend oli seotud Londoni Merton linnaosaga (B v London Borough of Merton [2003] EWHC 1689 (Admin)). Pärast seda on kohtud oma seisukohta edasi arendanud ja nüüd tuleb järgida kehtestatud kumulatiivseid nõudeid, et tagada seaduslik vanuse hindamine. Seda nimetatakse ka Merton kohtulahendi nõuetele vastavaks või kohtupraktikale vastavaks vanuse hindamiseks.</p>	<p>4) Kohalikul omavalitsused peavad hindamisel täitma omaenda kehtestatud suuniseid, nagu märgitakse kohtulahendites</p> <p>A v London Borough of Croydon [2009] EWHC 939 (Admin) R (NA) v London Borough of Croydon [2009] EWHC 2357 (Admin)</p> <p>5) Kui juhtumi asjaolud on sellised, et isikut hinnatakse uuesti (nt tehakse teine vanuse hindamine), oleks eelistatav, et esimese hindamise teostajad ei osaleks teises hindamises, nagu märgitakse kohtulahendi R (NA) v London Borough of Croydon [2009] EWHC 2357 (Admin) punktides 50 ja 69.</p> <p>6) Välja arvatud selgetel juhtudel (kui on väga ilmne, et isik on noorem või vanem kui 18aastane ning tavaliselt ei ole pikaajalist uurimist vaja), ei saa vanust hindavad isikud vanust kindlaks määrata üksnes taotleja välimuse põhjal, nagu märgitakse järgmistest kohtulahenditest:</p> <p>Merton, punktid 27, 37 ja 38</p> <p>R (FZ) v London Borough of Croydon [2011] EWCA Civ 59, punkt 3 Vestlus</p> <p>Vanust hindavad isikud peavad selgitama taotlejale vestluse eesmärki, nagu märgitakse Merton kohtulahendi punktis 55;</p> <p>1) hankima teavet taotleja üldise tausta kohta, sh taotleja perekondlike olude ja sündmuste, haridusliku tausta ja taotleja tegevuse kohta paaril eelneval aastal (samuti võib olla oluline etniline ja kultuuriline teave), nagu märgitakse Merton kohtulahendi punktis 37;</p> <p>2) hindama taotleja usutavust ja esitama selle väljasegitamiseks küsimusi, kui on põhjust kahelda taotleja ütluses oma vanuse kohta, nagu märgitakse Merton kohtulahendi punktis 37;</p> <p>3) anda taotlejale võimalus selgitada vasturääkivusi oma jutus või mis tahes asjaoludes, mis mõjutavad ebasoodsalt tema usutavust; seda oleks parem teha nii kiiresti kui võimalik, kui küsimused on värskest meelest, nagu märgitakse järgmistest kohtulahenditest:</p> <p>Merton, punkt 55</p> <p>R (FZ) v London Borough of Croydon [2011] EWCA Civ 59, punkt 20</p> <p>R (NA) v London Borough of Croydon [2009] EWHC 2357 (Admin), punkt 52</p>

Siseriiklikud õigusaktid ja kohtupraktika	
	<p>5) Meenutagem, et juhtumid on erinevad ja ühes juhtumis nõutav uurimistase ei pruugi olla teise juhtumi puhul vajalik, nagu märgitakse Mertoni kohtulahendi punktis 50. Järeldused</p> <p>1) Kohalik asutus, kes hindab vanust, võib võtta arvesse siseministeeriumi hangitud teavet, kuid ta peab tegema iseseisva otsuse, mistõttu vajab ta piisavat teavet, nagu märgitakse Mertoni kohtulahendi punktis 39.</p> <p>2) Arstlik aruanne ei ole vajalik ning kohalikelt ametiasutustelt ei nõuta selle tellimist. Kui taotleja esitab lastearstide aruanded, ei ole neil suuremat kaalu kui kogunud sotsiaaltöötajate nõuetekohastel aruannetel, kuid kohalik asutus või siseminister ei saa jätta neid arvesse võtmata (kui need on esitatud, siis tuleb neid arvesse võtta), nagu märgitakse kohtulahendites Merton, punktid 50 ja 51 A v London Borough of Croydon [2009] EWHC 939 (Admin), punktid 33, 34 ja 47.</p> <p>3) Järeldustes ja põhjendustes tuleb arvestada kõigi taotleja esitatud dokumentidega, nagu märgitakse kohtulahendi R (NA) v London Borough of Croydon [2009] EWHC 2357 (Admin) punktides 61–64.</p> <p>4) Otsust tuleb piisavalt põhjendada, kui leitakse, et taotleja, kes väidab, et on laps, ei ole laps (kuigi põhjendused ei pea olema pikad ja üksikasjalikud), nagu märgitakse kohtulahendites Merton, punktid 45 ja 48 A v London Borough of Croydon [2009] EWHC 939 (Admin)</p> <p>5) Vestlus tuleb kiiresti üles kirjutada ja märkmeid tuleb teha täpselt ja järjepidevalt, nagu märgitakse kohtulahendi R (NA) v London Borough of Croydon [2009] EWHC 2357 (Admin) punktides 50 ja 60 – vestluse ja üleskirjutamise vaheline kahe kuu pikkune periood leiti olevat vastuolus praeguse tavaga.</p> <p>6) Kui hindamisdokumendis ei ole märgitud vestluse algusaega ja lõpetamise aega või kas tehti pause, ehkki selline teave on soovitatav, ei loeta protsessi nõuetele mittevastavaks, nagu märgitakse kohtulahendi ZS (Afghanistan) v Secretary of State for the Home Department [2015] EWCA Civ 1137 punktis 36.</p>

3.a) Vanuse hindamist käsitlevad riiklikud suunised

Riik	
AT	–
BE	<p>Kui saatjata alaealine esitab sisserändeosakonnas varjupaigataotluse, täidetakse identifitseerimisvorm ja registreeritakse teave saatjata alaealise isiku kohta, näiteks väidetav sünnikuupäev ja -koht.</p> <p>Kui eestkosteteenistusel, sisserändeametil või pagulaste ja kodakondsuseta isikute peakomissariaadil on kahtlus, et asjaomane isik on alaealine, võib asutus tellida omal kulul arstliku läbivaatuse. Kui esineb kahtlus, mis on seotud näiteks füüsilise välimuse, käitumise või kõnemaneeeriga või kui isikut tõendavaid dokumente ei esitata või nende dokumentide autentsust ei ole võimalik kinnitada, võib teha vanuse hindamise. Uuringut selgitatakse alaealisele töögi abil ja talle antakse selgitus uuringu kohta tema emakeeles.</p> <p>Vanuse hindamine toimub arstliku kontrolli teel. Arstlik kontroll on kolmeosaline:</p> <ul style="list-style-type: none"> – hambaarsti töödiagnoos, hammastiku röntgenuurint (esimene uuring), mittedominantse käe kämbla ja randmeliigese ning mõlema rangluu mediaalsete otste röntgenuurint (kaks lisauuringut, mis järgnevad esimesele uuringule). Belgia otsustas kasutada nende kolme uuringu kombinatsiooni, et suurendada kontrolli valiidust ja usaldusvärsust⁽¹⁾. Kui need kolm uuringut annavad erinevaid tulemusi, peetakse õigeks madalaimat vanust. Peale selle kasutatakse selle kontrollimeetodi puhul standardhälvet, lahutades vanusest ühe aasta, et teha kindlaks, kas isik on tõepoolest alla või üle 18 aasta vana⁽²⁾. Eestkosteseaduse artiklis 7 on sätestatud, et kahtluse korral arstliku kontrolli tulemuse suhtes tuleb kehtivaks lugeda madalaim vanus. <p>Erinevate arstiike läbivaatuste käigus kogutud teabe põhjal koostab arst aruande, mis saadetakse eestkosteseadusele. See otsus saadetakse asjaomasele isikule ja sisserändeametile.</p> <p>Spetsialistid, nt professor dr G. Josiane Willems (Leuveni katoliku ülikooli meditsiiniteaduskonna suutervishoiu osakonna kohtumeditiinilise odontoloogia keskusest), kes on teinud arvukalt teadusuuringuid vanuse hindamise kohta hammastiku järgi ja kes on selle valdkonna rahvusvaheliselt tunnustatud ekspert, soovivad vanust hinnata valdkonnaülel. Selle tava puhul järgitakse ka Sakamaa kohtumeditiini assotsiatsiooni AGFAD vanuse kohtumeditiinilise hindamise uurimisrühma soovitusi. See uurimisrühm, kuhu kuuluvad kohtuarstid, hambaarstid, radioloogid ja antropoloogid, on avaldanud vastava juhendi ja soovivad kasutada järgmisi meetodeid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • füüsilise läbivaatus, mille käigus kontrollitakse antropomeetrilisi andmeid (pikkus ja kaal, kehatüüp), suguküpse tunnuiseid ja võimalikke arenguhäireid; vasaku kämbla röntgenuurint; • hammastiku uuring, mille käigus kontrollitakse hammaste seisukorda ja hinnatakse panoraamröntgenülesvõtet; kui röntgenülesvõttest ilmneb, et kämblaaluud on täielikult välja arendatud, on soovitatav teha rangluude röntgenuurint või kompuutertomograafia (KT), et teha kindlaks, kas isik on saanud 21aastaseks. <p>Neid meetodeid tuleks kasutada üheskoos, et diagnoos oleks täpsem ja saaks tuvastada võimalikud arenguhäired. Lisaks nähakse juhendis ette tingimused, millele võrdlusuuringud peavad vastama, et neid saaks kasutada vanuse ligikaudseks kindlaksmääramiseks.</p> <p>Kõik haiglad, kelle teenuseid eestkosteteenistus kasutab, järgivad vanust hinnates selle uurimisrühma juhendit.</p>

(1) EMN, BELGIAN CONTACT POINT, Unaccompanied minors in Belgium, Reception, Return and Integration Arrangements, lk 26.

(2) ECRE/BCHV-CBAR, AIDA National Country Report Belgium, 2013, lk 43.

	<p>Üldiselt märgitakse, et arstlike läbivaatustega ei ole võimalik vanust täpselt kindlaks määrata. Kõik eksperdid, nagu ka professor Dr G. Willems, tunnustavad, et luustiku ja hammaste uurimise näol on alati tegemist teaduspõhiste arvamustega, mille alusel ei ole võimalik vanust täpselt kindlaks määrata. Nad rõhutavad, et tulemused on vanuse ligikaudne hinnang ja alati tuleks arvesse võtta 1–2 aasta suurust veapiiri. Selle meetodi abil saab eestkosteteenistus usaldusväärselt kindlaks teha, kas isikule tuleb määrata eestkostja või mitte, eriti kui noorukil ei ole võimalik esitada ehtsaid dokumente või ta lihtsalt ei tea oma sünniaega (arengumaades registreeritakse UNICEFi andmetel ainult pool alla viieaastastest sündinud lastest. Sahara-taguses Aafrikas ei registreerita 64 % sündidest ja Lõuna-Aasias isegi 65 % sündidest.)</p> <p>Kui isikut peetakse vanemaks kui 18aastaseks, määrab tema vanuse kindlaks sisserändeamet. Kasutatakse Gaussi kõverat, millest talletatakse keskmine vanus, arvestades väiksemat tõenäosust, et isik asetseb kõvera servas (nt kui arst väitis oma aruandes, et taotleja vanus on 20,6 aastat ja veapiir kaks aastat, siis kõige tõenäolisem vanus on 20,6 aastat. Võimalus, et ta on noorem kui 18,6 aastat või vanem kui 22,6 aastat, on väga väike). Kui saatjata alaealise väidetav vanus on arsti aruande järgi võimalik, aktspteeritakse taotleja väidetud sünnikuupäeva. Kui taotleja väidab end olevat 15aastane, kuid vanuse hindamine näitab, et vanus jääb vahemikku 16,6–18,6 aastat, loetakse isikut 16,6aastaseks. Sel juhul võtab eestkosteteenistus arvesse vanust 16,6 aastat, et määrata sünnikuupäev ja eestkoste lõppemise kuupäev.</p> <p>Pärast seda, kui eestkosteteenistus on langetanud vanuse hindamise otsuse, peavad pagulaste ja kodakondsuse isikute peakomissariaat ja sisserändeamet seda otsust austama ja tegema varjupaigatoimikus ja kõigis muudes toimikutes registreeritud vanuses paranduse. Seejuures kasutatakse „aliasi“, mille juurde märgitakse registreerimise kandmisel väidetud vanus.</p> <p>Eestkostja ja/või alaealine võivad esitada lisatõendeid alaealise vanuse kohta (nt ametlik sünnitunnistus, mis on saadud Belgias või selle naaberriikides asuva päritoluriigi saatkonna kaudu) ning eestkostja võib väljendada oma arvamust alaealise vanuse kohta. Kui alaealine ja/või tema eestkostja ei nõustu eestkosteteenistuse otsusega, võivad nad advokaadi abiga esitada apellatsioonkaebuse Belgia kõrgeima halduskohtuna tegutsevale riiginõukogule.</p>
BG	Jah. Varjupaika ja pagulasi käsitlevas seaduses on ette nähtud vanuse hindamine.
CH	-
CY	Jah, saatjata alaealiste vanuse hindamise menetlus varjupaigamenetluse raames
CZ	-
DE	<p>Saksamaa liidumaad vastutavad saatjata alaealiste vanuse kindlaksmääramise eest, mis toimub nende hoole alla võtmise (Inobhutnahme) ajal niipea, kui nad võtavad mõne Saksamaa ametiasutusega ühendust. Nende vastav otsus on ka varjupaigamenetluse aluseks.</p> <p>Sotsiaalkindlustusseadustikku muutva 2015. aasta seaduse preambulis viidatakse noorsooametite föderaalise töörühma (Bundesarbeitsgemeinschaft Landesjugendämter) soovitusetele (http://www.bagjae.de/downloads/118_handlungsempfehlungen-umf_2014.pdf).</p> <p>Seega on vanuse kindlaksmääramise protsessi aluseks sotsiaalkindlustusseadustiku § 42 punkt f, millega nähakse ette järgjärguline menetlus:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Isiklike dokumentide kontroll, lisateabe otsimine. 2. Vestlus (kaks kvalifitseeritud ja kogenud töötajat), üldine mulje arengust, sh kvalifitseeritud visuaalne kontroll. 3. Kahtluse korral arstlik läbivaatus – meetod, mis lapse tervist kõige vähem mõjutab. <p>Noorsooametite föderaalne töörühm soovib tutvuda kohtumeditseeritud vanusediagnostika uurimisrühma (Arbeitsgemeinschaft für Forensische Altersdiagnostik, AGFAD) soovitusetega vanuse kindlaksmääramiseks. Internetiotsing 5. juulil 2016. aastal</p>
DK	-

EE	–
EL	Saatjata alaealisi käsitlev protokoll
ES	–
FI	Soome välismaalaste seaduses on sätestatud, et läbivaatus teostatakse eeldusel, et asjaomane isik on andnud selleks omal tahtel kirjaliku nõusoleku. Nõutav on ka tema vanema või eestkostja või muu seadusliku esindaja kirjalik nõusolek. Enne nõusoleku saamist antakse taotlejale ja tema vanemale või perekonna taasühinemist taotlevale isikule ja tema vanemale, eestkostjale või muule seaduslikule esindajale teavet vanuse hindamise olulisuse, kasutatud meetodite, terviseemõju, arstlikul läbivaatusel osalemise ja sellest keeldumise tagajärgede kohta keeles, millest ta peaks kõigi eelduste kohaselt aru saama. Arstliku läbivaatuse vanuse määramiseks teostab Helsingi ülikooli kohtumeditšini osakond politsei, piirivalve või Soome sisserändeameti taotlusel. Kaks eksperti koostavad ühise hinnangu. Vähemalt üks ekspert on Helsingi Ülikooli kohtumeditšini osakonna töötaja. Ekspert võib olla tunnustatud arst või hambaarst, kellel on vajalik pädevus.
FR	Jõustamaks sotsiaalhoolekande ja perekonnaseadustiku (code de l'action sociale et des familles) artiklit L. 221-2-2, selgitatakse 24. juuni 2016. aasta dekreedis, millistel tingimustel võetakse vastu isikuid, kes on enda väitel alaealised ning kes on ajutiselt või lõplikult ilma jäetud oma pere kaitsest, ja mis tingimustel nende vanust hinnatakse.
HR	–
HU	–
IE	Ei. Üldiselt, kui laste- ja perekonna kaitse amet TUSLA on kujundanud eksperdiarvamuse, et nende juurde suunatud isik on alaealine või on täiskasvanu, aktsepteerib varjupaigataotlusi läbivaatav asutus ORAC (Office of the Refugee Applications Commissioner) TUSLA arvamust. TUSLA hindamise tulemustest tuleb teatada ORACile kirjalikult üksikasjaliku aruande vormis. Aruanne tuleb lisada taotleja toimikusse. Aruande koopia lisatakse suunamistoimikusse. ORAC tunnistab aruannet kinnitades, et nõustub irimaa tervishoiuameti (Health Service Executive) eksperdiarvamusega.
IT	Ei, kuid meil on mõned piirkondlikud suunised. Vt nt varie\minor\protocollo_identificazione_msna.pdf
LT	Riikliku tasandi ametlik poliitika ja suunised vanuse hindamise kohta puuduvad.
LU	–
LV	Varjupaigaõiguse seadusega (§ 27) on ette nähtud, et saatjata alaealised peavad läbima arstliku läbivaatuse, et määrata kindlaks isiku vanus.
MT	–
NL	Suuniseid vanuse hindamiseks varjupaigamenetluse raames täpsustatakse välismaalaste seaduse rakendamise suuniste („Vreemdelingendecirculaire“) artiklis C1/2.2.

NO	<p>Politiilised suunised: PN 2012-011</p> <p>Poliitilistes suunistes sätestatakse saatjata alaealiste varjupaigataotluste menetlemise juhised. Suuniste üks põhiteemasid on vanuse hindamine ja vanuse kindlaksmääramine.</p>
PL	Välismaalaste ja piirivalveametil on üldised ametisisesed suunised selle kohta, millisel juhul tuleks vanust hinnata ja mis teavet hindamise kohta tuleks taotlejale anda.
PT	–
RO	Puudub
SE	Jah. Migratsiooni ameti vanuse hindamise kord on praegu läbivaatamisel, kuid 2015. aasta septembri suunistes on endiselt jõus (SR 35/2015). Õiguslikus kommentaaris SR 35/2015 sätestatud kord töötati välja eelkõige kõrgema migratsiooni kohtu otsuse alusel, millele osutati vastuses 2. küsimusele, aga ka Rootsi parlamendi õigusvahemeeeste kriitika tõttu 2012. aastal (otsus nr 4107-2011) ja 2015. aastal (otsus nr 6942-2013) lähtuvalt konkreetsetest juhtumitest, mis on seotud ameti teostatud vanuse hindamisega. Otsused on veebilehel http://www.jo.se/en/ .
SI	Riikliku tasandi ametlik poliitika ja suunised vanuse hindamise kohta puuduvad. Vanuse hindamise menetlus on kooskõlas rahvusvahelise kaitse seadusega ja see on ette nähtud ainult saatjata alaealiste vanuse hindamiseks.
SK	Arstlik läbivaatus seisneb kämbla ja küünarliigese röntgenuuritus radioloogiasakonnas. Seejärel märgitakse arstlikus aruandes, kas röntgenülevõtte vaatlusel vastab isiku luustik üle 18 aasta vanuste isikute arengule ja kasvule. Arstlikud läbivaatused vanuse hindamiseks tehakse politsei, menetleva asutuse ja eestkostja taotlusel.
UK	<p>Siseministeerium on avaldanud suunised oma töötajatele, mis on kättesaadavad internetiaadressil https://www.gov.uk/government/publications/assessing-age-instruction.</p> <p>Juhend on praegu läbivaatamisel.</p> <p>Ühendkuningriigi lastekaitseteenistuste direktorite liit (Association of Directors of Children's Services, ADCS) on kiitnud heaks järgmised vanuse hindamise suunised sotsiaaltöötajatele https://adcs.org.uk/assets/documentation/Age_Assessment_Guidance_2015_Final.pdf. http://adcs.org.uk/assets/documentation/information_sharing_proforma_april_2015.doc.</p> <p>Lisaks on koostatud järgmised suunised vanuse hindamist teostavatele sotsiaaltöötajatele. Nn Hillingdoni ja Croydoni suunised põhinevad kohalike ametiasutuste kogemustel, kuhu on saabunud suur hulk saatjata lapsrändajaid.</p>

*Muud liikmesriikide õigusaktid**Liikmesriigi kohtupraktika**Liikmesriikide suunised***4. Asjakohane kohtupraktika ⁽⁶⁶⁾**

Kohtuasi ECLI:EU:C:2013:367 C-648/11 – MA jt – Lapse parimad huvid	MA jt
<i>Tarakhel v Switzerland</i> , taotlus nr 29217/12, Euroopa Nõukogu: Euroopa Inimõiguste Kohus, jõustus 4. novembril 2014	<i>Tarakhel v Switzerland</i>
<i>Abdullahi Elmi and Aweys Abubakar v Malta</i> , taotlused nr 25794/13 ja 28151/13, Euroopa Nõukogu: Euroopa Inimõiguste Kohus, jõustus 22. novembril 2016	<i>Abdullahi Elmi and Aweys Abubakar v Malta</i>
Hiljuti leidsid Ühendkuningriigi kõrgema astme kohus ja apellatsioonikohus, et Ühendkuningriigi kord, mille järgi hinnatakse varjupaika taotlevate saatjata laste vanust välimuse/käitumise põhjal, on seadusvastane, eriti kui see võib kaasa tuua kinnipidamise.	AA v Secretary of State for the Home Department R (on the application of AA (Sudan)) v Secretary of State for the Home Department Court confirms Government's age policy is unlawful

5. Soovituslikud õigusaktid

ÜRO Lapse Õiguste Komitee, Lapse õiguste konventsiooni üldkommentaar nr 14 (2013) lapse õiguse kohta tema parimate huvide esikohale seadmisele (artikli 3 jaotis 1), 29. mai 2013, CRC/C/GC/14.
ÜRO Lapse Õiguste Komitee, Lapse õiguste konventsiooni üldkommentaar nr 6 (2005): Saatjata ja vanematest eraldatud laste kohtlemine väljaspool nende päritoluriiki, 1. september 2005, CRC/GC/2005/6.
ÜRO Lapse Õiguste Komitee, Lapse õiguste konventsiooni üldkommentaar nr 12 (2009): Lapse õigus avaldada oma arvamust, 1. juuli 2009, CRC/C/GC/12.
KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE „Lapsrändajate kaitse“ {SWD (2017) 129 final}, milles viidatakse selgelt, et EASO peab vanuse kindlaksmääramise suuniseid ajakohastama
Euroopa Nõukogu tegevuskava lapspagulaste ja -rändajate kaitse kohta (2017–2019): tegevuskava rändavate laste kaitsmiseks, internetiaadressil http://adcs.org.uk/assets/documentation/information_sharing_proforma_april_2015.doc .

⁽⁶⁶⁾ Arvestades kõnealuse valdkonna kohtupraktika dünaamilist ja kiiret arengut, võib järgmistest andmebaasidest saada kasulikku teavet kohtu kõige uuemate seisukohtade kohta sellel teemal: Euroopa varjupaigalaste õigusaktide andmebaas (EDAL), Refworld ning Briti ja Iiri õigusteabe instituut (British and Irish Legal Information institute)

IV LISA. Ülevaade vanuse hindamise protsessis kasutatavatest meetoditest ja menetluslikest tagatistest ⁽⁶⁷⁾

⁽⁶⁷⁾ Lisa tabelites esitatakse kokkuvõtlikult aastatel 2016–2017 tehtud EASO küsitluse tulemused. Küsitluse eesmärk oli kaardistada tavade iseärasused ja sarnasused.

Ülevaade vanuse hindamise protsessis kasutatavatest tavadest ja menetluslikest tagatistest⁽⁶⁸⁾

EL+ riik	MITTEMEDITSIIINILISED MEETODID				MEDITSIIINILISED MEETODID							
	Esitatud dokumendid	Füüsilisel välimusel põhinevad lüükaudsed hinnangud ⁽⁶⁹⁾	Vanuse hindamise vestlus	Sotsiaaltööstuse hindang	Psühholoogiline vestlus	Hammasvaatus	Füüsiline areng	Suguküpsuse vaatus ⁽⁶⁹⁾	Kämbla- ja randmeluude röntgenuuring	Rangluude röntgenuuring	Hammasröntgenuuring	Muu
Austria	V	V	V	V		V	V	V	V	V	V	
Belgia	V	V	V	V		V	V	V	V	V	V	
Bulgaaria	V	V	V	V		V	V	V	V	V	V	
Horvaatia	V	V	V	V		V	V	V	V	V	V	
Küpros	V	V	V	V		V	V	V	V	V	V	
Tšehhi Vabariik	V	V	V	V		V	V	V	V	V	V	
Taani	V	V	V	V		V	V	V	V	V	V	
Eesti	V	V	V	V		V	V	V	V	V	V	
Soome	V	V	V	V		V	V	V	V	V	V	
Prantsusmaa	V	V	V	V		V	V	V	V	V	V	
Saksamaa	V	V	V	V		V	V**	V	V	V	V	
Kreeka	V	V	V	V		V	V	V	V	V	V	***
Ungari	V	V	V	V		V	V	V	V	V	V	***
Iirimaa	V	V	V	V		V	V	V	V	V	V	***
Itaalia	V	V	V	V		V	V	V	V	V	V	
Läti	V	V	V	V		V*	V	V	V	V	V	
Leedu	V	V	V	V		V	V	V	V	V	V	
Luksemburg	V	V	V	V		V	V	V	V	V	V	***
Malta	V	V	V	V		V	V	V	V	V	V	***
Madalmaad	V	V	V	V		V	V	V	V	V	V	***
Norra	V	V	V	V		V	V	V	V	V	V	****
Poola	V	V	V	V		V	V	V	V	V	V	****
Portugal	V	V	V	V		V	V	V	V	V	V	****
Rumeenia	V	V	V	V		V	V	V	V	V	V	****
Slovakkia	V	V ⁽⁷⁰⁾	V	V ⁽⁷¹⁾		V	V	V	V	V	V	
Sloveenia	V	V	V	V		V	V	V	V	V	V	
Hispaania	V	V	V	V		V	V	V	V	V	V	
Rootsi	V	V	V	V		V	V	V	V	V	V	****
Šveits	V	V	V	V		V	V	V	V	V	V	****
Ühendkuningriik	V	V	V	V		V	V	V	V	V	V	
	27	19	17	11	6	16	11	7	23	12	19	4

(*) nimikaubanduse ohvrid või haavatavad isikud⁽⁶⁹⁾

(**) Visuaalne hindamine

(***) Vaagnaluu röntgenuuring

(****) Neljas rööle (PT)

(*****) Pövelligese MIRT (SE)⁽⁷⁰⁾(71)

(68) Lisas sisalduvates tabelites esitatakse kokkuvõtlikult aastatel 2016–2017 tehtud EASO küsitluse tulemused. Küsitluse eesmärk oli 2013. aastal kogutud teabe ajakohastamine.

(69) NBI Lisatud on „füüsilisel välimusel põhinevad hinnangud“ ja „suguküpsuse vaatus“, sest need esinesid varasemas väljaandes, kuigi EASO ei pea neid enam vanuse hindamise meetoditeks.

(70) Vanuse esialgne hindamine on ainult suunis, kui sellega tehakse kindlaks, et isik on alaealine. Kui isik väidab, et ta on alaealine ja esineb kahtlus, et ta on täiskasvanu, tehakse alati arstlik läbivaatus. Seega kasutatakse esialgses hindamises kahtluste taotleja kasuks tõlgendamise põhimõtet.

(71) Slovakkias konsulteeritakse sotsiaaltöötajatega vaid mõnikord.

Ülevaade vanuse hindamise protsessis kasutatavatest menetluslikest tagatistest (I)

EL+ riik	Vanuse hindamise protsessis on tagatud lapse parimad huvid	Enne vanuse hindamist on piüütud kasutada muid meetodeid	Protsessi käigus on taotlejale toeks sõltumatu isik	Taotleja seisukohad kuulatakse ära ja neid võetakse arvesse vastavalt tema küpsusele	Taotlejat teavitatakse igat liiki hindamise põhjustest, meetodist, tagajärgedest ja tulemustest	Taotlejat teavitatakse ainult meditsiinilise hindamisest	Taotleja teadlik nõusolek nõutav, olenemata vanuse hindamise meetodist	Igal juhul on nõutav taotleja esindaja nõusolek
Austria	Jah	Jah	Jah	Seadusliku esindaja kaudu	Ei	Jah	Ei	Ei
Belgia	Jah*	Jah	Ainult keerulistel juhtudel**	Jah	Jah	Ei	Üksnes meditsiinilise uurimismeetodi puhul	Ei
Bulgaaria	Jah**	Jah	Jah**	Seadusliku esindaja kaudu	Ei	Jah	Jah	Jah
Horvaatia	Määramata	Jah	Jah**	Jah**	Jah	Ei	Üksnes meditsiinilise uurimismeetodi puhul	Üksnes meditsiinilise uurimismeetodi puhul
Küpros	Jah**	Jah	Jah**	Jah	Jah	Ei	Üksnes meditsiinilise uurimismeetodi puhul	Üksnes meditsiinilise uurimismeetodi puhul
Tšehhi Vabariik	*	Määramata	Jah	Määramata	Määramata	Määramata	Üksnes meditsiinilise uurimismeetodi puhul	Määramata
Taani	Jah**	Jah	Jah	Jah	Ei	Jah	Üksnes meditsiinilise uurimismeetodi puhul	Määramata
Eesti	*	Määramata	Jah	Määramata	Määramata	Määramata	Üksnes meditsiinilise uurimismeetodi puhul	Üksnes meditsiinilise uurimismeetodi puhul
Soome	Määramata	Jah	Jah**	Määramata	Jah, teabeleht	Ei	Jah	Jah
Prantsusmaa	Määramata	Jah	Ei	Jah	Jah	Ei	Üksnes meditsiinilise uurimismeetodi puhul	Määramata
Saksamaa	Määramata	Jah	Jah**	Jah	Jah	Ei	Jah	Määramata
Kreeka	*	Jah	Jah	Määramata	Jah	Ei	Jah	Määramata
Ungari	Määramata	Jah	Jah**	Määramata	Jah	Ei	Jah	Ainult alla 14aastaste taotlejate puhul
Iirimaa	**	Jah	Jah**	Jah	Jah	Ei, kuna meditsiinilisi meetodeid ei kasutata	Ei, kuna meditsiinilisi meetodeid ei kasutata	Ei, kuna meditsiinilisi meetodeid ei kasutata
Itaalia	*	Jah	Jah	Jah	Jah	Ei	Jah	Jah
Läti	*	Määramata	Jah	Ei	Ei	Jah	Ei	Ei
Leedu	Jah**	Jah	Jah**	Jah**	Ei	Jah	Jah	Jah
Luksemburg	Määramata	Määramata	Jah	Määramata	Määramata	Määramata	Määramata	Määramata
Malta	*	Määramata	Määramata	Määramata	Määramata	Määramata	Jah	Määramata
Madalmaad	Jah**	Jah	Migratsiooni- ja naturalisatsiooniameti töötajad	Jah	Jah, rahvusvahelise kaitse teabelehes käsitletakse ka vanuse hindamist	Ei	Üksnes meditsiinilise uurimismeetodi puhul	Üksnes meditsiinilise uurimismeetodi puhul
Norra	*	Jah	Jah**	Jah	Ei	Jah	Üksnes meditsiinilise uurimismeetodi puhul	Üksnes meditsiinilise uurimismeetodi puhul
Poola	Määramata	Jah	Jah**	Jah	Ei	Jah	Üksnes meditsiinilise uurimismeetodi puhul	Üksnes meditsiinilise uurimismeetodi puhul
Portugal	Määramata	Määramata	Jah	Määramata	Määramata	Määramata	Jah	Määramata
Rumeenia	Jah	Jah	Kohtuekspertiisi käigus	Jah	Ei	Jah	Üksnes meditsiinilise uurimismeetodi puhul	Üksnes meditsiinilise uurimismeetodi puhul

EL-riik	Vanuse hindamise protsessis on tagatud lapse parimad huvid	Enne vanuse hindamist on piütud kasutada muid meetodeid	Protsessi käigus on taotlejale toeks sõltumatu isik	Taotleja seisukohad kuulatakse ära ja neid võetakse arvesse vastavalt tema küpsusele	Taotlejat teavitatakse igat liiki hindamiste põhjustest, meetodid, tagajärgedest ja tulemustest	Taotlejat teavitatakse ainult meditsiinilistest hindamisest	Taotleja teadlik nõusolek nõutav, olenemata vanuse hindamise meetodist	Igal juhul on nõutav taotleja esindaja nõusolek
Slovakkia	Jah **	Hindamise käigus	Jah** (71)	Jah	Jah	Jah	Ei	Jah (eestkostja või esindaja kirjalik nõusolek)
Sloveenia	Jah**	Jah	Jah**	Jah**	Jah	Ei	Jah	Jah
Hispaania	Jah*	Määramata	Määramata	Määramata	Määramata	Määramata	Jah	Määramata
Rootsi	Jah	Hindamise käigus	Jah	Jah	Jah	Ei	Üksnes meditsiinilise uurimismeetodi puhul	Määramata
Šveits	Jah	Jah	Ainult Dublini süsteemi juhtumite korral	Ainult juhul, kui hinnang ei kinnita alaealisust	Ei	Ei	Määramata	Määramata
Ühendkuningriik	Jah	Jah	Jah**	Jah	Jah	Ei	Ei, kuna meditsiinilisi meetodeid ei kasutata	Ei

(*) Taotlejat, kelle menetluse tulemused ei ole selgunud, käsitatakse lapsena

(**) Eestkostja või esindaja või lapse hoolekandeaustus tagab lapse parimad huvid

Ülevaade vanuse hindamise protsessis kasutatavatest menetluslikest tagatistest (II)

EL+ riik	Protsessi käigus kohaldatakse kahtluste taotleja kasuks tõlgendamise põhimõtet	Taotleja võib vanuse hindamisest keelduda, olenemata kasutatavast meetodist	Vanuse hindamisest keeldumise korral ei loeta isikut automaatselt täiskasvanuks	Vanuse hindamisest keeldumist ei võeta rahvusvahelise taotluse kohta otsuse tegemisel arvesse	Taotlejat teavitatakse tulemustest keeles, millest ta aru saab	Kui vanuse hindamise tulemused on ebaselged, tõlgendatakse neid taotleja kasuks	Taotleja kasutuses on piisavad õiguskaitselahendid vanuse hindamise otsuse edasikaebamiseks
Austria	Jah, kui tulemused on ebaselged	Jah	Ei loeta automaatselt täisealiseks, põhjusi uuritakse	Jah, see mõjutab rahvusvahelise kaitses andmise otsust	Jah	Jah	Jah, rahvusvahelise kaitses andmise otsuse osana
Belgia	Jah	Jah	Ei loeta automaatselt täisealiseks	Keeldumist ei võeta arvesse	Jah (seda teevad sotsiaalametnikud)	Jah	Jah
Bulgaaria	Jah	Ainult meditsiiniliste meetodite puhul	Ei loeta automaatselt täisealiseks	Keeldumist ei võeta arvesse	Jah	Ei	Määramata
Horvaatia	Jah, kui tulemused on ebaselged	Jah	Ainult põhjendamatu keeldumise korral	Jah, see mõjutab rahvusvahelise kaitses andmise otsust	Jah	Jah	Jah, samal ajal kui rahvusvahelise kaitses andmise otsus
Küpros	Jah	Jah	Määramata	Keeldumist ei võeta arvesse, v.a juhul, kui alaealisus on rahvusvahelise kaitses taotluse jaoks asjakohane	Jah	Määramata	Ei
Tšehhi Vabariik	Jah	Jah	Loetakse automaatselt täisealiseks	Määramata	Jah	Määramata	Määramata
Taani	Määramata	Ainult meditsiiniliste meetodite puhul	Ei loeta automaatselt täisealiseks	Määramata	Ainult siis, kui tulemused viitavad, et isik on vanem	Jah	Jah
Eesti	Jah	Jah	Ei loeta automaatselt täisealiseks	Jah, see mõjutab rahvusvahelise kaitses andmise otsust	Jah	Määramata	Määramata
Soome	Ei	Jah	Ainult põhjendamatu keeldumise korral	Keeldumist ei võeta arvesse	Jah	Ei (see jäetakse tähelepanuta)	Jah, samal ajal kui rahvusvahelise kaitses andmise otsus
Prantsusmaa	Jah	Ainult meditsiiniliste uurimismeetodite puhul	Ei loeta automaatselt täisealiseks	Määramata	Jah	Jah	Jah
Saksamaa	Jah	Jah	Ei loeta automaatselt täisealiseks	Keeldumist ei võeta arvesse	Jah	Jah	Jah, samal ajal kui rahvusvahelise kaitses andmise otsus
Kreeka	Jah	Jah	Ei loeta automaatselt täisealiseks	Määramata	Jah	Jah	Määramata
Ungari	Jah	Jah	Loetakse automaatselt täisealiseks	Määramata	Määramata	Jah	Jah, rahvusvahelise kaitses andmise otsuse osana
Iirimaa	Jah	Määramata	Määramata	Määramata	Määramata	Määramata	Jah
Itaalia	Jah (kahe aasta suurune veapiir taotleja kasuks)	Jah	Ei loeta automaatselt täisealiseks	Keeldumist ei võeta arvesse	Jah (kultuurivahendajate ja tõlkide kaudu)	Jah (kahe aasta suurune veapiir taotleja kasuks)	Jah
Läti	Jah	Määramata	Määramata	See võib mõjutada, kuid kõiki asjaolusid võetakse arvesse ja hinnatakse eraldi	Määramata	Määramata	Määramata
Leedu	Jah, kui tulemused on ebaselged	Ainult meditsiiniliste meetodite puhul	Ainult põhjendamatu keeldumise korral	Jah, see mõjutab rahvusvahelise kaitses andmise otsust	Jah	Jah	Jah, rahvusvahelise kaitses andmise otsuse osana
Luksemburg	Jah	Ei	Loetakse automaatselt täisealiseks	Jah, see mõjutab rahvusvahelise kaitses andmise otsust	Määramata	Määramata	Määramata

EL+ riik	Protsessi käigus kohaldatakse kahtluste taotleja kasuks tõlgendamise põhimõtet	Taotleja võib vanuse hindamisest keelduda, olenevatest kasutatavast meetodist	Vanuse hindamisest keeldumise korral ei loeta isikut automaatselt täiskasvanuks	Vanuse hindamisest keeldumist ei võeta rahvusvahelise kaitse taotluse kohta otsuse tegemisel arvesse	Taotlejat teavitatakse tulemustest keeles, millest ta aru saab	Kui vanuse hindamise tulemused on ebaselged, tõlgendatakse neid taotleja kasuks	Taotleja käsutuses on piisavad õiguskaitselahendid vanuse hindamise otsuse edasikaebamiseks
Malta	Jah	Jah	Ei loeta automaatselt täisealiseks	Määramata	Jah	Jah	Jah, teavitatakse õigusest edasi kaevata
Madalmaad	Määramata	Jah	Loetakse automaatselt täisealiseks	Jah, see mõjutab rahvusvahelise kaitse andmise otsust	Jah	Ei	Jah, rahvusvahelise kaitse andmise otsuse osana
Norra	Määramata	Ainult meditsiiniliste meetodite puhul	Ei loeta automaatselt täisealiseks	Jah, see mõjutab rahvusvahelise kaitse andmise otsust	Jah	Ei	Jah, rahvusvahelise kaitse andmise otsuse osana
Poola	Jah, kui tulemused on ebaselged	Ainult meditsiiniliste meetodite puhul	Loetakse automaatselt täisealiseks	Jah, see mõjutab usutavust	Määramata	Jah	Määramata
Portugal	Määramata	Määramata	Määramata	Määramata	Määramata	Määramata	Määramata
Rumeenia	Ei	Jah	Ainult põhjendamatu keeldumise korral	Jah, see mõjutab rahvusvahelise kaitse andmise otsust	Jah	Jah	Määramata
Slovakkia	Jah	JAH, kuid see tähendab, et isik loetakse automaatselt täisealiseks	Loetakse automaatselt täisealiseks	Keeldumist ei võeta arvesse	Jah	Jah	Ei
Sloveenia	Jah, kui tulemused on ebaselged	Jah	Ainult põhjendamatu keeldumise korral	Jah, see mõjutab rahvusvahelise kaitse andmise otsust	Jah	Jah	Määramata
Hispaania	Määramata	Määramata	Määramata	Määramata	Määramata	Määramata	Määramata
Rootsi	Jah	Ainult meditsiiniliste meetodite puhul	Ainult põhjendamatu keeldumise korral	Jah, see mõjutab rahvusvahelise kaitse andmise otsust	Jah	Ei	Jah (võimalik on teha ajutine otsus vanuse kohta, mida saab vaidlustada varjupaigamenetluse ajal)
Šveits	Jah	Määramata	Ei loeta automaatselt täisealiseks	Jah, see mõjutab rahvusvahelise kaitse andmise otsust	Jah	Jah	Jah, rahvusvahelise kaitse andmise otsuse osana
Ühendkuningriik	Jah	Jah, kuid seda tõlgendatakse määratud vanusega nõustumisena	Keeldumist tõlgendatakse määratud vanusega nõustumisena	Keeldumist ei võeta arvesse	Jah	Ei	Jah

Kokkuvõte peamistest järeldustest

1. Vanuse hindamise protsessis on tagatud lapse parimad huvid.
  - Tagatised on kindlustatud õigusraamistikuga: **AT, CH, RO, SE, UK.**
  - Tagatised on kindlustatud seeläbi, et isikut käsitatakse protsessi käigus lapsena: **BE, CZ, EE, EL, IT, LV, MT, NO, ES.**
  - Tagatised on kindlustatud seeläbi, et on tagatud esindaja või eestkostja juuresolek: **BG, CY, DK, IE, LT, NL, SK, SI.**
2. Enne vanuse hindamise menetlust kasutatakse muid meetodeid taotleja vanuse kohta teabe hankimiseks.
  - 21 EL+ riiki püüavad tavaliselt saada teavet enne seda, kui otsustavad teha vanuse hindamise: **AT, BE, BG, HR, CH, CY, DK, FI, FR, DE, EL, HU, IE, IT, LT, NL, NO, PL, RO, SI, UK.**
  - Kaks EL+ riiki püüavad saada teavet vanuse hindamise menetluse ajal: **SK, SE.**
3. Taotlejale on protsessi käigus toeks sõltumatu isik.
  - 22 EL+ riiki lubavad sõltumatul isikul vanuse hindamise juures viibida: **AT, BG, HR, CY, CZ, DK, EE, FI, DE, EL, IE, IT, LV, LT, LU, NO, PL, PT, SK, SI, SE, UK.**
  - Nendest 13 EL+ riiki (**BG, HR, CY, FI, DE, HU, IE, LT, NO, PL, SK, SI, UK**) kinnitasid, et see isik on eestkostja või esindaja.
  - **BE** – eestkostja on kohal ainult keerulistel juhtudel.
  - **NL** – lapsele on toeks rände- ja varjupaigaküsimustega tegelevate asutuste töötajad, kes ei ole sõltumatud.
  - **CH** – sõltumatu isik on kohal ainult Dublini süsteemi juhtudel.
  - **RO** – sõltumatu isik on kohal üksnes kohtuekspertiisi käigus.
  - **SK** – sõltumatu isik on kohal ainult juhul, kui eestkostja (või seaduslik esindaja) on sellega nõus.
  - **FR** – taotlejale on toeks varjupaigaosakond.
4. Taotleja seisukohti kuulatakse ja võetakse arvesse vastavalt tema küpsusele.
  - Taotleja seisukohti kogub ja võtab arvesse 14 EL+ riiki: **BE, CY, DK, FR, DE, IE, IT, NL, NO, PL, RO, SK, SE, UK.**
  - Viis EL+ riiki koguvad seisukohti esindaja või eestkostja kaudu: **AT, BG, HR, LT, SI.**
  - **CH** – taotleja seisukohti võetakse arvesse üksnes negatiivse tulemuse korral (täisealiseks lugemine).
5. Taotlejat on teavitatud vanuse hindamise põhjustest, kasutatavast meetodist, hindamise tagajärgedest ja võimalikest tulemustest varjupaigamenetluses ning hindamisest keeldumise tagajärgedest
  - Taotlejat on teavitatud hindamise põhjustest, kasutatud meetodist, sellise hindamise tulemustest varjupaigamenetluses ja hindamisest keeldumise tagajärgedest seoses kõigi meetoditega 15 EL+ riigis: **BE, HR, CY, FI, FR, DE, EL, HU, IE, IT, NL, SK, SI, SE, UK**
  - Üheksa EL+ riiki annavad taotlejale teavet ainult meditsiiniliste meetodite kohta: **AT, BG, DK, LV, LT, NO, PL, RO**
  - **CH** – seda tehakse ainult siis, kui hinnang ei kinnita alaealisust.
6. Vanuse hindamiseks, olenemata meetodist, on nõutav taotleja ja/või tema esindaja teadlik nõusolek
  - 11 EL+ riiki nõuavad, et taotleja annaks oma nõusoleku kõigi meetodite kohta: **BG, FI, DE, EL, HU, IT, LT, MT, PT, SI, ES.**

- 12 EL+ riiki küsivad taotleja nõusolekut ainult meditsiiniliste meetodite kasutamiseks: **BE, HR, CY, CZ, DK, EE, FR, NL, NO, PL, RO, SE.**
  - Neli EL+ riiki ei küsi nõusolekut: **AT, LV, IE, UK** (IE ja UK ei küsi seda, sest nad ei kasuta meditsiinilisi meetodeid).
  - **SK** – taotleja nõusolekut ei küsita, kuid nõutav on esindaja või eestkostja nõusolek.
  - Kuus EL+ riiki küsivad esindaja nõusolekut kõigil juhtudel: **BG, FI, IT, LT, SI, SK.**
  - Seitse EL+ riiki küsivad esindaja nõusolekut ainult arstlike läbivaatuste jaoks: **HR, CY, EE, NL, NO, PL, RO.**
  - **HU** – esindaja nõusolek on nõutav, kui taotleja näib noorem kui 14aastane.
  - Viies EL+ riigis (**AT, BE, IE, LV, UK**) ei ole esindaja nõusolek nõutav ühelgi juhul, **IE** ja **UK** ei nõua seda, sest nad ei kasuta meditsiinilisi meetodeid.
7. Kahtlusi tõlgendatakse vanuse hindamisel taotleja kasuks.
- Kahtluste taotleja kasuks tõlgendamise põhimõtet kohaldatakse 17 EL+ riigis: **BE, BG, CY, CZ, EE, FR, DE, EL, IE, IT** (veapiir 2 aastat) **LV, LU, MT, SK, SE, CH, UK.**
  - **FI** ja **RO** – seda põhimõtet ei kohaldata.
8. Taotlejal on võimalik vanuse hindamisest keelduda, olenemata kasutatavast meetodist.
- 15 EL+ riiki tunnistavad taotleja õigust keelduda vanuse hindamisest, olenemata meetodist: **AT, BE, HR, CY, CZ, EE, FI, DE, EL, HU, IT, MT, NL, RO, SI.**
  - 7 EL+ riiki tunnistavad võimalust keelduda üksnes arstlikest läbivaatustest: **BG, DK, FR, LT, NO, PL, SE.**
  - **UK** – keeldumist tõlgendatakse eeldatava vanusega nõustumisena.
  - **LU** – võimalust protsessist keelduda ei tunnistata.
9. Vanuse hindamisest keeldumisel ei loeta isikut automaatselt täisealiseks.
- 12 EL+ riiki **ei pea** taotlejat hindamisest keeldumise korral automaatselt täisealiseks:
  - **AT, BE, BG, DK, EE, FR, DE, EL, IT, MT, NO, CH.**
  - Kuus EL+ riiki käsivad taotlejat täisealisena, kui keeldumist ei põhjendata või kui puuduvad lisatõendid alaealisuse kohta: **HR, FI, LT, RO, SI, SE.**
  - **UK** – keeldumist tõlgendatakse taotleja nõustumisena eeldatava vanusega. Kuus EU+ riiki peavad taotlejat automaatselt täisealiseks, kui ta vanuse hindamisest keeldub: **CZ, HU, LU, NL, PL, SK.**
10. Vanuse hindamisest keeldumist ei võeta rahvusvahelise kaitse taotluse kohta otsuse tegemisel arvesse
- Seitse EL+ riiki ei võta hindamisest keeldumist rahvusvahelise kaitse taotluse kohta otsuse tegemisel arvesse: **BE, BG, CY** (v.a juhul, kui alaealisus on taotluse seisukohalt oluline), **FI, DE, IT, SK, UK.**
  - 14 EL+ riiki võtavad taotluse läbivaatamisel hindamisest keeldumist arvesse: **AT, HR, EE, HU, LV, LT, LU, NL, NO, PL, RO, SI, SE, CH.**
11. Taotlejat teavitatakse keeles, millest ta aru saab või millest ta eelduste kohaselt aru saab
- 23 EL+ riiki tagavad, et taotlejat teavitatakse keeles, millest ta aru saab või millest ta eelduste kohaselt aru saab: **AT, BE, BG, HR, CY, CZ, EE, FI, FR, DE, EL, HU, IT, LT, MT, NL, NO, RO, SK, SI, SE, CH, UK.**
  - **DK** – tulemustest teavitatakse ainult siis, kui taotleja hinnatakse vanemaks kui väidetav vanus.

12. Kui vanuse hindamise tulemused on ebaselged, tõlgendatakse neid taotleja kasuks
  - 16 EL+ riiki tõlgendavad ebaselgete tulemuste korral kahtlusi taotleja kasuks: **AT, BE, HR, DK, FR, DE, EL, HU, IT, LT, MT, PL, RO, SK, SI, CH.**
  - Kuus EL+ riiki ei kohalda seda põhimõtet: **BG, FI, NL, NO, SE, UK.**
13. Taotleja käsutuses on piisavad õiguskaitsevahendid vanuse hindamise otsuse edasikaebamiseks
  - Kaheksa EL+ riiki pakuvad võimalust vanuse hindamise otsust eraldi vaidlustada: **BE, DK, FR, IE, IT, MT, SE, UK.** Lisateavet on vaja järgmistes riikides: **BG, CZ, EE, EL, ES, LV, LU, PL, PT, RO, SI.**
  - Üheksa EL+ riiki pakuvad võimalust vaidlustada vanuse hindamise otsus rahvusvahelise kaitse otsuse osana või sellega samaaegselt: **AT, HR, FI, DE, HU, LT, NL, NO, CH.**
  - Kaks EL+ riiki ei paku taotlejale õiguskaitsevahendeid vanuse hindamise vaidlustamiseks: **CY, SK.**

V LISA. Kasutatud kirjandus

British Association of Social Workers, *BASW position statement*, 2015.

ADCS, *Age assessment joint working guidance*, 2015.

al, Eid RMR et. n.d., *Assessment of dental maturity of Brazilian children aged 6 to 14 years using Demirjian's method*

Al-Krenawi, A. ja Graham, J. R., „The cultural mediator: bridging the gap between a non-Western community and professional social work practice“, *British Journal of Social Work*, 2001

Busler, D., „Psychosocial age assessments in the UK“, *Forced Migration Review*, 2016.

Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet, „[Vanemliku hoolitsuseta laste eestkoste](#)“, 2014.

Dedouit, F., Auriol, J., Rousseau, H., Rougé, D., Crubézy, E. ja Telmon, N., „Age assessment by magnetic resonance imaging of the knee: a preliminary study“, *Forensic Science International*, 2012, lk 217–232.

Demirjian, A., Goldstein, H. ja Tanner, J. M., „[A new system of dental age assessment](#)“, *Human biology*, 1973, lk 211.

Dvorak, J., George, J., Junge, A. ja Hodler, J., „Age determination by magnetic resonance imaging of the wrist in adolescent male football players“, *British Journal of Sports Medicine*, 2007, lk 45–52.

Dyball, K., Mcphie, G. ja Tudor, C., *Age assessment practice guidance: an age assessment pathway for social workers in Scotland*, 2012.

Euroopa Põgenike ja Pagulaste Nõukogu, *Right to justice: quality legal assistance for unaccompanied children — Comparative report*, ECRE, 2014.

ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsioon, *Guidelines for estimating the month and the year of birth of young children*, 2008.

Frontex, [VEGA käsiraamat: lapsed lennujaamades](#), 2015.

Gertych, A., Zhang, A., Sayre, J., Pospiech-Kurkowska, S. ja Huang, H. K., „Bone age assessment of children using a digital hand atlas — Computerised medical imaging and graphics“, *The Official Journal of the Computerized Medical Imaging Society*, 2007, lk 322–331.

Gleiser, I. ja Hunt, E. E., „The permanent mandibular first molar: its calcification, eruption and decay“, *Am. J. Phys. Anthropol.*, 1955, kd 13, lk 253–283, doi:10.1002/ajpa.1330130206.

Greulich, W. W. ja Pyle, S. I., *Radiographic atlas of skeletal development of the hand and wrist*, teine trükk, Stanford University Press, Stanford, 1959.

Inter-Agency Working Group on Unaccompanied and Separated Children, [Inter-agency guiding principles on unaccompanied and separated children](#), 2004.

Kt, Professor Sir Al Aynsley-Green, *The assessment of age in undocumented migrants*, Aynsley-Green consulting, 2011.

Ladwig, K-H., Brockhaus, A. C., Baumert, J., et al., *Post-traumatic stress disorder and not depression is associated with shorter leukocyte telomere length: findings from 3 000 participants in the population-based, KORA F4 Study*, Ouellette MM, toim. PLoS ONE, 2013.

Olze, A., Schmelting, A., Taniguchi, M., Maeda, H., van Niekerk, P., Wernecke, K-D. ja Geserick, G., „Forensic age estimation in living subjects: the ethnic factor in wisdom tooth mineralisation“, *International Journal of Legal Medicine*, 2004, lk 170–173.

- Ritz-Timme, S., Cattaneo, C., Collins, M. J., et al., „Age estimation: the state of the art in relation to the specific demands of forensic practise“, *International Journal of Legal Medicine*, 2000, lk 29–136.
- Cameriere, R., De Luca, S., Cingolani, M. ja Ferrante, L., *Are the common age estimation procedures useful for assessing age of unaccompanied children and adolescents?*, 2017.
- Schutt, R. K., *Investigating the social world: the process and practice of research*, University of Massachusetts Boston, kaheksas trükk, 2015.
- Serin, J., Rérolle, C., Puchoux, J., Dedouit, F., Telmon, N., Savall, F. ja Saint-Martin, P., „Contribution of magnetic resonance imaging of the wrist“, *International Journal of Legal Medicine*, 2016
- Schmeling, A. et al., „Age estimation of unaccompanied minors“, *Forensic Science International*, Part 1. General considerations, 2006.
- Schmeling, A. et al., „Studies on the time-frame for ossification of the medical clavicular epiphyseal cartilage in conventional radiography“, *International Journal of Legal Medicine*, 2004, kd 118, nr 1, lk 5–8.
- Schmeling, A., Dettmeyer, R., Rudolf, E., Vieth, V. ja Geserick, G., „Forensic age estimation: methods, certainty, and the law“, *Dtsch Arztebl Int*, 2016, lk 44–50.
- Schmeling, A., Garamendi, P. M., Prieto, J. L. ja Landa, M. I., „Forensic age estimation in unaccompanied minors and young living adults“, *Forensic medicine — From old problems to new challenges*, 2011, toim. Prof. Duarte Nuno Vieira, InTech, ISBN: 978-953-307-262-3.
- Schmeling, A., Grundmann, C., Fuhrmann, A., Kaatsch, H.-J., Knell, B., Ramsthaler, F., Reisinger, W., Riepert, T., Ritz-Timme, S., Rösing, F. W., Röttscher, K. ja Geserick, G., „Criteria for age estimation in living individuals“, *International Journal of Legal Medicine*, 2008, lk 457–460.
- Schmidt, S. et al., „Sonographic evaluation of apophyseal ossification of the iliac crest in forensic age diagnostics in living individuals“, *International Journal of Legal Medicine*, 2011
- Programm „Vanematest eraldatud lapsed Euroopas“, „Review of current laws, policies and practices relating to age“, temaatilise tööühma dokument, 2011.
- Programm „Vanematest eraldatud lapsed Euroopas“, *Statement of good practice*, SCEP, 2009.
- Settersten, R. A., Mayer, J. ja Ulrich, K., „The measurement of age, age structuring, and the life course“, *Annual Review of Sociology*, Annual Reviews Stable, kd 23, 1997, lk 233–261.
- Smith, T. ja Brownlees, L., „Age assessment practices: a literature review and annotated bibliography“, *Child protection section UNICEF*, 2011.
- Solari, A. C. ja Abramovitch, K., „The accuracy and precision of third molar development as an indicator of chronological age in Hispanics“, *Journal of Forensic Science*, kd 47, nr 3, 2002, lk 531–535.
- Tanner, J. M., Oshman, D., Lindgren, G., Grunbaum, J. A., Elsouki, R. ja Labarthe, D., „Reliability and validity of computer-assisted estimates of Tanner-Whitehouse skeletal maturity (CASAS): comparison with the manual method“, *Journal Hormone Research in Paediatrics*, 1994, lk 288–294.
- Thevissen, P. W., Kvaal, S. I., Dierickx, K. ja Willems, G., „Ethics in age estimation of unaccompanied minors“, *Journal of Forensic Odontostomatology*, 2012, lk 85–102.
- Tscholl, P. M., Junge, A., Dvorak, J. ja Zubler, V., „MRI of the wrist is not recommended for age determination in female football players of U-16/U-17 competitions“, *Scandinavian Journal of Medicine and Science Sports*, 2016, lk 324–328.
- ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet (UNHCR), *Child protection issue brief: birth registration*, UNHCR, 2013.

ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet (UNHCR), *Field handbook for the implementation of UNHCR BID guidelines*, 2011.

ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet (UNHCR), *Guidelines on international protection No 8: child asylum claims under Articles 1(A)2 and 1(F) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the Status of Refugees*, 2009.

UNHCR ja UNICEF, *Safe and Sound (Elus & terve). Mida saavad riigid ära teha, et tagada Euroopas viibivate saatjata ja vanematest eraldatud laste parimate huvide kaitse*, UNHCR/UNICEF, 2014.

UNHCR, *The heart of the matter: assessing credibility when children apply for asylum in the European Union*, 2017.

UNHCR, *Guidelines on determining the best interests of the child*, 2008.

UNHCR, *Note on burden and standard of proof in refugee claims*, 1998.

Võta ühendust ELiga

Isiklikult

Kõikjal Euroopa Liidus on sadu Europe Directi teabekeskusi. Teile lähima keskuse aadressi leiate: https://europa.eu/european-union/contact_et

Telefoni või e-postiga

Europe Direct on teenus, mis vastab Teie küsimustele Euroopa Liidu kohta. Teenusega saate ühendust võtta:

- helistades tasuta numbril: 00 800 6 7 8 9 10 11 (mõni operaator võib nende kõnede eest tasu võtta),
- helistades järgmisel tavanumbril: +32 22999696 või
- e-posti teel: https://europa.eu/european-union/contact_et

ELi käsitleva teabe leidmine

Veebis

Euroopa Liitu käsitlev teave on kõigis ELi ametlikes keeltes kättesaadav Euroopa veebisaidil: https://europa.eu/european-union/index_et

ELi väljaanded

Tasuta ja tasulisi ELi väljaandeid saab alla laadida või tellida järgmisel aadressil: <https://publications.europa.eu/et/publications>

Suuremas koguses tasuta väljaannete saamiseks võtke ühendust talitusega Europe Direct või oma kohaliku teabekeskusega (vt https://europa.eu/european-union/contact_et).

ELi õigus ja seonduvad dokumendid

ELi käsitleva õigusteabe, sealhulgas alates 1952. aastast kõigi ELi õigusaktide konsulteerimiseks kõigis ametlikes keeleversioonides vt EUR-Lex: <http://eur-lex.europa.eu>

ELi avatud andmed

ELi avatud andmete portaal (<http://data.europa.eu/euodp/et>) võimaldab juurdepääsu ELi andmekogudele. Andmeid saab tasuta alla laadida ja taaskasutada nii ärilisel kui ka mitteärilisel eesmärgil.

Euroopa Liidu
Väljaannete Talitus